Princeton University Library
32101 063801995

Digitized by Google

Library of

Princeton University.
Presented by
CLIFFORD N. CARVER
CLASS OF 1913

Ex Libris
Clifford Nickels Carver

June 1913

Digitized by Google

Redacción: Consejo de Ciento, 343, 1.°, 2.ª; Barcelona
Administración: Mallorca, 236, 3.°; Barcelona

PROSPECTO
para el volumen de 1906

CON el núm.° 4 de la REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS que vió la luz últimamente, completamos el volumen correspondiente al año 1905. ¶ Para la encuadernación de dicho volumen, así como para la de los anteriores tenemos confeccionadas artísticas tapas proyectadas por D. José Triadó y estampadas sobre tela en oro y dos tintas, que constituyen junto, con las guardas también expresamente tiradas para esta REVISTA, la decoración con que completamos exteriormente nuestra publicación. ¶ El éxito obtenido por la misma en el año anterior, nos anima á proseguir por el camino empren-

PROSPECTUS
pour le volume de 1906

AVEC le num.° 4 de la REVISTA IBERICA DE EXLIBRIS dernièrement paru nous terminons le volume correspondant à l'année 1905. ¶ Pour la reliure de ce volume, de même que pour les précédents, nous avons établi des couvertures artistiques dessinées par Mr. José Triadó et imprimées sur toile en or et en deux couleurs. Elles forment, avec les gardes exécutées spécialement aussi pour cette édition, la décoration extérieure de notre REVUE qui de cette façon, se trouve heureusement complétée. ¶ Le succès obtenu l'an dernier par notre publication nous encourage à suivre la voie ouverte,

1949-2
(RECAP)
Digitized by Google

dido; y los copiosos materiales que nos proporciona nuestro actual renacimiento bibliográfico, por una parte, y por otra el decidido apoyo que nos prestan cuantos se dedican á las artes del libro, son para nosotros augurio de creciente prosperidad en el camino emprendido. ¶ Como en los años anteriores constará cada número de tres pliegos y dos suplementos cuando menos, todo ello en las mismas condiciones materiales que hasta ahora. ¶ Las de suscripción, las encontrarán detalladas nuestros favorecedores, en el boletín adjunto, que se servirán remitir á nuestra Administración después de suscribirlo y llenarlo con toda claridad.

et les matériaux abondants, dûs d'un côté à notre renaissance bibliographique actuelle et de l'autre à l'appui sans réserves que nous prêtent tous ceux qui s'adonnent aux arts du livre, sont pour nous l'augure de la prospérité croissante de notre entreprise. ¶ Comme pour les années précédentes chaque numéro se composera au moins de trois cahiers de huit pages et de deux suppléments, le tout aux mêmes conditions qu'auparavant. ¶ Les conditions d'abonnement se trouvent détaillées sur le bulletin ci-joint que les personnes s'intéressant à notre œuvre voudront bien nous retourner revêtu de leur souscription très clairement rédigée.

Digitized by Google

Año IV Barcelona, 1906 Núm. 1

1906

La publicación del tercer volumen de la Revista Ibérica de Exlibris, correspondiente al año 1905, ha sido un paso más y de positiva importancia hacia la finalidad de nuestra empresa; los resultados han correspondido á nuestras esperanzas, y el apoyo que hemos hallado en profesionales y *amateurs* ha sobrepujado en mucho á nuestros deseos. Nuestros abonados han podido ver que prestando la misma atención al movimiento exlibrista, base fundamental de la Revista, ésta ha dado acogida en sus columnas á las diversas manifestaciones que de las artes del Libro y de las que con ellas se relacionan, han surgido durante el año que acaba de finir. ¶ No nos hemos separado con ello del camino emprendido al empezar nuestra publicación; la nueva orientación, por el contrario, ha venido á complementar nuestros estudios; el tema primordial de la Revista no es un caso aislado; el exlibris, como todas las manifestaciones del movimiento intelectual, tiene su valor en la relatividad; de ahí que el bibliófilo vaya al exlibris como á un complemento de su tesoro bibliográfico; de ahí que el exlibrista, el coleccionador de estas artísticas marcas, cobre afición al libro y aprenda á quererlo, por su amor hacia estas miniaturas que con tanto afán persigue y con tanto cariño colec-

Digitized by Google

ciona. ℂ He aquí el triunfo alcanzado por nuestra Revista. No es la *mania* coleccionista aplicada al exlibris, como podría creer el profano, lo que nos ha movido en nuestras tareas periodísticas; no es el sibaritismo bibliófilo el que nos ha empujado á ampliar el campo influyente de nuestra publicación; es tan sólo el deseo de aunar dos manifestaciones que se corresponden porque son la una para la otra, y que sin una sana orientación se hubieran mantenido apartadas. ℂ Hoy, después de los resultados obtenidos, nuestro propósito es el de perseverar en el camino emprendido, ampliando evolutivamente la acción de la Revista, hasta llegar á todas las ramas de las artes gráficas, sin dejar, empero, lo fundamental en nuestras tareas, que es el fomento del exlibris. Aparte de éste, que formará el cuerpo del volumen que empezamos con estas líneas, seguiremos con especial atención las manifestaciones bibliográficas modernas, honor de nuestras artes del Libro, y por la relación que ellas tienen con las demás artes gráficas, no abandonaremos al olvido las que, siendo dignas de consideración, vayan surgiendo en el transcurso de nuestra publicación.

La Redacción

Exlibris da Bibliotheca da Universidade de Coimbra

primeira referencia que encontro nos estatutos á Livraria da Universidade é a dos estatutos phelippinos de 1591 (1) no Lib. II: *Titulo XLVI da livreria da Vniversidade & guarda della.* ℂ Averá na Universidade hũa livreria publica, na qual estarão os livros de todas as facultades, em estantes ou almarios, presos por cadeas, & repartidos, & ordenados na milhor maneira & ordem que poder ser pera bom conserto: & a pessoa que tiner cargo da dita casa, & chaue della, será bom latino, & saberá Grego, & Hebraico, sendo possiuel, & terá conhecimento dos livros pera os saber ordenar, & dar rezão delles, & serão carregados sobre elle os livros & cousas da dita casa em inuentario, pello Secretario do conselho, em hum livro que pera isso terá, segundo está dito neste livro titulo do Secretario. ℂ 1. Terá o dito guarda cuidado de abrir com diligencia a dita casa, nos dias em que se ler nas escholas, duas vezes no dia, conuê a saber, no inverno abrirá pella menhãa ás outo horas, & fechará ás onze, & á tarde abrirá ás duas, & fechará ás cinco: & no serão abrirá pella menhãa ás sete, & fechará ás dez, & á tarde abrirá ás tres, & fechará ás seis, pera

(1) Estatutos da Vniversidade de Coimbra: Confirmados por el Rei Dom Phelippe primeiro deste nome, nosso Senhor: Em o anno de 1591. Em Coimbra: Com licença do Ordinario & sctã Inquisição, Impresso por Antonio da Barreira, Impressor da Vniversidade: Anno M.D.XCIII.

Digitized by Google

que os lentes, & estudâtes que neste tempo quizerem estudar pellos ditos livros o possão fazer: & não abrindo a livreria nos ditos dias & horas, ou cerrando a mais cedo, sera mulctado em seu sallario pello bedel das artes. ℂ 2. Terá o guarda boa vigia sobre todos os livros pera que se não furtê, nem sejão mal tratados: & pera poder fazer isto bê averá hûa cathedra bêalta na dita livreria, da qual se possa bem ver tudo o que se fizer em toda a casa, na qual estará o dito guarda, ou outrem per elle, todo o tempo que a livreria estiuer aberta, & porá escrito á porta della, assinado pello dito Rector, porque mande atodos os lentes, estudantes, & quasquer pessoa outras que entrarem na dita casa, que sub pœna præstiti iuramêti nenhum delles tire livro algum, nem ponha cottas, & quando se forem os curem em todas as brochas que os libros tiuerem: & assi que não fallem hûs com outros de maneira que toruem os que estiuerem estudando. ℂ 3. Terá cuidado de limpar os ditos livros, sacudillos do poo, & mandar varrer a casa ao menos duas vezes na semana: & quando achar menos algum livro irá logo dizelo as Rector, que mandará fazer diligencia pera se saber quê o leuou, & se cobrar, & castigar quem nisso for culpado: & não se achando pagaloha o dito guarda. ℂ 4. A livreria será cada anno visitada, no principio do mes de agosto, pello Rector, com os lentes de prima, cada hû em sua facultade, & em absencia tomará o de vespera, & assi chamará hum lente de Artes, & outro da primeira, ou segunda classe da latinidade, & qualquer outro lente que lhe parecer necessario á dita visitaçâo, & o dito Rector em os taes lentes, sendo presente o Secretario do conselho, com o guarda da dita livreria, verão os livros que ha de cada facultade, & como estão tratados, & se fallecem algûs tomarão disso conta ao dito guarda: & se acharem que estão dânificados por culpa dos que nelles estudão, o dito Rector mandará pellos bedeis das facultades amoestar, & reprender os estudantes nas lições de prima, nos tempos que pera ello lhe parecerem mais convenientes; & achando o guarda culpado, assi na guarda que deve ter nos ditos livros, como no máis que he obrigado (como fica dito) o Rector o reprenderá & castigará, & prouerá nisso como se dirá no titulo do castorio. ℂ 5. E porque hûa das cousas mais importantes á Vniversidade, he ter boa livraria, pera se ella poder conseruar & augmentar, o Rector em cada triennio será obrigado a côprar pera a dita livraria cem cruzados de livros, dos que nella não ouuer, & não o fazêdo assi perderá de sua fazenda cincuenta cruzados pera a dita livraria. ℂ Este modo de defeza dos livros, prendendo-os por cadeias, que encontranus já no seculo xv em Portugal, assignalado na carta regia de 18 de abril de 1426, e que vemos como practica corrente nas livrarias dos conventos, parece-me já estar estabelecido nos estatutos de Dom João III de que não existe exemplar algum. ℂ Em documentos do cartorio da Universidade, encontro com effeito com data de 9 de junho de 1548 o seguinte: *que se pague ao senalheiro no mesmo conselho apresentore antonio dias serralheiro hua petiçâo per que pedia ao senhor Reitor e con*

selho lhe mandassem pagar certos varões de ferro com suas chavetas e certas cadeas outras tudo estanhado que lhe mandara fazer per hum contrato nicolao leitão aqual obra era pera a libreria desta universidade e por aver dous annos que a tinha em casa e se lhe estar perdendo pidia a mandassen entregar aquem dela tivesse carrego e a elle mandassem pagar oito mil e trezentos e vinte reis que a boa conta lhe ficavam devendo per elle ter recebidos tres mil e quatrocentos e foi assentado que se lhe pagasse como se fosse lancado em folha. ℂ Alem da defeza dos livros da Universidade por grades, armarios e cadeias encontro ainda nos estatutos de 1591 uma disposição que julgo ter dito esse fim. ℂ No Lib. II. Tit. XXVI *do Chançarel & seu officio* lê-se: ℂ *13. As insignias que esta Vniversidade de seu fundamento têm, sam hũa figura de hũa molher, que representa a sapiencia, assentada com hũa esphæra na mão, rodeada del ivros, & hũa letra ao redor que diz. Per me reges regnant, & legum conditores insta decernunt lib. Prouerb. Salom. cap. viij. Aqual insignia servirá nos sobreditos sellos, & nos mais da Vniversidade, & se porá em todas as fabricas, peças de prata, ornamentos ricos, & mais obras & livros della.* ℂ A referencia mais antiga que conheço ao sello e insignia da Universidade de Coimbra é a do vol. 2 dos Conselhos referente a novembro de 1555: ℂ *Aos quatro dias do mes de entrega do sello nov.º de jbl.ta e cinquo años na çidade de Coimbra no taboleiro dantre as escadas dos paços del-Rei nosso Sõr o Sõr doutor a.º do prado Reitor entregon o sello da univsid.de ao doutor M.el da Costa que foi eleito por chancerel della e elle. Se ouue per entregue do dito sello que he de prata e tem afigura da Sabiduria cô hua espera na mão, e hũas letras ao Redor que dizem per me Reges Regnât et legum conditores Justa discernunt e forão test.as os doutores Maren Romeiro e o mestre alur.º da fonseca e outros eu d.º duz.do o escreui.* ℂ Não tenho encontrado referencias anteriores a outros sellos da Universidade de Coimbra. Apezar destas prescripções minuciosas, nunca encontrei em livro algum da livraria ou do cartorio antes do que dezenhamos

A [I, n.º 699]

Digitized by Google

com a letra A e que é o mais antigo supra-libros da Livraria da Universidade. ¶ E'o que marca os livros mais antigos da Universidade e apparece imprésso a ouro nas duas capas da encadernação, formando assin os livros da livraria da Universidade, em que se não notam outras marcas alem das indicam, por mezes, nas folhas de guarda os logares que os volumes occupáram em catalogações successivas. ¶ Como se vê do desenho, a Sabedoria é representada assentada, com a esphera na mão rodeada de livros, com o mocho e a joeiva. ¶ Não encontrei nunca o sello da Universidade em peças de prata ou ornamentos ricos e a unica figura emblemativa da Universidade de que sei noticia, affirmando posse, no seculo XVI, a supra-libros da Livraria da Universidade. ¶ Não posso porem affirmar que lhe fosse imposta como sello, em virtude de ordem do estatuto porque não encontro na fazenda universitaria vestigio de se ter levado a execução. ¶ Por outro lado o texto presta-se a duvidas de interpretação. ¶ Julgo porem que o texto dos estatutos phelippinos é a reedição do texto do estatutos de Dom João III e que é a elle que se deve a legislação especial sobre a bibliotheca que no seculo XVII foi objecto de tantos cuidados e estudos. ¶ A figura emblemmatica da sciencia existia tambem, sob esta forma, em pintura no tecto de capella mór da Universidade, e foi substituida, a quando da restauração por um reitor a quem pareceu mithologica de mais para occupar logar tam religioso. Foi então subs tituida pela Santa Catharina que hoje se vê anida noutros de elluminura que tinha a pintura de capella e que o m. Gonçalves, encarregado da restauração soube conservar. ¶ A figura emblemmatica não conservou a divisa de que a faz acompanhar a discispção dos estatutos. O supra-libros da Livraria da Universidade tem apenas a legenda que figura o nosso disenho: INSIGNIA VNIVERSITATIS CONIMBRICENSIS. ¶ Não posso dizer quando se começon a usar. Figura em muitos livros do seculo XVI, mas como não se pode afirmar que a encadernação e a sellagem sejam da mesma epoca, nada podemos assegurar tambem quanto á data do supra-libros com quanto o julguemos dos fins do seculo XVI ou principios do seculo XVII. ¶ A gra=

B [I, n.º 700]

Digitized by Google

vura é grossina, feita per um habilidoso, sem caracter artistico que possa assignalar-lhe uma epocha. ℂ Podemos porem assegurar que em principios do seculo XVII ja existia, porque o achamos na encadernação dum exemplar manuscripto dos estatutos da Universidade de 1597, com a data de 3 de Novembro de 1605. ℂ A encadernação e a sellagem com os supra-libros é claramente da mesma epoca. ℂ No seculo XVII começou a usar-se ainda o segundo supra-libros que publicamos, B, que é uma copia do antecedente feita por artista de menos valor. ℂ Este supra-libros foi empregado pera marcar os livros da livraria até aos fins do seculo XVIII, depois de 1780. Não é porem possivel marcar datas seguras; porque não ha, na escripturação da Universidade, nos documentos do cartorio ou da propria bibliotheca, documento da epoca em que foram mandado fazer e pôr em uso. ℂ Os supra-libros e ex-libris, que se seguiram a estes fugiram das convenções estatelecidas e deixáram de representar a figura emblematica da Universidade, para copiarem o mocho symbolico das publicações da Academia real das sciencias. ❧ A figura emblematica da *Sapiencia,* como lhe chamavam os estatutos de 1591, ao descreverem as insignias que a Universidade tinha desde o seu fundamento, frase que dá talvez ao symbolo academico maior antiguidade do que o seculo XVI, começou a perder a sua significação no seculo XVIII, e a Minerva pagâ substituio-se ao incomprendido symbolo no furor de mithologia classica, que a alambicada literatura deste seculo pôz em moda. ℂ Na porta da Universidade, que está perto da bibliotheca, a data de 1724 marca a de uma das esculpturas mais antigas que conheço, representando o velho symbolo academico, ainda cheia de remiaiscencias do seculo XVII na arrastada nota da marcha priguiçosa da arte portugueza. ℂ Não tem já a esphera: na mão direita sustenta o escudo de Portugal; na esquerda um livro. Aos pés um môcho. ℂ Não tem o rigor das duas estátuas da *Porta-ferrea;* mas quer como ellas significar o velho symbolo universitario. ℂ Indica-o claramente a legenda do pedestal — SAPIETIA ÆDIFICAUIT—. ℂ Cedo porem a Sapientia perdeu o nome, e. ha muito tempo, que as escadas em que se levanta a estatua da *Sapientia* são chamadas *Escadas de Minerva!* ℂ No seculo XIX, o symbolo tinha perdido de todo a significação, e, ao restaurar-se a pintura da tecto do altar-mor da capella da Universidade, em cujo tecto se via a insignia da Universidade, o reitor fe-la substituir pela figura de Santa Catharina, imaginando que o fresco representava *Minerva,* o que lhe parecia mitho-

C [I, n.º 701]

D [I, n.º 702]

Digitized by Google

logico de mais para um templo christão! ℂ Depois de 1780 deixa de aparecer o symbolo academico nos supra-libros que continuam todavia a ser usados como marca do livros durante grande parte do seculo XIX, com quanto de desenho differente. ℂ Supra-libros em uso na Bibliotheca da Universidade houve apenas mais os C, E, F, G. ℂ O supra-libros C é sempre acompanhado pelo ex-libris D, que se imprimia em regra na primeira pagina de cada obra, deixando sem marca os prologos, introduções e discursos preliminares, quando numerado em caracteres romanos. ℂ Quando o prefacio ou outra composição preliminar são numerado por algarismos, os livros teem o ex-libris D na primeira pagina destas composições. ℂ Em algumas obras, o supra-libros C não foi impresso, e ficáram marcadas apenas pelo ex-libris D, que nesses exemplares figura trez vezes; uma no frontispicio, na primeira pagina e outra, finalmente, na ultima. ℂ Encontra-se noutros exemplares de livros o ex-libris D impresso quatro vezes, quando a composição perliminar é numerada em caractéres algebricos; sendo uma das marcas no frontispicio, outra na primeira pagina do prefacio, outra no principio do primeiro capitulo da obra, ea ultima na pagina final. ℂ Esta é a regra, havemdo numerósas excepções nos livros que a Bibliotheca da Universidade possue. ℂ O ex-líbris D continua figurando nas obras marcadas com o supra-libros E. ℂ O supra-libros G acompanha n'alguns livros o ex-libris D. ℂ O carimbro G foi empregado tanto como supra-libros, como nas paginas do texto. ℂ O uso dos supra-libros perdeu-se com o do ex-libris H, a que se seguirão depois marcas mais simples, sem emblema algum até que modernamente o sor. dr. Mendes dos Remedios, actual director da Bibliotheca da Universidade, voltou á tradição, usando dos ex-libris I e K, ultimos em data e actualmente em uso, indistinctamente, sendo I especialmente destinado para as edições luxuosas, regra que offerece porem excepções, e que forão desenhados pelo sor. Antonio Augusto Gonçalves, actual professor de desenho na Universidade. ℂ A figura da *Sapiencia* não está, como requerem os Estatutos, sentada; mas este rigor de symbolismo não se conservou senão no sêllo da Universidade, não haven-

E [I, n.º 107]

F [I, n.º 703]

G [I, n.º 704]

Digitized by Google

do, que ne recorde, estatua da *Sapiencia* em edificios universitarios, que não esteja de pé. ℂ Lembrão-me agora as duas da *Porta-Ferrea,* a da fonte da galeria superior da *Via Latina,* junto ao relogio de sol com a data de 1781, a da porta de entrada dos Geraes e a da porta das Escadas de Minerva. ℂ A illuminura do unico exemplar manuscripto dos Estatutos que escapou, como a conhecida gravura de Josefa de Obidos, que acompanha os estatutos impressa do seculo XVII, representa a figura da Sapiencia sentada. ℂ Houve sempre pouco rigor no symbolismo universitario. ℂ Na sala central da

H [I, n.º 706]

Bibliotheca, em que estou escrevendo estas notas simples, a Universidade é, no fresco do tecto pintado por Antonio Simões Ribeiro (1723-1724), representada por uma mulher nova e formosa, com um espelho na mão dereita e apertando com a outra o seio esquerdo, donde cae num esguicho sobre a terra o leite do saber. ℂ Das nuvens dois meninos entornam amphoras de um liquido branco, em quanto um faz voar numa fita branca o conceito virgiliano: CLAVDITE JAM RIVOS PVERI SAT PRATA BIBERVNT. ℂ Será leite mugido das sagradas tetas de Minerva o que derramam sobre a cabeça dos leitores, na desinvoltura dos amores de seculo XVIII, os dois meninos, ou será a agua das nuvens que se enovellam em almofadas a segurar Minerva, caso condemnavel de falsificação olympica, que explicaria bastantes factos da sciencia

I [I, n.º 706]

lusitana? ℂ Não ha, como diziamos, uniformidade na representação do velho symbolo universitario. ℂ Se até, nos *Applausos da Universidade a el Rei N. S. Dom João o III,* Jose de Avellar a pintou deitada no chão, na portada elegante que fez com grande gosto de Manuel de Saldanha... ℂ Estáva pois justificado o meu amigo Dr. Mendes dos Remedios, se o não estívesse ha muito pelo espirituoso desenho que esco-

K [I, n.º 707]

lheo e em que Antonio Augusto Gonçalves poz toda a sua admiração pela graça antiga.

JOAQUIM MARTINS
TEIXEIRA DE CARVALHO

Coimbra

Digitized by Google

Exlibris d'En Frederich J. Miracle, de Barcelona

per ENRICH MOVÀ

Fotofipia
de Samsot y Misé Gns.
Barcelona, 1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.° 1

Digitized by Google

L'exlibris d'En Frederich Miracle

(Planxa, n.° 1 [I, n.° 708])

AB aquest quadern reparetím al nostres abonats un suplement reproduhint l'exlibris que'l conegut dibuixant senyor Moyà ha compost pera'l distingit coleccionista don Frederich J. Miracle. ¶ El senyor Miracle n'es un devot de l'Exlibris, y la seva colecció, qui es ja famosa y's compta entre les més importants, se veu aumentada de tant en tant ab exemplars dedicats a la seva biblioteca, firmats pels més notables artistes qui conreuen aquesta especialitat. ¶ Els nostres lectors coneixen ja, per haver sigut publicats a la REVISTA, alguns dels diferents exlibris de la biblioteca del senyor Miracle, firmats pels dibuixants exlibristes senyors Triadó, Cornet, Renart, Cuchy y altres, que han rivalisat en complaure'l refinat gust del distingit *amateur*. ¶ A n'aquests s'hi ha d'afegir l'exlibris que ha dibuixat derrerament el senyor Moyà, y que reproduhím en planxa apart, en el qual se desenrotlla gràficament la idea qu'enclou l'aforisme qui apareix en primer terme: "Segons l'arbre, el fruyt." La composició es harmoniosa, el dibuix d'una elegant correcció, y el valor dels termes està tan ben ajustat que fa de l'exlibris del senyor Miracle un exemplar estimable digne de figurar en la biblioteca de tan culte exlibrista, ben digne, així meteix, de tenir plaça en les coleccions més importants.

Els exlibris del Marquès de Santa Cruz

UN escut partit en pal tres vegades, y en faixa una, formant vuyt quartels, que són: els quatre superiors, el primer de Silva, el segón de Meneses, el tercer de Sarmiento y el quart de Sotomayor, y els quatre de la part inferior, el primer d'Alagón, el segón de Benavides, el tercer de Dàvila y el quart de Zúñiga; sus tot de Bazàn, derrera de l'escut la Creu de Santiago, catorce banderes per banda y una corona ducal per cimera, tot cobricelat per un mantell ducal qu'en la gira dreta té Castells y Lleons y en la esquerra Creus de Sant Andreu; penja eix mantell d'un yelm coronat ab un rat penat sortint (cimera de la casa de Bazàn). ¶ Eixa es la descripció de l'exlibris avuy reproduhit, prescindint de pormenors heràldichs, puig ben conegudes són aquelles divises de tot aficionat a eixos estudis. ¶ Pertany a don Joseph Joaquím Silva-Bazàn, Sarmiento-Sotomayor, nové Marquès de Santa Cruz, de Villasor, de Ba-

Digitized by Google

yona y d'Arcicollar, Comte de Monte Santo y de Pie de Concha, Senyor de las Villas del Viso y Valdepeñas, Castllar de Balaguer, Baró de Sant Boy en Catalunya, de Alcololi y Mosquera en Valencia, Senyor de Darralii, Causili y Senorby en Cerdenya, Alcalde perpetuo dels castells de Gibraltar y Fiñana, Gran d'Espanya, Cavaller de Santiago, Comenador de Yeste Toyville y Cavaller de l'ordre del Toisó d'or, que fou fill de don Pere de Bazàn-Silva, Meneses, Alagón y Benavides, Senyor de tots els heredaments avans esmentats, feta excepció del Marquesat d'Arcicollar y del Comtat de Pie de Concha, pertanyents a sa muller, mare de don Joseph Joaquím, nomenada María Cayetana Sarmiento de Sotomayor, Dàvila y Zúñiga. ℂ La comprobació dels noms dels pares del Marquès ab els blasons de l'esmentat escut, justifiquen que li pertany aquella conjunció heràldica y, com a conseqüencia, l'exlibris en qu'està dibuixada, que fou gravat indubtablement després de 1745, en que foren rebudes llurs probes de Santiago, y avans de 1771, en que fou creat Cavaller del Toisó, tota volta que no apareix aquesta condecoració. ℂ Altre exlibris se coneix que pertany també a dit personatge, es de composició y dibuix senzill, fet per mà poch experta, consisteix ab una tarja ab petita franja de dibuix diferent en la part superior y cantoneres ab una roseta, en el mitj un mantell ducal que té en les gires Creus de Sant Andreu y Lleons, (Bazàn y Silva) y cobricela l'anagrama S. C. (Santa Cruz). D'eixes dues marques bibliogràfiques, gravades en coure, crech més utilisada la derrera, de la que avuy día s'han trobat encara petits feixos. ℂ Com no existeix la biblioteca a la que foren destinades aquestes marques, difícil es poder apreciar la importancia d'aquella; lo qu'es ben greu perque la personalitat del Marquès sobresortí en la derrera meytat de la XVIII^a^ centuria y n'es prou conseguda pera que jo faci res més que recordar fou setè Director perpetuo de la Reyal Academia Espanyola. Al parlar d'eix Marquès com a home de lletres, ve a la memoria'l nom de sa germana donya Mariana de Silva, Duquesa de Huescar per son matrimoni ab l'hereu del Duch d'Alba, y després Comtesa de Fuentes per son segón casament ab el vell diplomàtich d'aquest nom. D'ella se sab que traduhí tragedies del francès y que dibuixava y pintava ab bell estil, essent electa en 20 de juliol de 1766 acadèmica honoraria de Sant Fernando y després directora honoraria de la meteixa corporació ab veu y vot,

[I, n.º 709]

Digitized by Google

asiento y lloch preeminent; en 1770 l'academia imperial d'arts de Sant Petersburgo feu un present a la seva similar de Madrid, remetentli un diploma de soci ab el nom en blanch y la de Sant Fernando l'omplí ab el de la seva Directora. Les distincions acadèmiques d'abdós germans justifiquen l'esperit cultivat y aymant de les lletres y les arts del casal hont nasqueren. ℂ Als prestigis personals unía, don Joseph Joaquím, les heretats; puig els títuls avans relacionats, tots remembren quelcòm gran de nostra historia. El primer Marquès de Santa Cruz fou el gran marí del sigle XVI; Villasor es el títul d'una branca de l'històrich casal aragonès d'Alagó; Monte Santo el d'altra branca de l'antiga familia portuguesa de Castro, y així tots els demés que havíen anat reunintse en la persona del Marquès; emperò n'hi han dos de catalans que mereixen la meva atenció y vull recordar breument còm varen passar a reunirse ab els altres. ℂ El primer Duch de Cardona, En Joan Ramón, tingué sis fills varons llegítims: En Ferrando Ramón, ultim Duch de llur niçaga; N'Enrich, Cardenal; En Lluís, també eclesiàstich; En Pere, N'Alfons y N'Antoni; aquest ultim es el primer Baró de Sant Boy, de que jo he tingut noticies. Els nomenats germans Pere y Antoni, en unió de N'Aldonsa Terré, viuda ja de l'esmentat Alfons de Cardona, reclamaren a son germà primogènit, el Duch suplement de llegítima; va seguirse el plet, que terminà ab la real provisió de 4 de janer de 1542, donant la rahó als llegitimaris per ésser molt quantiosa la herencia lliure de llur Pere; y per pago de dit suplement, reberen, entre altres béns, els drets del Castllar de Balaguer, firmantse'l conveni en 1.er de juliol de 1542, y al ferse les parts entre'ls germans, degueren correspondre al nomenat N'Antoni els dits drets del Castllar. ℂ Eix Baró de Sant Boy, que fou Virrey de Cerdenya y Majordòm Major de la Empératriu donya María, casà ab Na María Requesens, filla del Comte de Trivento, y tinguerenper hereua n'En Joan de Cardona, un dels grans marins de la XVIª centuria, que fou General de les galeres de Nàpols y Sicilia, que va prestar adjutori a l'illa de Malta y assistir a la gran batalla de Lepanto y fou, ademés, Virrey de Navarra. La mort d'eix gran català, sense deixar successió, feu passar els béns d'eixa branca del gran casal de Cardona a la casa d'Alagón pel dret de N'Ana de Cardona, germana d'En Joan, casada ab don Blasch d'Alagón, segón Comte de Villasor. De pares a fills se transmeteren tots els béns d'abdós families, emperò terminà la successió masculina directa y fou hereva de tots ells donya Manela o Magdalena d'Alagón y Benavides, quinta néta dels esmentats don Blasch y N'Ana, que casà ab don Joseph Silva y Meneses y foren avis de don Joseph Joaquím.

[I, n.º 710]

Digitized by Google

¶ Així els títuls y béns d'aquella branca petita del casal de Cardona formaren junts ab tants d'altres el gran patrimoni d'un cortesà castellà de la XVIIIª centuria. ¶ Avuy aquell arreplech de títuls ja no existeix, com llurs llibres, els títuls del Marquès de Santa Cruz s'han disminat y n'hi ha alguns dels que ja no se'n té noticia.

IGNACI DE JANER

Exposició del Círcul Artístich

EN el mes de janer d'aquest any va celebrarse, als salons del "Círculo Artístico", una exposició íntima de pintures, dibuixos y esculptures originals de diferents artistes de la casa. ¶ Entre'ls dibuixos exposats, es d'interès particular pera nosaltres, una colecció d'exlibris originals del distingit dibuixant senyor Casademunt, alguns dels quals revelen en son autor envejables qualitats de compositor y hàbil simbolista. Recordèm d'aquesta colecció, ademés de l'heràldich y un altre de l'autor, els dels senyors Sellarés, Jové, Izaguirre (E.), Sellent, Rodó, Santiñana. Izaguirre (S.), Ferré, Biosca, Arnau Rosal, Sain-Germain, Prats, Estassen, Torrescassana y el de la Societat Hispania. El senyor Cardunets hi tenía també un exlibris de bonica composició d'ayres ben decoratius destinat a la biblioteca del notable pianista don Joaquím Malats. ¶ Aquesta exposició fou molt visitada y alabada per quants tingueren ocasió de visitarla, y tant de bo'ls socis del "Círculo" n'organisin ben sovint per estímul de tots.

EL ARTE EN EL LIBRO [1]

Gent [2]

VQUEST es el títul d'un llibre que'l subtil observador y literat correctissim En R. Suriñach y Sentíes ha publicat, presentant en ell com una mena de cinematògraf pel que hi passen diferents caràcters, qui tot presentantlos individuals, resulten els tipus de diferents estaments socials. ¶ Per això en *Gent,* passen pel devant del lector desde la mística esposa del Senyor fins a la desgarbada gitana, desde'l vell llop de mar qui pot comptar un per un els temporals de més de mitj sigle cap ençà, fins a l'aprenent de

(1) En esta sección nos ocuparemos de todas aquellas publicaciones que, llegando á nuestro conocimiento, con facilidades para su estudio, sean dignas, por sus condiciones especiales de edición, de ser tratadas desde el punto de vista artístico.

(2) Un vol. de 22 y mitj sobre 14 y mitj, de 208 pàgines. (Llibrería Verdaguer. Barcelona, 1905; imprès per Fidel Giró.)

Digitized by Google

COBERTA DEL
LLIBRE "GENT"
d'En R. Suriñach
y Senties
per Ricart Opisso

ESTAMPACIÓ
TIPOGRÁFICA
DE LA
IMPRENTA ELZEVIRIANA
DE BORRÁS Y MESTRES

REVISTA IBÉRICA
DE EXLIBRIS 1906
PLANXA n.° 2

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

lladre que tot just vingut a la vida ja ha entaulat relacions en tota la escala de l'Administració de Justícia. ¶ Però no es pera la nostra REVISTA'l preocuparse en escatir lo que hi pugui haver de bell en les produccions literaries, y per altra part no hem sortit a parlar de l'obra d'En Suriñach pera miràrnosla baix aquest punt de vista, que tasca dels altres es; el nostre propòsit ha sigut solament donar a conèixer als suscriptors, l'hermós dibuix que, pera la coberta de *Gent*, ha fet el notable dibuixant En Ricart Opisso. ¶ El llibre d'En Suriñach, ab aquestes cobertes, no necessita títul escrit; bé'l diuen prou elles. Gent, gent es lo que hi ha, gent es lo que's veu avans d'obrir el llibre, tan ben composta, tan ben destriadament agrupada y tan ben contrapesada. ¶ Y això que pera omplir una superficie ab tipos tan heterogenis, com els de qui's tenía de valer l'Opisso pera la seva composició, sense que resulti abigarrament pel contrast o monotonía per la nota grisa de multitut, cal que l'artista, a més de tenir un sentiment natural de l'harmonía, sàpiga trobar els resorts que l'art no ensenya més que als seus mimats. ¶ Però'l jove artista, que té una y altra cosa, n'ha sortit ben ayrós. La película cinematogràfica que'l literat descapdella suaument, adornantla ab el bendir de la seva prosa, en l'interior del llibre, al defora, el dibuixant la secunda, la condensa y la abrevia, sense ferli perdre res de son sabor ni de la seva intenció. ¶ Y per això avans d'obrir el llibre, ja conèixèm els seus personatges, y per això tot llegint el llibre hem de tancarlo pera cercar en les cobertes la fesomía material de llurs personatges que tan bé trobèm concordada en la moral que ab no menys art que'l dibuixant ens pinta'l literat. ¶ Aquest es el millor elogi que podèm fer de l'obra de l'Opisso, puig això'ns demostra que l'artista ha sabut, ab la intenció que ha donada en poses y rostres, encarnarhi la psicología del personatge, y realment si avans de llegir *Gent*, tením un concepte d'aquesta gent pel dibuix de l'Opisso, després de llegir el llibre refermèm aquest concepte en la meteixa obra del dibuixant.

"Rajolas valencianas y catalanas" (1)

INUTIL parece encomiar cuán meritoria obra sea la de exhumar un arte olvidado, para historiarlo, coleccionar y catalogar sus productos, estudiar sus procedimientos y deplorar su muerte. Pero cuando empresa tan laudable se lleva á cabo con la suma de energías, con el acierto y la belleza que ha puesto el señor Font y Gumá en su monografía sobre la azulejería valenciana, pocos serán los elogios y plácemes que se le tributen, por muchos que sean. ¶ El aspecto arqueológico del voluminoso libro, sus datos históricos y apreciaciones ar-

(1) *Rajolas valencianas y catalanas*, por José Font y Gumá, arquitecto. Villanueva y Geltrú; Oliva, impresor, Rambla de Ventosa; MCMV. Vol. de 354 páginas con más de 450 ilustraciones en colores.

Digitized by Google

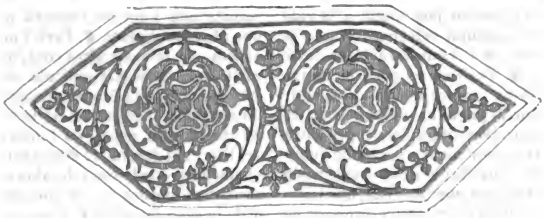

232: Retablo de Santa Tecla, en el claustro de la Catedral de Barcelona

tísticas han sido detenidamente examinados por autorizados críticos españoles y extranjeros, que sólo han sabido aprobar y admirar. ¶ En esta sección de la REVISTA IBÉRICA que debería ser, y á ello aspiramos, la crónica fiel de los progresos gráficos de nuestra patria, queremos hacer resaltar lo que en este respecto merece considerarse en el repetido libro. ¶ Las reproducciones de los azulejos se han hecho por un procedimiento superior en fidelidad á todas las fotografías. Son calcos exactísimos, en los que se han indicado las partes llenas con líneas paralelas trazadas á pulso, dejando claramente indicadas las regiones que el esfuerzo del tiempo y el uso ha descascarillado y borrado. Se han impreso todos los ejemplares en el color azul más aproximado á la pintura que los antiguos *rajolers* aplicaban sobre el barniz blanco de estaño, cuyo secreto se llevaron con ellos. ¶ Es imponderable la atracción de simpatía que el libro de las "Rajolas" produce en el alma inquieta y minuciosa del buen bibliófilo, exigente como tal y como tal apasionado. El equilibrio entre la mayor y la menor dimensión del volumen (29 X 23 cm.), la proporcionalidad de éstas con el grueso y aun con el peso, la relación entre los márgenes y la página de composición, la distribución de los blancos y la colocación de las ilustraciones, forman un conjunto de acertados detalles que se disfrutan hondamente en un rápido examen, sin que el análisis detenido, página por página, les quite nada de su valor á los ojos de los verdaderos inteligentes, aun de aquellos que aman el libro en sí, por sus condiciones extrínsecas, con independencia de su contenido literario y de su significación ética. ¶ El clásico papel de hilo, honra de la fabricación catalana, presta al conjunto la majestad de sus márgenes intonsos, la seriedad arcaica de su

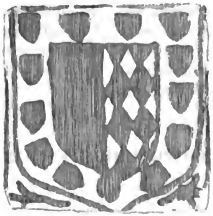

278: Procedente de una casa de Valencia

Digitized by Google

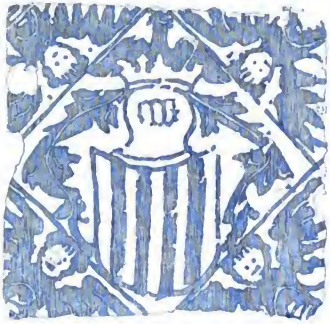

Azulejos con los escudos de Cataluña y de Barcelona, obrados por Onofre Spelta en 1559, en la obra «Rajolas valencianas y catalanas» de Joseph Font y Gumá.

Estampació de Oliva, Impressor
Vilanova y Geltrú, 1906

REVISTA IBERICA DE EXLIBRIS
Planxa n.º 3

Digitized by Google

tono agarbanzado y constituye otro título al amor de los bibliófilos. ¶ Porque en el fondo, al amor de un bibliófilo se debe la belleza de este libro; saltaría á la vista en los trabajos del impresor Oliva, de Villanueva, cuantos libros ha manejado y ha amado, sino fuese bastante conocida su anterior historia de bibliotecario y al fin y al cabo bibliotecario y bibliófilo son casi sinónimos. ¶ Es cosa sabida que no se puede profundizar en el estudio de los seres y de los fenómenos, por repugnantes y antipáticos que sean, sin llegar á amarlos. Cuánto más ha de suceder esto con los libros, amables ya por sí, atractivos por la cariñosa insistencia de su amistad, que perdura en las estanterías de la biblioteca; con los libros, maestros de serenidad y consejeros de franqueza y de virtud, y entiéndase todo ello con completa independencia de su contenido, bueno ó malo. ¶ Para los qué hemos visto cuánta ha sido la influencia del libro hasta hoy en la regeneración de la literatura y de la conciencia de Cataluña y cuánta empieza ya á adquirir en su renacimiento político y perfección social, es una alegría más la aparición en catalán del libro de las "Rajolas" de Font y Gumá, por el cúmulo de elementos artísticos que aporta á nuestro arte actual, sin perjuicio de ser una guía para llegar á encontrar nuestro tipo étnico, que los acontecimientos políticos han borrado un poco, por no decir un mucho, á través de los tiempos. ¶ Al autor (doblemente autor por la parte literaria ó de estudio, y por la parte artística) y editor, el señor Font y Gumá, y al impresor señor Oliva, que ha colaborado en otro concepto á la trascendencia del libro, vertiendo en correcto

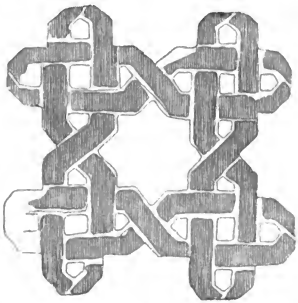

1: Azulejo de la cripta de San Antonio Abad, Barcelona

29: Campanario de la Catedral, en Toledo

Digitized by Google

francés el texto, felicitamos cordialmente agradeciéndoles la fruición de las emociones que les debemos. Y revelada con este libro la aptitud del carácter catalán para el coleccionismo serio, independiente de la moda y del *snobisme*, es de deplorar que no tomen igual ó parecida forma la obra que se ha escrito sobre la importantísima colección de filigranas de Francisco de Bofarull, y las que podrían formarse, si es que no están ya empezadas algunas de ellas, á base de los hierros reunidos por Santiago Rusiñol, sobre los vidrios que coleccionó Alejandro de Riquer, hoy también en poder de Rusiñol, á base de los cuantiosos datos que posee Ramón Miquel y Planas referentes á los naipes, sobre el museo sigilográfico de Fernando de Sagarra, sobre las colecciones artísticas de Pascó y de Casellas, sobre la importantísima serie de exlibris y marcas de biblioteca españolas reunidas por Pablo Font de Rubinat, junto con una infinidad de documentos que fijan su historia de una manera completa (como pueden juzgar nuestros lectores por los artículos que ha publicado en esta revista nuestro distinguido redactor) y sobre otras y otras colecciones, todas ellas formadas con gran conciencia y á fuerza de incontables sacrificios, que no son justamente conocidos y recompensados, porque el público los ignora.

196: De Manises

177: De las Salas Borgia, en el Vaticano

DOCTOR SCHULZE

Digitized by Google

Digitized by Google

« Recull de textes Catalans antichs »

Portada del volum I
per E. Canibell

Estampacio de la Tipografía La Acadèmica, de Serra germans y Russell - 1906

REVISTA IBÈRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.° 4

Digitized by Google

Un nou "Recull de textes catalans antichs" (1)

D'UNA empresa altament simpàtica y mereixedora, per tots conceptes, de lloança, anèm a donar compte als nostres llegidors en aquestes ratlles. Se tracta d'una nova manifestació bibliogràfica a incloure en la ja llarga llista de les qui venen tenint lloch d'un quant tempsençà, promogudes per la sed d'ilustració del nostre Poble cada día més disposat a compenetrarse de l'esperit qui regía'ls destins de l'antiga nacionalitat catalana en sos temps de gloriós esplendor, a fí d'aprofitarsen en lo possible pera les noves orientacions vers les quals se sent impulsat. Aquesta singular comunió de la nostra ànima en els altars del Passat, ve a constituhir en cert modo una iniciació en el suprèm misteri de la Renaixença de Catalunya; car es tot seguit evident als ulls del neòfit que a un gran poble com ho fou el nostre, quals virtuts essencials no han pogut ésser destruhides per la força de seculars adversitats, li es reservada pera demà una missió suprema que tot just arriben a pressentir els catalans no iniciats y encara ignorants de lo que foren llurs antecessors. ℂ La formació del "*Recull de textes catalans antichs*", ara tot just començada, ha de contribuhir poderosament a la fí que deixèm apuntada. Reproduhir artísticament els materials literaris, científichs, històrichs, etc., qui'ns resten d'altres èpoques millors pera la nostra Patria, y ab ells solicitar l'atenció dels catalans d'avuy, heusaquí lo que s'han proposat fer els editors. Y de la manera com ho fan n'es bella mostra'l primer volúm publicat, el qual conté la PROPOSICIÓ FETA PER LO REY EN MARTÍ EN LES CORTS DE PERPINYÁ L'ANY 1406. ℂ No proposantnos aquí tractar dels llibres més que per llur relació ab l'art, ens concretarèm a dir que la PROPOSICIÓ ha estat regiament estampada sobre excelent paper ab els tipos gòtichs Canibell. La portada d'aquesta bella edició (reproduhida aquí en fulla apart ab amable autorisació dels editors) ens relleva d'entrar en més menudes descripcions de la meteixa: bastarà dir que'ls dotze folis qui constuieixen el llibret, responen tipogràficament a la espectació sugerida pel frontispici, el qual també es degut al senyor Canibell, restaurador dels tipos. La estampa de "La Académica" ha posat de manifest les aptituts de sos caixistes en la composició de la lletra gòtica y la pulcritut de sempre en els tiratges. ℂ Esperèm ab desitg els altres volums anunciats del *Recull* qui'ns ocupa, en els quals hi ha'l propòsit d'emplearhi també'ls tipos elzevirians, sempre que aquests estiguin més en consonancia ab determinades obres que no pas els gòtichs, qui, com tothòm sab, representen un ideal estètich més reculat dintre'l procés històrich de la tipografía.

R. MIQUEL Y PLANAS

(1) *Recull de textes catalans antichs.* — Fascicles de 200 sobre 187 milímetres. — Barcelona, Tipografía «La Académica».

Digitized by Google

Dos incunables catalans de la "Art de bé morir"

PUBLICADA fa un parell d'anys la "*Bibliografía Ibérica del Siglo XV*" del senyor En Conrad Haebler (La Haya-Leipzig, 1904), té aytal obra quan menys, a manca d'altres mèrits, el de resumir en un sol cós y baix una forma manual y pràctica, tot lo qui consta en obres anteriors relacionat ab la bibliografía ibèrica del primer sigle de la imprenta. Cal agrahir de tota manera al senyor Haebler la publicació del seu llibre la consulta del qual se fa indispensable en molts cassos, y que pot ben servir de punt de partida al qui s'emprengui la tasca d'historiar els orígens de la tipografía espanyola.

¶ Considerant el manual susdit com l'estat actual de les investigacions bibliogràfiques en el nostre país, ens interessa avuy suplirne una omissió qui ha estat posada de manifest, ara de poch, per la publicació de dos fascicles sumament interessants: la reproducció (1) d'una "*Art de bé morir*" catalana, a la qual l'editor, En Angel Aguiló, atribueix la data de Valencia, 1491; y la reimpressió (2) d'un "*Tractat de confessió*" qui apareix formant part d'altra edició de la propria "*Art de bé morir*" impresa per Nicolau Spindeler a Valencia, l'any 1497. Per manera que, de cop y volta, ens trobèm ab dos incunables catalans completament desconeguts dels bibliògrafs, y que la diligencia del senyor Haebler no logrà descubrir, degut sens dubte a lo difícils que's fan les investigacions en les llibreríes particulars, fins quan els possessors s'escauen ésser persones tan ben dispostes com els senyors Aguiló y Bulbena, proprietaris respectivament d'aquelles dues rareses tipogràfiques. ¶ Emperò en el llibre de l'Haebler s'hi troben certament esmentats dos exemplars de l'obra qui'ns ocupa (n.° 37, en la plana 16, y n.° 36 bis, en la 356), mes se tracta d'edicions castellanes, y no d'edicions catalanes com les qui ara venen a augmentar la nostra bibliografía. Considerant nosaltres l'assumpte com un punt interessant pera'ls aficionats als estudis d'aquest ram arqueològich, hem cregut del cas portar a n'aquestes planes les referencies que'ls senyors Aguiló y Bulbena acaben de proporcionarnos ab llurs respectives publicacions.

¶ Examinades les dues edicions catalanes de la "*Art de bé morir*" les trobèm, en quant al text, assimilables al tipo constituhit per la edició castellana (Haebler, n.° 36 bis) de Çaragoça, 1481? En efecte, per la transcripció que'l tractadista dóna del començament del llibre susdit, se veu que'l text català es una traducció literal del text castellà, o aquest una traducció d'aquell, car la manca d'indicacions bibliogràfiques del dit exemplar de Çaragoça dóna lloch a les dues hipòtesis; sense que ho resolgui la declaració que fa'l traductor castellà d'haver fet la versió de

(1) Publicada baix el patronat de la Societat Catalana de Bibliòfils, en desembre de 1905.

(2) Publicada per la «Stampa Elzeviriana» de Barcelona (1906) ab una noticia del senyor A(ntoni) B(ulbena y) T(osell).

Digitized by Google

l'original "*con sus hystorias correspondientes á cada vn capítulo segund que en el ejemplar latino las fallé*", lo qual afirma igualment el traductor català en els meteixos termes: "*ab ses hystories correspondents a quiscun capítol, segons que en lo exemplar latí les trobé*". ¶ Les tals "histories" són les làmines o estampes gravades en fusta

Capi. ix. dela temptacio del diable de auaricia.

El final temptacio deque lo diable tempta enlo article dela mort es de auaricia. dela qual mes vse contra los secularis/e carnals. que es la molta occupacio de les coses temporals / e exteriors. com deuers

Foli *b.vij.* de la "ART DE BÉ MORIR". Edició de Valencia, 1491 (?)

qui, en nombre d'onze com els capítols de l'obra, se troben en les dues edicions catalanes y també en la castellana, làmines que, segons el senyor Haebler opina, degueren ésser copiades d'alguna edició del "*Ars moriendi*" entre les moltes que se'n publicaren a Alemanya. Nosaltres hem tingut ocasió de veure una edició de les tals làmines originals, com a obra del cèlebre Holbein, reimpresa modernament. ¶ Els nostres llegidors trobaràn aquí també mostres d'aquests curiosos documents de l'art primitiu del gravat, lo qual devèm agrahir a l'amabilitat dels editors (y possessors alhora) dels dos incunables catalans qui són

Digitized by Google

materia del present article. Tant les planes de l'exemplar Aguiló (Valencia, 1491?) com el gravat de l'exemplar Bulbena (Valencia, 1497) són mostres reduhides de format: les primeres a un centímetre menys de l'amplada de la caixa de la edició original; la segona a tres-quarts de la mida del gravat autèntich. La sola inspecció farà veure la superior

Foli *b. viij. verso* de la "ART DE BÉ MORIR". Edició de Valencia, 1491 (?)

ritat tècnica del gravador de 1497 respecte del suposat de 1491. Si hem de creure al senyor Bulbena, qui s'apoya en rahons atendibles, la edició de 1491 ha d'ésser posterior a la qu'ell posseheix y no pas feta a Valencia sinó a Barcelona; lo qual pot ben ésser, donchs el senyor Aguiló sols dóna el peu d'imprenta de Valencia com una hipòtesi, y la data de 1491 com a aproximada a la en que pogué ferse la edició del seu exemplar, el qual se troba mancat a la fí d'un cert nombre de fulles en les quals devía trobarse'l *tractat de confessió,* part integrant del llibre, y el colofó hont solía ferse constar la data y

Digitized by Google

lloch d'estampació de l'obra. Aquestes coses no manquen per fortuna en l'exemplar Bulbena, el qual en cambi's troba no menys desgraciadament mutilat d'alguns fulls d'entre mitj, que algú va emportarsen a intenció de les estampes que conteníen. ¶ La reproducció al facsímil feta pel senyor Aguiló comprèn les trentacinch planes de son exemplar, començant per la signada *aij*, y mancantli per lo tant la qui devía fer de portada. En cambi el fascicle editat pel senyor Bulbena, conté'l text del *tractat de confessió, ordenat per lo molt*

Gravat del *Capitol X* de la "ART DE BÉ MORIR". Edició de Valencia (Nicolau Spindeler), 1497

Pera comparar ab el gravat corresponent de l'altra edició, reproduhit enfront

reverent mestre Francesch Eximeniç, un dels escriptors capdals del sigle d'or de la literatura catalana. ¶ Lo que no trobèm gayre justificat es que, ab motiu d'aquesta publicació, l'editor en el pròleg o nota preliminar faci objecte al senyor Aguiló y a la meteixa Societat de Bibliòfils de les seves iròniques invectives; nosaltres volderíem veure a tots els catalans trevallant en germanívola colaboració y sens animositat ni enveja de cap mena, pera la major gloria de la nostra Patria, qui ben necessita l'esforç y la voluntat de tots els catalans pera que un día pugui tornar a ocupar el lloch que li pertoca dintre'l concert de les nacions més cultes de la terra.

R. MIQUEL Y PLANAS

Digitized by Google

MISCELANEA GRÁFICA

Concurs de capçaleres pera "L'Amich del Poble Català"

L'Amich del Poble Català, societat benèfica mutualisma de Barcelona, convocà un primer concurs, clos en janer de 1905, pera premiar els millors projectes de segell pera la societat y de capçalera pera'l seu butlletí oficial, donant resultats tan mediocres, que's convocà de nou un altre concurs, quin plasso finà en 31 de març y únicament destinat a la capçalera. El projecte premiat s'havía de recompensar ab 100 pessetes, y finía'l plasso a primers d'abril, quedant limitat el concurs exclussivament als artistes que fossin associats. ℂ Al acabarse'l temps marcat foren molts els projectes rebuts, atrayent tot seguit l'atenció'l que publiquèm, original d'En F. Labarta y Planas, a qui's concedí el primer premi. ℂ Altres obres del meteix jove dibuixant publicades en aquestes meteixes planes, demostren palesament sa notable aptitut pera aquest genre de trevall, en que tan fàcil resulta caure en el simbolisme xavacà o en les pretensions exagerades. ℂ Igualment lluny de tots dos perniciosos extrems està'l dibuix que presentèm. Figura una familia feliça, qu'en previsió del pervindre y pensant en el fillet estimat que'ls acarona, posa a recó la moneda qu'en unió de la de moltes altres mils ha d'assegurar el pa de llur vellesa, la educació dels fills y la tranquilitat d'aquests. Els demés elements, títul, lema, escut català, s'han agrupat ponderadament produhint hermós efecte. ℂ Aquest dibuix es bona proba de quant ha sapigut compendre'l dibuixant el fí altruísta d'aquesta hermosa societat a que'ns trobèm pertanyent y qu'esperèm tots fer creixe junt ab els companys, qu'en nombre de prop de 17,000 ens fan costat, sens altre delit que ferla gran y forta pera bé de Catalunya y consol dels necessitats.

Concurso de cartel para el baile de máscaras del Círculo de Bellas Artes

EL cartel con que el Círculo de Bellas Artes, anuncia anualmente su baile de máscaras, es uno de los pocos carteles artísticos, que los madrileños aficionados á tan interesante y moderna manifestación del arte, podemos admirar. ℂ Distrae nuestra atención durante algunos días, ofreciéndonos en cada esquina, unos años sus alegres colores, otros su elegante distinción; y cuando

Digitized by Google

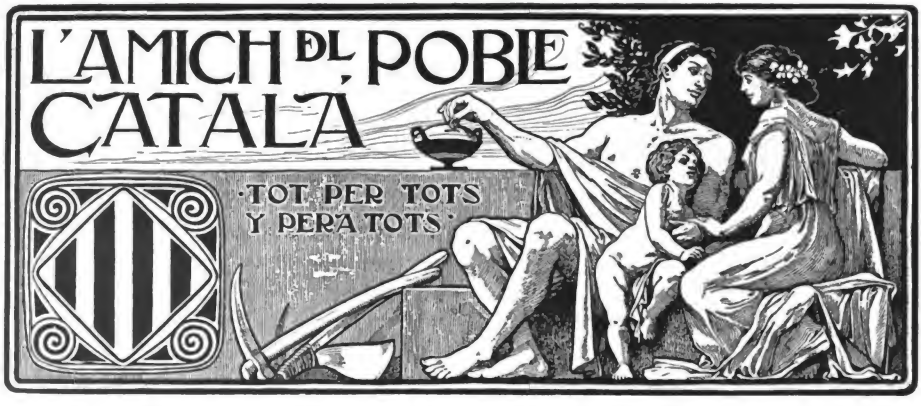

Concurs de capçalera pera el periódich «L'Amich del Poble Catalá»

Primer premi, original de F. Labarta y Planas

Estampació de Oliva, Impressor
Vilanova y Geltrú, 1906

Digitized by Google

desaparece nos hace lamentar que nuestra vista no pueda gozar á diario, sorpresas semejantes. En efecto, de no ser por estos concursos que todos los años celebra el Círculo de Bellas Artes, con excelente criterio, no encontrarían los artistas que sienten simpatías por este difícil género de pintura, ocasión de ejercitar sus actividades. Contadísimos son los industriales y comerciantes que aquí organizan concursos para premiar carteles anunciadores de los productos que fabrican ó expenden. Las razones de que aquí sean tan raros esos concursos, que en otras capitales son por demás frecuentes, no he podido explicármelas. ¿Es, acaso, por el coste que supone? No; seguramente habían de asignar para premios, cantidades mucho menores de las que habitualmente destinan al reclamo. Y estas cantidades no son despreciables; la prueba está en la existencia, en Madrid, de varias empresas anunciadoras que realizan seguramente, buenos beneficios. ¿Cuál es la causa, entonces, de que el anuncio verdaderamente artístico sea tan raro entre nosotros? Para mí son varias las causas, pero las principales son, poca fe en la supremacía del cartel artístico, por parte de industriales y comerciantes, y mal gusto imperante en todas las clases sociales, pero particularmente entre las aludidas. He de hacer constar la benéfica influencia de estos concursos, sobre nuestros artistas, los que apartándose por fin de tradicionales modelos, han emprendido decididamente el camino señalado por los artistas franceses é ingleses, en pos de los cuales, hay que decirlo en honor á la verdad, fueron los primeros en marchar algunos artistas catalanes cuyos nombres no he de citar por ser conocidos de mis lectores. Por cierto que no deja de ser curioso el estudiar en estos concursos las influencias que en los artistas españoles han ejercido los maestros del cartel extranjero, influencias que si bien en algún caso llegan á los límites de la imitación y aun de la copia, no suelen pasar de un recuerdo, bien disculpable, si consideramos lo obsesionante de las producciones de la brillante pléyade de artistas que en Francia, Inglaterra y Norte América, principalmente, han empleado sus pinceles en tan difícil género de

Primer premio

Digitized by Google

pintura. En cada nuevo concurso que el Círculo celebra, es para nosotros una satisfacción el ver el evidente progreso de los artistas que á ellos concurren habitualmente y entonces lamentamos que la industria y el comercio prescindan de tan poderosos y excelentes auxiliares. ℂ En el concurso último el jurado otorgó el premio al proyecto del señor Verger. Su cartel está bien compuesto y dibujado y, á mi modo de ver, su mejor cualidad es la parquedad del artista no empleando más que tres colores; minio, verde y negro, con los que ha obtenido el máximum de intensidad en el efecto buscado. El mismo cartel reproducido en pequeño tamaño ha servido para adornar los billetes y los carnets que el Círculo distribuye galantemente, junto con otros artísticos obsequios, á las damas que concurren á sus bailes.

PABLO G. MUÑOZ

Madrid

VARIA

La prensa profesional y nuestra "Revista". — La nueva fase en que ha entrado nuestra publicación en el próximo pasado año, ha sido bien acogida por la prensa profesional ibérica y extrangera. Las más importantes publicaciones de exlibris, bibliografía y artes gráficas en general, se han ocupado con elogio de nuestra REVISTA. ℂ Entre éstas recordamos á la *Revue Biblio-Iconographique* y los *Archives de la Société Française des collectioneurs d'exlibris*, de París; la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos* y *Cultura Española*, de Madrid; *The Journal of the Exlibris Society*, de Plymouth; y otras muchas que constantemente visitan nuestra redacción. Al emprender la publicación de nuestro cuarto volumen, enviamos á toda la prensa profesional un cariñoso saludo, y hacemos votos para estrechar los lazos de compañerismo que nos unen en esta tarea de cultura que llevamos á cabo.

El Círculo de Estudios Gráficos. — Con este título se ha fundado en Madrid una sociedad, con domicilio social en la calle de Relatores, 24, que por los fines que se propone ha de ser mirada con simpatía por cuantos se interesan por el perfeccionamiento de las artes del libro. ℂ "Quien sirve al libro, sirve á la inteligencia; quien sirve á la inteligencia, sirve al Universo", tal es el lema adoptado por el "C. de E. G." y si bien hasta ahora por su naciente vida no dispone más que de modestos medios, ha dado ya gallardas pruebas de su existencia, organizando exposiciones, conferencias y concursos entre sus asociados; tratando en fin, por todos los medios de dar á conocer á los obreros tipógrafos y á los dedicados á las artes auxiliares del libro el grado de esplendor á que el arte de Guttenberg y Faust ha llegado en la época actual. ℂ Nada mejor para esto que el estudio de los bellísimos trabajos que artistas como W. Morris, W. Crane, O. Eckmann, O. Llupp, B. Behrens, E. Grasset, G. Auriol, Bradley y tantos otros menos célebres que éstos, pero no menos entusiastas, han realizado, para dar nuevas formas á esas letras que combinadas han de formar las palabras, expresión de las ideas contenidas en los libros. ℂ En esos libros que inspirados por nuevos ideales estéticos, necesitaban estas nuevas formas de expresión material, que con tan singular acierto acomodan el contenente con el contenido de algunos volúmenes modernos. De otra parte los concursos organizados entre los socios, concursos cuyos premios más bien morales que materiales, servirán de honrosísimo estímulo á los que á ellos concurran, no podrán menos de redundar en pro del progreso del nobilísimo arte tipográfico. ℂ Terminaré felicitando á los iniciadores del Círculo de Artes Gráficas y haciendo sinceros votos porque su labor resulte lo más fructífera posible.

Madrid P. G. MUÑOZ

Fidel Giró, impresor. Calle Valencia, 293.—Barcelona

Digitized by Google

Institut Català de les Arts del Llibre

CONVOCATORIA

L' *Institut Català de les Arts del Llibre* obre un Concurs pera premiar el millor progecte d' *Exlibris* destinat a identificar els volums de sa Biblioteca, baix les següents condicions:

1.ª El tema a desenrotllar gràficament queda a la complerta llibertat del artista, qui podrà dirigirse a la Secretaría de l' *Institut* en demanda de tots els datos y noticies que necessiti pera imposarse de la finalitat que's persegueix.

2.ª El procediment de reproducció del *Exlibris* queda aixís meteix al criteri del concursant, emperò serà preferit en igualtat de mèrits aquell progecte qui menys dificultats de reproducció ofereixi.

3.ª La mida del progecte queda també a voluntat del concursant, sempre y quan ses proporcions permetin reduhirlo exactament a 10 centímetres d'alsada per 7 d'amplada.

4.ª Es condició indispensable que, formant part de la composició del *Exlibris*, hi figurin les següents llegendes: "*Institut Català de les Arts del Llibre. — Biblioteca — N.º..... Adquirit .....*" devent quedar els espays corresponents de blanch pera esser omplerts a la mà.

5.ª S'adjudicaràn, per ordre de mérit entre'ls progectes presentats, els següents premis:

Primer Premi. — Títol de Soci de Mérit del *Institut Català de les Arts del Llibre;* 50 pessetes en metálich; els volums publicats de la *Revista Gráfica* y 500 exemplars reproducció del *Exlibris* premiat. Aquest premi porta anexa la utilisació del progecte qui l'obtingui, com a marca de la Biblioteca del *Institut*.

Segón Premi. — Una colecció de la REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS, volums dels anys 1903-1904-1905, ofert pels editors de dita *Revista*.

Digitized by Google

Tercer Premi. — Un obgecte d'art ofert pel coleccionista d'exlibris D. Frederich J. Miracle.

6.ª La Junta Directica del *Institut* se reserva la facultat de distingir ab menció honorífica tots aquells altres progectes del Concurs als quals consideri ab mèrits suficients.

7.ª Els progectes premiats quedaràn de proprietat del *Institut*, emperò'ls qui obtinguin menció honorífica quedaràn de proprietat de llurs respectius autors. Tots els progectes als quals s'otorgui premi ó menció, podràn esser publicats en la *Revista Gráfica* y en la REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS.

8.ª Els progectes deuràn esser entregats a la Secretaría del *Institut*, (Claris, 73, baixos) abans del día 30 del propvinent novembre, en qual data's tancarà el terme d'admisió de progectes. Aquests deuràn entregarse acompanyats d'un plech clòs contenint el nom del autor y com a sobrescrit el lema del progecte.

9.ª A partir del día primer de desembre s'exposaràn al públich en les vitrines del *Institut* els progectes presentats, continuant exposats fins a la terminació del Concurs, que's considerarà tancat el día 26 del esmentat mes.

10. La designació dels premis s'efectuarà per votació entre'ls Socis del *Institut*, únichs ab dret a fallar sobre'l mèrit de les obres; a qual efecte's disposarà un bussó dins el qual cada Soci podrà depositar un vot expressiu del progecte de la seva predilecció, datat y rubricat; requisit indispensable pera provar l' autenticitat del votant.

11. Cada Soci no podrà emetre sinó un vot; aquests se confrontaràn en la forma següent:

El progecte qui reuneixi major nombre de vots obtindrà el primer premi.

El progecte qui'l segueixi en vots, obtindrà'l segón.

Y el qui ocupi el tercer lloch en la llista d'escrutini, obtindrá'l tercer.

12. El día 26 de desembre's procedirà al escrutini, que serà fet per la Junta Directiva constituída en sessió pública, la qui refusarà tota papeleta duplicada, considerantse vàlida la qui marqui prioritat de data.

13. La Junta Directiva's reserva'l dret de resoldre per sí els cassos d'empat y tots els altres qui poguessin ocòrrer no previstos en la present convocatoria.

14. Verificat l'escrutini y proclamats els progectes premiats, aquests se faràn públichs per medi de la prempsa pera coneixement dels interessats y als efectes de la present convocatoria.

Barcelona 18 de juliol de 1906.

P. A. de la J. D.

El President
FRANCISCO SIMÓN Y FONT

El Secretari
JOSEPH LAVALL

Digitized by Google

AÑO IV BARCELONA, 1906 NÚM. 2

Exposició d'Arts Decoratives

MOTIVADA per la Exposició de Belles Arts y Industries Artístiques celebrada a Madrid durant la primavera d'aquest any, el "Fomento de las Artes Decorativas" va organisar entre'ls seus socis una Exposició d'Art Decoratiu qu'estigué instalada als salons del Foment del Trevall Nacional, durant la primera quinzena del passat mes de març. ℂ La idea dels organisadors era fer una avant-exposició de les instalacions ab que'ls artistes y artífex de Barcelona pensaven concórrer al certamen madrileny; però a dir veritat, els organisadors no lograren l'èxit que's proposaven ni el que's mereixía la seva voluntat, puig deixaren de concórrer a la manifestació de les nostres Arts Decoratives valiosos elements que les honoren, a cambi de la concorrencia d'expositors als quals de cap de les maneres pot reconèixelshi personalitat suficient pera donar la tònica del nostre moviment en una branca tan important de l'Art. ℂ Hem de confessar que la visita a la Exposició fou una desilusió pera nosaltres; no per la falta d'èxit en la concorrencia, puig hi havía prop de cinquanta expositors, sinó per la mesquina idea que la majoría d'aquests tenían de lo que dèu ésser la representació de Barcelona en un concurs de manifestacions de l'Art Decoratiu. ℂ En una exposició de caràcter artístich, l'industrial, sense deixar de banda la part utilitaria de la manifestació a que's dedica, ha de procurar realçar a n'aquesta desde'l punt de vista de l'Art y posar de relleu el seu gust

Digitized by Google

y sentiment artístich que l'informa. Així es com s'arrenca dels visitants aquelles exclamacions que afalaguen tant al professional, el qual en aquells moments no representa sols la seva casa, sinó l'agrupació artística o industrial a que pertany, y la localitat o regió hont desenrotlla les seves iniciatives. Y francament, en la Exposició del Foment de les Arts Decoratives, aquesta mira no la vegerem més qu'en molts pochs dels expositors; y entre aquests pochs, deixant de banda als de les Arts gràfiques y del Llibre, que per convenir més a la REVISTA, els consignarèm en paragraf apart, citarèm als senyors Brosa y Sangermàn, ab instalació d'incrustats, mosaich, etc., entre'ls quals destaca una copia, imitant mosaich, del cartell *Gismonda* d'En Mucha; Busquets, ab mobles; Clapés, ab vanos; Corberó, ab repujats de metall; Masriera (Víctor), ab un projecte d'escala monumental; Puigdengoles, ab arquilles, y Renart y C.ª, ab retaules. ℂ De les Arts del Llibre, tenint en compte la florida qu'en els nostres temps ha fet, són massa pochs els que han concorregut a la Exposició del Foment. Sols tres cases hi havía representades: la dels senyors Borràs y Mestres, ab boniques reproduccions en tricromía y facsímils de dibuixos, netament executats, y com a trevall de composició citarèm la participació de noces d'un distingit literat català; la casa Viuda y Fills de Miquel y Rius, que presentà una bella instalació de carnets, recordatoris y cartrolines repujades, especialitat a que's dedica aquesta casa, ab qual procediment obté hermosos efectes decoratius; y la casa Serra Germans y Russell, qui exposà artístiques composicions en llibres, invitacions, recordatoris, etc., usant el gòtich incunable Canibell. ℂ En les Arts gràfiques, recordèm el quadro *Fiat Vita* d'En Xiró, que ja fou exposat al Saló Parés; quatre projectes de plats decoratius en els qu'En Triadó glosa diferents temes combinats tots ells ab exquisida elegancia; y dos plafons d'En Lluís Masriera, d'ayres senyorials y aristocràtichs. ℂ La manifestació exlibrística també hi està representada, encara que sols per un expositor: En Joaquím Renart, qui n'exposa dèu exemplars. Donat l'interès que pera'ls lectors de la nostra REVISTA té aquesta manifestació, donarèm compte dels assumptes dels esmentats exlibris. ℂ Víctor Oliva: Devant d'una màquina un obrer ab el tors nu, enlayre ab ses mans una branca de llorer. Xavier Monsalvatje: Un cementiri ab un hermes solitari. Carles Rahola: Camí d'hivern. Al lluny apareix la llegenda: *Avenir;* a primer terme un home, que al dirigirshi se veu privat el pas per gegantins reptils. El terreny s'esquerda devant de sos peus. Acompanya la composició la següent llegenda: *El passat y el present. Això es lo més dolorós pera mi sobre la terra. Jo no viuría si no fos l'avenir*. Alexandre Cardunets: Una dòna, d'escors, llegint en les pàgines d'un llibre. L. T. U. N.: A primer terme, la Justicia aixoplugada sota d'un arbre. Al fons una ciutat. Les inicials del proprietari apareixen formant monograma. Trinitat Monsalvatje: Entre crisantemes, falsíes y papellones, una nena neix d'un ou que porta la fetxa 1905. En la part superior hi ha un

Digitized by Google

signe d'interrogació. (La proprietaria de l'exlibris es una nena.) Joseph Junoy: Al centre unes balances ab un ceptre en un plat y un martell a l'altre, tenint per fons el llibre de la Justicia, acompanyat de dos escuts, barrat l'un, y l'altre ab un gall. En la part inferior, sobre un fons de llibres, una dòna ajeguda. Carlo Boselli: Un home nu, carregat ab una gran llosa, fa vía per una carretera. Derrera seu els goços el borden; la mort el guayta desde un fons de rocàm. Mateu Culell: Serveix de fons al camp de l'exlibris un plafó decoratiu, al cim del qual crema un trípode ab la llegenda *Ars*. Apoyantse en un llibre aplanat a terra, y en el plafó hi ha una escala per la qual hi puja un home nu a abastar el foch de la inspiració. La llegenda: *Nulla dies sine linea fugit tempus irreparabile,* seguida del nom del proprietari, escrita en una filàctera. ℂ Res més que interessi als fins de la nostra REVISTA hem trobat en la Exposició del "Fomento de las Artes Decorativas", qual entitat no dubtèm qu'en altres ocasions sabrà posar el nom de les nostres Arts Decoratives en el lloch que li correspòn.

Exlibris modernos

HAY tela cortada para rato, cuando nos proponemos abrir el capítulo de los exlibris modernos. La producción exlibrística aumenta en proporción progresiva, y no son ya los escogidos—en el sentido absoluto de la palabra—los que señalan la propiedad de sus libros con esas atractivas etiquetas en las que á veces se condensa el gusto y la personalidad de un artista, hoy la afición, el gusto, la necesidad, si se quiere, del exlibris, ha llegado ya al dominio público. Claro está que ese público no es el público vulgar, puesto que éste mal puede poseer exlibris si carece de libros, pero del público culto, del público que lee; pues el público que lee, ya no sólo *lee los tipos convencionales de la escritura.* El público culto quiere que el amigo que le enseña, que le educa, que le aconseja, se aloje debidamente, cual corresponde á su jerarquía de maestro, en palacio donde, aun sin riqueza, —pues el maestro raramente la conoce,— resida el buen gusto. ℂ Ese público lector y culto, ese público que ama el libro, ese, es nuestro público, el público á que nos referimos, numeroso ya para gloria de las Artes del Libro. Y entre esa culta multitud es donde LA REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS, archivo de tan apreciable manifestación, descubre cada

[I, n.º 734]
Casademunt.-Barcelona

Digitized by Google

día nuevos testimonios del crecimiento y la difusión del exlibris, y son de esa multitud que ayer no conocíamos y hoy es amiga nuestra, estos bellos ejemplares que reproducimos honrando y sirviendo de bandera de libre admisión á estas mal hilvanadas líneas. ¶ Entre éstos, y al azar, descubrimos hoy el señalado con el número 734, propiedad del joven Manuel Prats, joven más por haber empezado sus estudios superiores, que porque sombra de bozo obscurezca sus mejillas. Ese período de la pubertad, en que no acertamos á calificar de joven ó de niño al individuo, pues al carecer de las características de una ú otra condición, por rápidas y momentáneas impresiones nos inclinamos ora á un lado, ora al otro, ese momento de revolución en la vida individual lo ha descrito bien gráficamente y con acertado pensamiento el distinguido dibujante don Modesto Casademunt. Un joven que, sin duda, debe cursar los primeros años del bachillerato, estudia, como vulgarmente se dice, de bruces en la mesa. Nuestro sujeto se aisla de todo lo corriente que le rodea para recorrer los intrincados campos de los estudios por primera vez saludados. En su mesa de trabajo, nada le distrae, nada que no sea cosa de estudio viene á turbar su comunicación con lo abstracto de principios científicos que pretende asimilarse; *vis-à-vis*, no tiene el espacio de la sala de estudio, su mirada no puede divagar recorriendo los intrincados laberintos del decorado papel que cubriera el muro, no, su mirada, al levantar la cabeza, tropieza con los convexos lomos de cien libros alineados en sendas estanterías... Pero ¡ah! que los convexos lomos se allanan y se confunden unos con otros y se desvanecen para dejar fondo á un bello paisaje, con una blanca, recta é interminable carretera en primer término, por do pasan niños y jóvenes ora montando en ligera bicicleta, ora guiando elegante automóvil, envuelto en densa nube de polvo, en medio de la cual se levantan los Alpes cuya existencia le enseñó la geografía y por ellos ve pasar al rey Atila de la historia, cabalgando en su caballo de esterilizadores cascos, y

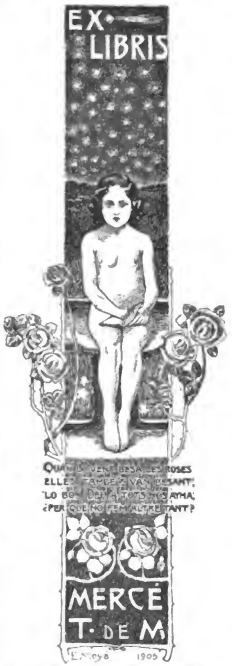

[I, n.º 735] E. Moyá.-Barcelona

Digitized by Google

recitando las Catilinarias de Cicerón que aparecen á la vista del joven estudiante impresas como en el *odioso* libro de sus pesares... ¿Quién tirará la primera piedra contra el joven estudiante? ¿Quién no ha recibido visitas tales en las largas y prosaicas horas de sus estudios oficiales? ℂ E. Moyá se nos presenta con un exlibris, el número 735, infantil, atractivo y bien compuesto, aunque sus proporciones no sean las más adecuadas para su carácter. Mercé T. de M. es la posesora del referido exlibris; una niña en la primavera de la vida, y Moyá, que la ha colocado debajo un cielo estrellado y entre las rosas de florida primavera, le dedica en la siguiente cuarteta todo un tratado de conducta: *Quan lo vent besa les roses—elles també's van besant;—lo bon Deu a tots nos ayma:—¿Per qué no fem altre tant?* ℂ Para el que fué go-

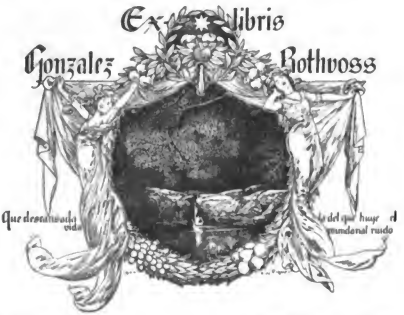

[I, n.º 720] A. de Riquer.-Barcelona

bernador civil de Barcelona, señor González Rothwos, dibujó el notable artista Alejandro de Riquer el exlibris que con el número 720, acompañamos en este cuaderno. Quizás el maestro Riquer quiso, con finura de poeta, aludir en el distinguido abogado, el representante del Estado en la capital de Cataluña, pues al asunto ya de sí tranquilo y reposado que puede apreciar el lector en la obra de Riquer, acompañan los versos del poeta: *Que descansada vida la del que huye del mundanal ruido...* Para el señor González Rothwos, persona de sentimiento artístico bien probado durante su estancia entre nosotros, ha de ser una buena marca de sus libros el exlibris compuesto por Riquer. ℂ Bien femenino por su coquetona disposición y por su delicado trazo, resulta el exlibris señalado con el número 736, que el dibujante señor Vila ha compuesto para María Vila. El tema es dar motivo al enlace de las iniciales de la propietaria. La M. y la V. se enlazan, se pierden, se repiten y se confunden en toda la composición, la primera

Digitized by Google

se repite en la lazada que en gracioso galbo une las diferentes partes de la composición, la divergencia

[I, n.º 736] J. Vila.-Barcelona

de las líneas de la segunda que se halla fijada en el medallón central se repite asimismo en las dos grandes líneas que limitan el asunto. Es una *trouvaille* digna de la corte del XVI Luis de Francia la que ha surgido del lápiz del artista. ℂ Pablo González es el autor del exlibris número 737. Es el exlibris de Josefina. Este nombre es el anónimo para nosotros. No sabemos si Josefina es alta ó baja, joven ó vieja, guapa ó fea; pero nos cabe la seguridad que la mujer cuyo recuerdo ha sabido inspirar al artista una composición tan breve en un tema tan bello, ha de ser bella y discreta, bella como la rosa de su exlibris, discreta como el sentimiento que el artista ha sabido expresar en las pocas líneas trazadas en la aludida marca. Josefina es un anónimo; pero es un anónimo á quien conocemos. ℂ Victorino Bisbal es hombre de leyes. ¿Qué mejor asunto y más brillante compuesto en sus elementos pudiera hallarse que el que Triadó con su buen gusto ha sabido encontrar para su marca de biblioteca? Sirviéndoles de fondo el árbol de la sabiduría, se destacan en majestática sencillez y severidad las Tablas de la Ley. El sabio, el prudente, es quien debe y puede hacer aplicación de aquellos principios. Pero, cuidado guardador de la Ley, alerta defensor del derecho de la Justicia; enrollada en el tronco del árbol de la sabiduría, la serpiente aguarda el momento de ofrecerte la manzana prohibida. Cuán presente debe tener este sabio aviso el hombre de leyes si no quiere separarse de la justicia. Por eso no regateamos elogios á la composición que figura en la biblioteca jurídica y legislativa del señor Bisbal. ℂ El distinguido heraldista don Pablo

[I, n.º 737] P. G. Muñoz.-Madrid

Digitized by Google

Font de Rubinat ha compuesto el exlibris número 738, para la biblioteca de don Fernando de Querol y de Bofarull. Ningún elemento extraño al simbolismo heráldico interviene en la composición del señor Font de Rubinat, y, sin embargo, no le acompaña el hieratismo que tanto abunda en las formas heráldicas. Y es que Font de Rubinat ha sabido leer en el alma de la ciencia heráldica y ha descubierto su arte, el arte con que ha de manifestarse. ¶ Finalmente, el exlibris que publicamos con el número 63 es el perteneciente á la biblioteca del

[I, n.º 60] J. Triadó.-Barcelona

distinguido industrial artista don Hermenegildo Miralles. Es un exlibris con sello de época, no la mejor por cierto para el arte, pero sí interesantísima en la historia del Libro. La composición es jugosa, rica, abundante como propia de la época de riqueza y bienestar en que se movía el mundo entero. Las armas de su propietario, que no son otras que la prensa del gran Guttenberg aparecen estampadas en la vela que impulsa la nave de la vida. En la parte superior aparece el monograma del propietario rodeado del lema: *Labor-Veritas-Charitas*. En la parte inferior y sobre graciosas filácteras campea en elegantes caracteres góticos el nombre de Hermenegildo Miralles. A ambos lados cierran la composición dos columnas de gusto abarrocado que ayudan á sugerir esa idea de exhuberancia que campea en toda la composición. ¶ En esta colección de exlibris que publicamos hoy, no

Digitized by Google

no escogida, por cierto, sino confeccionada al azar, se de=

[I, n.º 738]
P. Font de Rubinat.-Reus

muestra bien claramente la universalidad de ese arte. Tan cierta es esa afirmación, que en todos y en todas las condicio= nes de la vida acoge dentro de sí el exlibris; al joven y al viejo, á la mujer, al sabio, al erudito, al estudioso y al ar= tista; todos en él pueden re= flejar algo que caracterice su personalidad. Y, ¿quién no tie= ne un algo, ese algo que le diferencia de los demás? El caso está en que el artista que componga la marca de su bi= blioteca tenga algo de psicó= logo, y que sobria y elegan= temente sepa traducirlo en forma gráfica y componerlo con miras ornamentales. ℂ Aquí precisamente estriba el mérito del dibujante exli= brista; en componer exlibris que, sin llegar á ser de los ca= lificados con el adjetivo de *parlantes,* hablen, nos digan algo de su propietario, nos digan lo que sin duda leería= mos en su mirada, en esa mirada que acaricia ese amor al libro, cuya salva= guardia confía á esas artísticas cedulí= llas. Los exlibris que acompañan estas líneas lo son de esos que sin ser parlan= tes, hablan. ¿Quién dudaría, por ejemplo, de que son traducción de un espíritu femenino los graciosos ejemplares seña= lados con los números 736 y 737? ¿Qué hay en ellos, aparte del nombre, que nos suscite la idea de cosa femenina? Si los ponemos á examen, al frío examen ma= terial, nada encontraremos; y es que su característica la tienen en su espíritu, en la delicadeza y gracia de sus formas. ℂ Y así pudiéramos ir desglosando nuestro tema si no temiésemos prolon= gar demasiado este artículo y hacernos pesados á nuestros lectores.

Dr. Schulze

[I, n.º 63] J. Triadó.-Barcelona

Digitized by Google

Exlibris de D. Manuel Ramos Cobos

por J. DIEGUEZ

Impresión Tipográfica
colorida por P. Torrella
Barcelona 1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Plancha núm. 6

Digitized by Google

El exlibris de don Manuel Ramos Cobos

(Plancha n.º 6 [I, n.º 739])

CONSTITUYE una verdadera novedad dentro del exlibrismo ibérico el ejemplar que nos ha sido dado publicar en la REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS, formando la hoja suplementaria n.º 6. ¶ Se trata de la marca de biblioteca encargada al distinguido artista don Joaquín Diéguez por el señor don Manuel Ramos, funcionario del Cuerpo facultativo de Archiveros y Bibliotecarios, y arabista distinguido. Sus aficiones le han llevado á reunir una curiosa colección de libros referentes á la civilización y literatura arábigas, y como consecuencia, á la creación de un exlibris apropiado á semejantes libros: de ese exlibris, pues, nos ha sido permitido ofrecer las primicias á nuestros abonados, merced á la amable autorización del titular, por lo cual séanos permitido darle públicamente las gracias desde estas columnas. ¶ El exlibris del señor Ramos está constituído por una simple ornamentación de estilo árabe, formando un nicho sobre cuyo fondo policromado se destaca la inscripción aljamiada expresiva de las circunstancias propias á una marca para libros. Los caracteres árabes convertidos á los nuestros dicen textualmente: *De la Biblioteca de Manuel Ramos Cobos*. ¶ La ejecución gráfica de esa marca merece también especial mención. Constituye la base del dibujo un tiraje tipográfico, en rojo, habiéndose obtenido las coloraciones que lo completan por medio del pintado con trepas ó planchuelas perforadas, procedimiento al cual algunos han dado en llamar de "pintado á la oriental" y con el cual se obtienen obras de una sugestiva y encantadora ingenuidad que sería por demás pedir á los modernos procedimientos de reproducción. Dicho pintado es obra, en los ejemplares que han sido menester para nuestra REVISTA, de los talleres de don Pedro Torrella, en Barcelona.

R. M. P.

L'exlibris del Comte de Santa Clara

DIU Xavier de Garma en l'*Adarga Catalana* (volúm II, plana 93), que del casal flamench de Bassecourt s'establí una branca a Catalunya a la que pertanyía'l Comtat de Santa Clara, y diu també que'l blasó de dit casal n'es un escut de camper d'atzur, la banda d'argent sus ella tres creus de Borgonya de güella, superat l'escut d'una corona comtal y sostingut per dues àligues al natural, quiscuna ab una bandera, sus la de la dreta les dites armes y sus la de la esquerra una creu de Borgonya de güella. ¶ En

Digitized by Google

l'Index de probes dels cavallers de l'hàbit de Santiago's registra qu'en 1751 se reberen les probes per l'ingrés en dita ordre de Don Joan Procopi de Bassecourt y de Bryas; en l'altre Index de l'ordre de Carles III consta qu'en 1802 se concedí a dit senyor, ja Comte de Santa Clara, la gran Creu de la esmentada ordre. ℂ L'exlibris avuy reproduhit, que té dibuixat aquell escut d'armes ab les àligues, banderes e insignies de dites ordres, cobricel-lat d'un mantell ducal ab quatre banderes per banda y atributs militars en la part inferior, pertany, com demostra lo amunt dit, a Don Joan Procopi Francesch y Faust de Bassecourt, Bryas, Thieulaine y Ulloa, Comte de Santa Clara, Tinent General dels Reyals Exèrcits Espanyols, que va néixer a Barcelona el 22 d'abril de 1740 y va morir en la meteixa ciutat el día 12 d'abril de 1820. Després d'haver estat Capità General de l'Illa de Cuba en el trieni de 1796 a 1799, ho fou de Catalunya, succehint en 1802 a Don Francesch de Horcasitos, y conservant el dit càrrech fins 1808, que'n feu entrega al Comte d'Espeleta. ℂ No vull detenirme a recontar la historia d'eix general espanyol de sang flamenca fill de Barcelona; donchs al meu objecte n'hi ha prou ab recordar que aquells que la escrigueren diuen que fou amant de les lletres. Ben greu es no conèixer res de la seva biblioteca. ℂ La planxa de coure, sense llegenda, avuy reproduhida, podría creures qu'era de les utiliçades per capçalera d'ordres com s'acostumava en son temps; emperò'l meu bon amich y company don Pau Font de Rubinat ha tingut la sòrt de trobarne exemplars units a les escobertes dels llibres, lo que permet afirmar qu'es un exlibris; el meteix dibuix en mida més petita també ha estat probat com exlibris.

[I, n.º 740] (Colec. Font de Rubinat)

IGNACI DE JANER

Digitized by Google

Gumersindo Molina y Colomer

MODEST es el nom, com modesta era la persona a que's refereix. El nom d'En Molina serà tal volta poch conegut en el món de l'Art, però això lluny de rellevarnos el rendirli desde aquestes columnes un recort a la seva laboriositat, ens hi obliga més, per considerarlen ben mereixedor. ¶ Natural d'Alcoy, hont va nèixer en 16de juliol de 1864, emigrà desde molt jove de la industriosa ciutat valenciana, venint a Barcelona, hont esperava trobar més camp per desenrotllar ses facultats artístiques. Aquí en la nostra ciutat, trevallà en els tallers dels més notables escenògrafs y al cap d'un quant temps, quan va creure estar prou imbuhit de la tècnica, s'emancipà dels seus mestres, pera'ls quals tingué sempre paraules d'agrahiment, dedicantse al cultiu de les arts decoratives. ¶ En Molina estigué molt acertat al dirigir les seves facultats per aquest camí, ja que coincidí la seva decissió ab el renaixement de les arts sumptuaries que ab tanta empenta veyem florèixer en els nostres díes; així es que no li mancaren motius pera aplicar ses facultats, en la decoració de diferents establiments de Barcelona que li fou confiada. Se dedicà també a l'Art del cartell en el qual, conreuantlo ab un sentit ben precís de lo qu'es aquesta branca de les arts sumptuaries, va conseguir merescuts llorers en diferents concursos, entre'ls quals recordèm el de la casa Bosch, elaboradora de l'"Anís del Mono" y el de les festes de la Mercè de l'any 1902. Així meteix fou portat per la corrent de l'Art de l'exlibris, en el que va trobar també medis d'extendre les seves iniciatives havent tingut nosaltres ocasió de reproduhir en les pàgines de la REVISTA un dels seus originals. ¶ A totes aquestes facultats hi juntava'l nostre amich un cor noble y bondadós que li atreya les simpatíes de quants tinguerem ocasió de tractarlo. El 21 de juliol de 1904 va entregar l'ànima a Deu, el qual sens dubte li haurà donat el premi que mereix.

Digitized by Google

EL ARTE EN EL LIBRO [1]

"Lo fill del Seneschal de Egipte" [2]

EDICIÓ de bibliòfil ab tipos elzevirs y decoració apropiada consistent en inicials y portada. Els senyors Moliné, de Janer y Faraudo, contribuhint, cada hu dins de sa especialitat, a la publicació d'aquest llibre y dels que l'acompanyen, mereixen felicitacions y l'encoratjament dels catalans aymadors de llibres. ¶ La estampació, esmerada, es dels senyors Serra germans

(1) En esta sección nos ocuparemos de todas aquellas publicaciones que, llegando á nuestro conocimiento, con facilidades para su estudio, sean dignas por sus condiciones especiales de edición, de ser tratadas desde el punto de vista artístico.

(2) Recull de textes catalans antichs. — Volúm II. *Lo fill del Seneschal de Egipte.* Noveleta del sigle XV. Un volúm 200 sobre 137 milímetres, de 25 pàgines. — Barcelona, any MCMVI. Imprès per Serra germans y Russell.

"RECULL DE TEXTES CATALANS ANTICHS". Portada del volúm II

Digitized by Google

y Russell, de *La Académica*. La tirada s'ha limitat a tres en pergamí, vint en paper japó y cent vintiset en el paper de fil que tan bé treuen els molins de Gelida. Com se pot veure, n'hi ha pera tots els gustos, fins pera'ls més senyorívols y delicats. V. O.

"Cançons d'infants" (1)

N'hem sentides bona colla de les cançons d'aquest llibre, y al sentirles ens hem anyorat de nosaltres meteixos; ens hem anyorat de quan erem uns petits estudiants com els de la cançó. Y desde'l primer día que les varem sentir aquestes cançons, hi hem pensat molts cops, y pensant ab elles hem anat a raure a la musiquesa y als poetes que li han donat la lletra. Còm els dèu estimar la senyora Freixas als infants! Còm els dèu estimar y com s'hi dèu trobar bé entre ells! ℂ Però la musiquesa gentil, qui ademés de mare amorosa es artista refinada, vol que'n fruheixin els seus estimats infants, del goig de la emoció estètica, y per això no

(1) Per Narcisa Freixas. Premiades en la Festa de la Música Catalana de 1905.—Un volúm de 23 sobre 25 y mitj centímetres de 32 pàgines. Imprès per Henrich y Compañía. Barcelona.

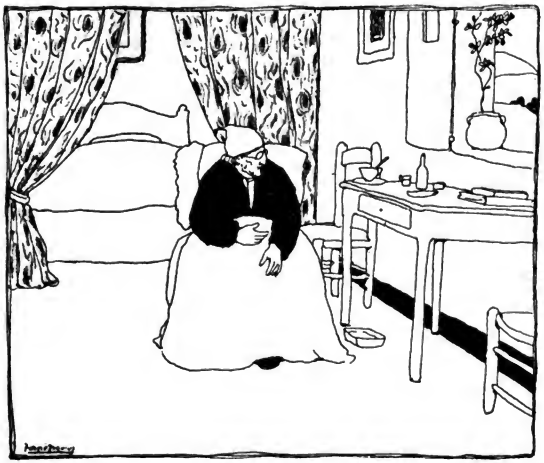

Ilustració de la cançó "POBRE MESTRE", per Torné Esquius

Digitized by Google

n'ha tingut prou ab fer aquella música tan bella, tan atractiva, tan afalagadora que fa anyorarse d'un meteix, y al presentalshi les cançons en forma gràfica, les volta també d'una auriola de bellesa, d'una bellesa infantívola, amable, riallera. ℄ Y així resulta la edició de les *Cançons d'infants* un bell llibre per tots conceptes. Un llibre que al profà li evoca les harmoníes de les tonades de ses cançons; un llibre que a l'iniciat li fa veure noves modalitats de sentiment que'l pentàgrama es impotent pera traduhir. ℄ En Torné y Esquius, el subtilissim dibuixant que ha ajudat a Na Narcisa Freixas a donar forma visible y palpable a la seva obra, també'ls dèu anyorar els temps de A, E, I;

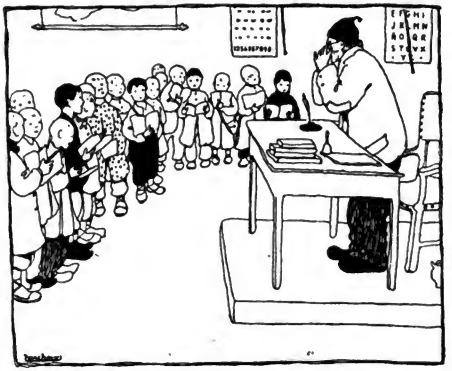

Ilustració de la cançó "ELS PETITS ESTUDIANTS", per Torné Esquius

y per això ha posat tot son amor en les ilustracions. Oh la netedat y l'ordre de la cambra del mestre vellet y bo! Oh la bonesa de cor de l'home que ha arribat a ses velleses entremitj d'infants! Còm s'hi sent en la sala y arcoba que ilustra la cançó del pobre mestre! Mestre Ignasi que s'estima als seus deixebles, al notar que'n manca un els fa posar en renglera. Prou ho sabèm, prou ho sab en Torné que això de la *renglera* es un mot del que a estudi no se'n sab el significat; y una linia tortuosa y desigual volta la tarima del mestre que capficat ab el petit estudiant que manca, no fa qüestió d'ordre de lo de l'arrenglerament; sols el preocupa lo de la cançó: Fe-A, FA, — fa tres díes que no hi va. Y prou, que'ns allargaríem massa si volguessim apuntar, encara que sols fos lleugerament, les idees que se'ns acuden al tombar les fulles d'aquest llibre en el que s'hi han acoblat els tres principals ele-

Digitized by Google

Portada del primer volum de la "Edició dels Vinticinch"

Decoració d'EUDALD CANIBELL

Estampació Tipográfica
de Fidel Giró - 1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.º 7

Digitized by Google

ments de Bellesa. La literatura, la música y la pintura, totes tres Arts estàn tan ben identificades, han sigut tan ben solidificades l'una ab l'altra, que sembla que no puguin anar may separades.

LL. F.

Valter y Griselda; La filla del Rey d'Hongría; Paris y Viana [1]

Si la historia de les nacionalitats que reviuen té de conservar ab esment els noms de pròcers y capdills pera llegarlos a la veneració de venidores generacions; si té de registrar curiosament els raptes d'atrevida noblesa, les batalles guanyades, la promulgació de justes y sabies lleys, de teoríes noves, tampoch té d'oblidar la feyna profitosa dels incansables y modestos trevalladors que, guiats per una justíssima visió de les necessitats del moment, esmersen esforços y cabals, inteligencia y artifici en beneficiar la llengua patria, renovantne la pristina puresa. ℂ Poch cal ponderar quín enèrgich instrument de renacionalisació sía'l pregón coneixement de la llengua y literatura propries, ni quànt encertadament hi ha de contribuhir en el cas nostre la magna empresa d'En Ramón Miquel y Planas, company nostre estimat, d'anar publicant en edicions esmerades totes les obres d'imaginació que'l geni català infantà en temps millors. ℂ El primer volúm d'aquesta bonica serie conté tres obres curtes: *Valter y Griselda, La filla del Rey d'Hongría* y *Paris y Viana*. ℂ La part material no deixa res que desitjar. N'existeixen dos edicions: una en paper japó, anomenada "dels vinticinch", perque aquest es el nombre d'exemplars tirats; y altra en paper sencill, formant part de la Biblioteca de la revista *Joventut* que veu la llum a Barcelona a pesseta el volúm, a fí de ferla accesible a les més modestes fortunes. No cal dir quàn simpàtich fa la publicació aquest detallet, qui allunya tota idea de negoci. ℂ Constitueixen la decoració del llibre una portada, dibuixada per l'Eudalt Canibell dins de l'estil gòtich més pur, portant dos lemes: *Estudiant els textes vells refarèm la nostra parla;* y *Qui llengua té, a Roma va*, aforisme que diu molt, dins de sa lapidaria concisió. Ademés hi ha un segell, de gust modern, ab el mot *Studi, patria, sperança*. El conjunt resulta molt simpàtich; no serèm tan aprobatius en quant a l'exlibris universal, que resulta un poch antiquat. ℂ Esperèm poder anar donant noticies d'ulteriors publicacions d'aquesta serie. Segons sembla, per ara hi ha en preparació el *Partinobles* y la *Fiameta*. Saludèm anticipadament el llur *retorn* al nostre tresor literari y benvinguts síen quant més aviat millor.

Vilanova

VÍCTOR OLIVA

(1) Textes catalans antichs, transcrits en ortografía moderna y precedits d'una noticia preliminar per R. Miquel y Planas. Un volúm de 19 sobre 12 y mitj centimetres de XX, 124 pàgines. Imprès per Fidel Giró. Barcelona. «Edició dels vinticinch». MCMVI.

Digitized by Google

"Aplech de sonets" (1)

MESTRE Riquer ha publicat un altre llibre, un llibre de sonets com els que té escampats per aquests mons de Deu formant peu a delicades composicions pictòriques eixides de la seva mà. Allí el sonet comenta la estampa, aquí la estampa estotxa'ls sonets. ℄ Com en totes les seves edicions en Riquer ha cuydat la presentació de la seva obra, y l'APLECH DE SONETS es un altre

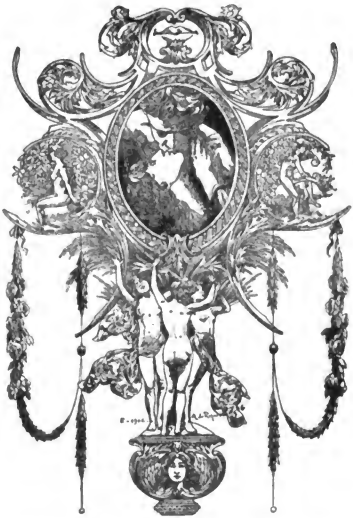

Decoració de la portada del llibre "APLECH DE SONETS"

llibre d'Art que's pot posar al costat dels *Quan jo era noy*, *Crisantemes*, *Anyorances*, etc., que no necessiten firma pera donar a compendre que són eixits de l'obrador d'un artista. ℄ Tot ell respira'l classicisme y la serenitat del sonet.

(1) APLECH DE SONETS: *Les cullites*, *Un poema d'amor*, per A. de Riquer. Un volúm de 198 sobre 145 milímetres de 160 pàgines. Imprès per J. Thomas. Barcelona, 1906.

Digitized by Google

Decoració de la Coberta
del llibre "Aplech de Sonets"

per A. de RIQUER

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
de Borrás y Mestres - 1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.° 8

Digitized by Google

Digitized by Google

En el paper, en el color, en la proporció — la proporció d'aquest llibre també es clàssica — li trobaríem un módul — s'hi sent un ambient de classicisme, de serenitat; però d'un classicisme sentit al sigle XX, en ple període de l'eclecticisme, com ho es el de l'estípite de testa de damisela que apareix a la coberta. A voltes el sonet pren uns ayres coquetons, de rococò, y en Riquer, qu'es l'home de les subtilitats, perque les sent, a seguit de l'hermes que fa de frontispici a la seva obra, hi posa un medalló ovalat guarnit d'elegants garlandes, y

Decoració de la portada del *Poema d'amor* en el llibre "APLECH DE SONETS"

després un altre, y un altre, que'ns sugereixen el recort de passades coqueteríes. ¶ Y així va glosant mestre Riquer el seus sonets, y així va encapçalant les partions del seu APLECH y dels poemets *Les cullites* y *Poema d'amor,* que formen el text del seu derrer llibre, qu'es un llibre que fa honor a la biblioteca del més refinat bibliòfil. Heusaquí lo qu'es el derrer llibre d'En Riquer en la part que a nosaltres ens toca y ens interessa dissecar; es una obra en que s'ha buscat lo bell sense partit pres, puig ab gracioses divagacions premeditades — per més que això sembli una paradoxa — el mestre artista corre de la serenitat de la cosa clàssica a l'escalfor de l'ambient dels temps del setcentisme.

Digitized by Google

Fotografíes artístiques

EL senyor Casas Abarca, qu'en el conreu de l'Art fotogràfich ja té una fama ben sòlidament adquirida ab les ilustracions del llibre d'en Puigdollers *Por los Pirineos,* acaba de publicar una serie de fotografíes, veritables composicions artístiques, en les que combinant lo real y lo ideal, lo natural y lo artificiós, ha fet hermoses creacions ben dignes del seu temperament d'artista. ¶ Es admirable lo que's pot arribar a fer ab l'objectiu quan es un artista'l que'l maneja, y quan es un bon *métier* el que manipula les seves probes, en atinades pràctiques de laboratori. ¶ A cap més causa que a un refinat gust d'artista y a l'habilitat d'entès professional, poden obehir els resultats obtinguts en l'obra del senyor Casas Abarca. Aquelles nimfes del sàtir, de la col·lecció *Nimfes al bosch,* són senzillament una exquisitat de sentiment, y no parlarèm d'altres hermosos exemplars que'ns han cridat poderosament l'atenció, com són alguns de les coleccions *Orientals, Místiques, Fantasies, Amor,* etc., que formen part de les dues series publicades. ¶ Apart del seu valor absolut com a cosa· artística, la col·lecció de fotografíes d'en Casas Abarca es un estimable recull de documents de composició que poden ésser de gran utilitat pera'ls artistes.

MISCELANEA GRÁFICA

Els cartells de la V Exposició Internacional d'Art

LASTIMA que la futura Exposició Internacional de Belles Arts, que ab tant d'entusiasme s'ha emprès y a la que no hi han negat el seu esforç els més notables artistes, hagi de presentarse en la seva primera manifestació pública, ab obra rescalfada. Lluny de nosaltres la idea de menyspreuar el cartell del notable artista senyor Llimona que ha de sevir de reclàm pera'l futur Certamen; el nostre plany va més aviat dedicat a lo que representa'l fet de no haverse presentat al concurs obert pera premiar un cartell, cap projecte que, a judici del jurat, fos digne de representar en els centres artístichs mondials la essencia de la nostra futura Exposició. ¶ L'esbrinar les causes d'aquest fet, fóra interessant pera la historia contemporania de l'Art del Cartell, però poden obehir a tants y tant complexes motius, que'l seu estudi ens portaría massa lluny. Lo que sí ressalta tot seguit, y els artistes ab els qui hem parlat ho donen com a

Digitized by Google

"Fotographies artístiques" per Pere Casas Abarca

de la serie FANTAISIES

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
de Borrás y Mestres-1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.º 11

Digitized by Google

"Fotographies artístiques" per Pere Casas Abarca

de la serie ORIENTALES

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
de Borrás y Mestres-1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.º 12

Digitized by Google

punt de partida de la falta d'èxit en el concurs, es la clàusula de que l'artista, junt ab el seu trevall, havía de presentar un pressupost de la realisació industrial de la seva obra, comprometentse a cuydar de la realisació d'aquesta baix la seva responsabilitat. ℂ "Aquest fet — diuen els Artistes — es entroncarnos ab manipulacions y negocis industrials que no són del nostre braç;" y avans d'anar a probar fortuna en negoci desconegut han preferit retreures. Per altra part, la clàusula discutida no ha estat posada per primer cop en aquest concurs, sinó qu'en concursos d'anteriors exposicions y fins de festes ciutadanes hi havía ja figurat, y els Pellicer, y els Pascó, y els Riquer, y els Llimona, y els Triadó no s'havíen pas desdenyat de concórrehi. ℂ ¿Es que'l temps ha cambiat y lo que avans era acceptable pels més distingits artistes, avuy no ho es ni pera'ls de mitjana fama? Creyèm que sí, y això potser ho hauríen hagut de tenir en compte'ls senyors de la Comisió executiva al fer la convocatoria. Així no s'hauríen trobat ab la insignificancia veramente llastimosa del concurs que ha obligat al Jurat a declararlo desert. ℂ No hem de parlar aquí de lo beneficiosos que són baix el punt de vista de l'Art, aquesta mena de concursos; diferentes vegades ho hem fet desde aquestes meteixes pàgines. Així sols dirèm que fins baix aquest sol punt de vista s'havía de donar als concursants tota mena de facilitats pera estimularlos. Y ja que no s'ha fet això, ja que'l concurs se va obrir com se'n obren pera qualsevol servey municipal, bo hauría estat que després, al veure lo poch afortunada que havía sigut la crida de la Comissió, no s'hagués despedit ab un fallo de *desert* als pochs concursants que de bona fe hi acudiren. A n'el Jurat no li hauría sigut cap càrrega onerosa'l donar una menció honorífica als dos o tres cartells que sobressortíen, y fins creyèm que després hauríen pogut proposar a la Comissió adquirir, pel valor del premi consignat en la convocatoria, alguns dels projectes presentats, que, lleugerament retocats, ens hauría fet fer un bon paper. ℂ Això no s'ha fet, y es de doldre, no perque'l cartell del notable artista senyor Llimona no sía digne d'anunciar la nostra Exposició, molt al contrari, sinó perque'l cartell que s'hauría pogut fer servir hauría sigut engendrat en aquests moments de vida intensa de Catalunya; y el que anunciarà la futura Exposició serà sentint altres díes menys febrosenchs, puig en el nostre temps, el pas del derrer sigle a l'actual, no ha estat sols un senzill cambi de fetxes, ha sigut quelcòm més, o ha cambiat quelcòm més: hem passat d'un iniciament ab febre creadora y propulsora al ple desenrotllament de la meteixa. Per això, es més de doldre que'l primer acte de la Junta executiva hagi donat un resultat tan desconsolador. Lo que consola es que la necessitat imperiosa que's sent d'aquesta Exposició, fa que aquest petit incident no sía obstacle pera l'èxit que a bon segur tindrà'l futur certamen, a jutjar per l'entusiasme que ses innovacions han despertat, no sols entre'ls artistes de nostra terra, sinó en els círculs artístichs de l'estranger.

LL. F.

Digitized by Google

La Exposició de "La Académica"

A les vitrines, del mitj del saló de câ'n Parés, y voltats de l'ambient de cosa artística qu'en aquella casa's respira, varem vèurehi, durant els primers díes del febrer d'aquest any, una instalació de trevalls tipogràfichs, ben notable. ℂ No era la primera vegada que veyem a l'Art del Llibre hostatjat en aquella casa; temps enrera hi varem veure ja una altra instalació: la de les tapes projectades per en Sebastià Juyent, ab destí a obres de la seva biblioteca particular, que valgueren a l'autor l'elogi dels entesos. Una y altra instalacions han passat per aquella casa pera dir als visitants que hi desfilen, àvits d'emoció estètica, que no es sols en les olioses teles, en els tintats papers y en les trevallades pedres y terres, ahont s'hi troba aquest aliment de les ànimes refinades, sinó que moltes vegades hi es, y ab molta més intensitat, en modestos objectes que's cerquen més pera la necessitat material que pera la fruició de l'esperit. ℂ Perque ¿quí pot dubtar de la força emotiva de la tipografía en mans d'un artista que al seu temparament hi afegeixi el coneixement dels truchs del seu art? No pas ningú que hagi vist lo que'ls senyors Serra germans y Russell — proprietaris de la tipografía *La Académica* — han exposat a câ'n Parés, que no ho dirà. Y no ho dirà perque no ho podrà dir; perque per poch sensible que sía, a bon segur que hauràn afectat son sentiment aquelles composicions tan destrament arranjades ab els tipos gòtichs incunables, que va resucitar en Canibell, al qual els bibliòfils no agrahiràn may l'element de bellesa que ha portat a les Arts del Llibre. ℂ En Canibell y *La Académica* són dos elements que's completen pera l'exalçament de les nostres Arts del Llibre. L'un estudía, y els de *La Académica* aplíquen els estudis; lo platònich de l'un, ho fan devenir industrial els altres; a la concepció abstracta del primer, els segons li donen forma viable; però com que'ls senyors Serra y Russell ne senten la bellesa del seu art, interpreten fidelment al mestre, y si a mà bé accentuen els efectes emotius de les seves concepcions, ab les coneixences tècniques del seu afer. ℂ Veusaquí per què la exposició que de sos trevalls tenía *La Académica* a câ'n Parés, captivava tant, y veusaquí per què'ls més profans, fins aquells que no saben trobar l'harmonía eloqüentíssima dels colors primaris de la policromía mitjeval, se paraven encantats devant de les vitrines que tan eloqüentment parlaven de l'avenç de les nostres Arts del Llibre. ℂ Nosaltres, que desde les planes de la Revista Ibérica de Exlibris pregonèm y trevallèm pera l'exalçament de les Arts del Llibre, ab tota satisfacció felicitèm als senyors Serra germans y Rusell, perque trevallen y propaguen arreu el gust pera les Arts del Llibre.

Fidel Giró, impresor. Calle Valencia, 233.—Barcelona

Digitized by Google

Portada d'un Programa de Festes Religioses

per E. Canibell

pació de la Tipografia La Acadè-
de Serra germans y Russell-1906

REVISTA IBÈRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.° 13

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ARTE DECORATIVO

RENART & Cª

ESCULTURA DECORATIVA·
ESTATUARIA RELIGIOSA·DORADOS·
REPRODUCCIONES·IMITACIONES·DIBUJOS·
MOBILIARIO RELIGIOSO·PIROGRABADO·PROYECTOS

PINTORES DECORADORES

DIPUTACION 271 entre Claris y Paseo de Gracia BARCELONA

Imp. Elzeviriana, Elda. Catalina, M.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Año IV Barcelona, 1906 Núm. 3

Escola professional

TOTS els moviments que'sprodueixen entre'ls homes, en els diferents ordres de l'activitat, tenen, en son període de formació, dues grans fases: la impulsiva y la reflexiva. En tots els casos observèm que la primera empenta, la gran empenta, la que sotmòu la opinió, la que desperta energíes y obre nous horitzons als esperits ensopits per la rutina o aviciats en l'amanerament que tot ho malmet, es deguda a una força impulsiva, de procedencia difícil d'escatir, però positiva, tan positiva que per la seva virtut trontollen les més fermes fortaleses encastellades en la consagració del rutinarisme de diferentes generacions. ℂ En aquesta primera fase tothòm hi cab, tot s'admet, les iniciatives més descabellades troben seguidors, les originalitats de l'estrany són preses en consideració, la fatuitat del *poseur* se pren seriosament; y es perque lo que's cerca es matar lo vell; plana per l'atmósfera com un desitj de cosa nova que s'encomana a tothòm, grans y xichs, sabis y ignorants. Es un període revolucionari en el que tot aquell que fa soroll es ben rebut, y en el que'ls pochs, sempre pochs, que hi trevallen ab bona fe y veuen y ansíen les conseqüencies del nou despertar, queden ofegats entre la multitut de cridaners sense tò ni sò. ℂ Però com totes les coses sobtades y issoladament impulsives, aquest període passa; els que no hi trevallen ab fe se'n cansen, els que no obtenen els fàcils èxits que ab llurs fogarades d'encenalls hi buscaven, ho abandonen; y garbellant-

Digitized by Google

se per sí meteixa aquesta pila informe, resten sostenint el foch sagrat de la nova orientació, els pochs, sempre pochs que, ofegats entre la multitut de cridaners, treballaven ab bona fe, puig oviraven les conseqüencies del nou despertar. ℂ Aquest es el segón període: el període reflexiu. La força que sosté'l moviment en aquest període, sí que se sab, la empenta lenta però fructífera que fa avençar ara la nova idea, ja's veu d'hónt ve: una y altra són portades per aquells pochs que hi veuen, per aquells pochs que aprofiten en bé de la societat la potenta energía vessada a dolls en el període anterior. Y aquesta energía l'apliquen fonamentant, sembrant de la nova llevor els camps de llur conreu exaustes de produhir, ab la meteixa llevor granada de llurs propries entranyes. ℂ En aquest segón període's troba avuy el renaixement de les nostres Arts del Llibre. Després d'un sigle d'ensopiment, sorgeix, per influencies que l'escatirles ens portaría massa lluny, un esperit de regeneració en aquest art que'l rutinarisme havía rebaixat a la categoría d'ofici; se despreciéen les lleys y les regles seguides fins allavores; se busquen formes noves, composicions diferentes, s'inventen tipos estranys; y en aquesta anarquía tot s'accepta, y el més llech se creu en aptitut pera dirigir un llibre; ab tal de que ho faci nou y diferent de lo que's feya, té la seguretat de que serà acceptat, y... fins elogiat. ℂ La nova orientació semblava trontollar, els cridaners semblava que ofegaven als reflexius, als vidents qui eren pochs, com sempre són pochs; però passà la primera fase y d'entre aquella xusma cridanera qui s'anava retirant, sorgí robust y victoriós l'"Institut Català de les Arts del Llibre„ que uns quants senyors d'aquells a qui els comerciants sempre'ls diuen que's *faràn més sabis que richs,* fundaren en 1898. Y el període del renaixement de les Arts del Llibre entrà en la nova fase reflexiva. ℂ Allò fou l'*Academia;* allí's discutíen y's depuraven totes les qüestions que's referíen a tan noble art, y en la *Revista gràfica,* començada a publicarse en 1900, tingueren tribuna tots aquells als quals el conreu de les Arts del Llibre'ls havía donat autoritat pera encaminar l'activitat dels companys. ℂ Però desde son començament, l'Institut ja portava la idea de traduhir en obra positiva l'entusiasme dels associats, y aquesta idea era la fundació d'una Escola professional, la que s'ha inaugurat aquest any, després de llarga y laboriosa gestació. ℂ De tot el moviment, això es lo positiu; aquesta es la bona llevor sembrada en camp abonat y propici pera rèbrela. ℂ En els espayosos locals que l'"Institut Català de les Arts del Llibre„ ha arrendat al carrer de Clarís, s'hi ha instalat la Escola, y ja avans d'inaugurarse, la Direcció hagué de dir prou; els que havíen solicitat matrícula eren masses, no cabíen en les aules. Sols uns 175 van poder ésser admesos, repartits entre les diferentes classes que sosté l'Institut. Aquestes són: la de dibuix, que dirigeix el notable arquitecte senyor Sans; la de caixes, que regenta'l distingit tipògraf senyor Russell; la de màquines, encarregada al conegut impressor senyor Giró; la de relligar, confiada al notable relligador se-

Digitized by Google

nyor Rovira; y la de litografía, dirigida pel distingit litògraf senyor Parés. ¶ Totes les ensenyances són pràctiques y gratuites, y els professors, ab un zel que may serà prou alabat, apliquen continuament les ensenyances de la teoría a la tècnica de l'art. Allí s'estudía trevallant y's trevalla estudiant, fòra de l'encarcarament de l'aula y del rigorisme y presses del taller; y així's fa feyna profitosa. ¶ Tant les condicions del local, com el material estàn a l'altura de les ensenyances que allí's practiquen. En la nostra visita a la Escola professional, mentres silenciosament recorríem les aules-tallers, aixecavem en els nostres cors un altar als dignes patricis que tan desinteressadament trevallen pera que les nostres Arts del Llibre ocupin el lloch que les hi pertoca en el concert dels pobles moderns.

Exlibris americanos

ALTAMENTE grato para nosotros es el poder publicar en nuestra REVISTA una manifestación exlibrística moderna de allende los mares. En la tan justamente llamada la Atenas del Plata, en la gentil Buenos Aires, el arte del Exlibris ha tomado carne en la persona del joven y ya notable artista

[I, n.º 741] E. Bertrand.-Buenos Aires

Digitized by Google

de aquella localidad don Emilio Bertrand. Es él, solo, el que en el florecer de esa manifestación ha emprendido la carrera; sólo él, el vidente, el artista que se encuentra estrecho dentro de la grandiosidad de espacio de la América latina, ha sabido descubrir el atractivo y la trascendencia social del Exlibris, y bien municionado, con el fecundo bagaje de sus estudios en el pasado y de sus amores con la Naturaleza, se ha lanzado á la lucha, frente á frente de la pasividad del pueblo

[I, n.º 742] E. Bertrand.-Buenos Aires

que, como otro Tomás, no cree si no toca, y desgraciadamente toca tarde. ¶ Pero no en balde ha luchado el joven artista bonaerense, no se han disuelto en vanas ilusiones los esfuerzos empleados en esa lucha de la que fué general y soldado; Bertrand ha sido comprendido por sus coterráneos, y hoy vemos, desde las columnas de una de las más principales publicaciones dedicadas á las artes gráficas de América, rendir un tributo á la justicia loando su obra y dando á la publicidad los originales de sus exlibris. Más elocuentes que pudieran ser nuestras palabras, son los grabados que, acompañando estos renglones, ponemos hoy á la consideración del lector; es un arte sentido, y sentido con alma de artista, el de los exlibris de Bertrand, y la orientación de

Digitized by Google

[I, n.º 743] E. Bertrand.-Buenos Aires

nuestro compañero del Plata está bien encauzada. Los exlibris del señor Bertrand reunen todas las condiciones características que hacen tan interesante y apreciable esta manifestación del Arte. ¶ El que compuso para don Antonio Pellicer, el erudito é inteligente propagador

[I, n.º 744] E. Bertrand.-Buenos Aires

del Arte de la estampa en Buenos Aires; el de la gentil señorita doña María Brusi, la espiritual y culta mujer; el que marca los libros de la biblioteca de don Antonio Menéndez, el notable arquitecto y artista; el de Carmen de la Vega, y, por fin, el que para sí compuso el distinguido exlibrista americano, bien de-

[I, n.º 745] E. Bertrand.-Buenos Aires

muestran que no son ilusiones lo que nos hace afirmar lo consignado. Todos ellos traducen elocuentemente la personalidad, á la vez que de un artista sólido en el compositor, la de cada poseedor determinado. ¶ Cabe, pues, felicitarnos y felicitar á nuestros hermanos de América, por la conquista que en ese campo artístico-psicológico del Exlibris hemos logrado atrayendo á él á tan distinguido artista.

DR. SCHULZE

Digitized by Google

Exposición Nacional de Bellas Artes

UNQUE muy escasas las obras de arte decorativo presentadas en esta exposición, sin embargo, el aficionado á las Artes del libro, encuentra entre ellas algunas dignas de fijar su atención. ¶ Enumeraré en pocas palabras los trabajos que en este certamen figuran, y que, por su destino, se relacionan con el objeto de esta publicación. ¶ El señor Labarta, de Barcelona, aparte de otros trabajos de índole decorativa, presenta una cabecera para la revista *Catalunya Artística,* y tanto ésta como dos marcas industriales y un pequeño cartel, que junto con ellas expone, demuestran lo que el señor Labarta pudiera hacer dibujando exlibris, no dudando que serían trabajos tan hermosos como los expuestos. Nos felicitaríamos de que el señor Labarta aprovechase nuestras insinuaciones. ¶ Don Alejandro de Riquer, de Barcelona igualmente, presenta una numerosa y escogida colección de trabajos, entre los que sobresalen varios aguafuertes en colores, que demuestran el grado de perfeccionamiento á que ha llegado este notable artista en tan difícil género de grabado. ¶ Muy especialmente merecen mencionarse las ilustraciones para su libro en preparación, *Llibre dels Petons,* consistentes en cuatro aguafuertes en colores. ¶ Exlibris, presenta los siguientes: Exlibris de S. M. Alfonso XIII, ya conocido de los lectores de la Revista Ibérica; Conde de Casa Davolos; frontispicio del libro de Exlibris de A. de Riquer, Carmen S. de T., J. Cabot, Luis M. Febrer, E. Cabot, Gallardo, V. Oliva y A. de Riquer, todos los que están grabados al aguafuerte y se encuentran en la citada obra; también figuran los exlibris del señor Font de Rubinat (mujer recostada sobre un libro) y los de los señores Miquel y Casellas, antes de la letra; se encuentran, por último, los exlibris de J. Monsalvatje, M. Flückiger, uno con el monograma I. R. A. y el del señor Lliurat, bellísima composición con Santa Cecilia rodeada de un grupo de ángeles. ¶ El señor Varela, de Madrid, presenta una numerosa colección de sus trabajos para la revista *Blanco y Negro,* habiendo entre ellos letras ornamentadas, orlas, cabeceras, viñetas, etc., que lo acreditan de nuevo como uno de los artistas que mejor comprenden lo que debe ser una página armoniosamente decorada. ¶ Terminaremos expresando el deseo de que en la próxima exposición de Bellas Artes, sean las obras que relacionadas con la ornamentación del libro se presenten, algo más numerosas, ya que á esta clase de decoración se dedican en otros países, más afortunados que el nuestro, numerosos artistas, cuya fama, traspasando las fronteras, se ha hecho universal, y ya que no carecemos, por fortuna, en el nuestro de maestros meritísimos.

PABLO S. MUÑOZ

Madrid

Digitized by Google

Exlibris catalans a l'estranger

PERA MM. de Haussy, ilustres catalanòfils francesos, ha dibuixat el jove artista En Joaquím Folch y Torres els dos exlibris qui publiquèm en el present quadern. ℂ Amants de Catalunya, puig no en va'l noble matrimoni ostenta en el seu blasó les barres catalanes, MM. de Haussy han volgut que'ls llibres de la seva biblioteca fossin segellats ab obra catalana. ℂ Pera Mme. de Haussy, la gentil escriptora quals publicacions han honorat les pàgines de la nostra prempsa, En Joaquím Folch ha composat l'exlibris que acompanyèm ab el número 746. Es sobri de composició, y la intenció hi està marcada ab

[I, n.° 746] J. Folch y Torres.-Barcelona

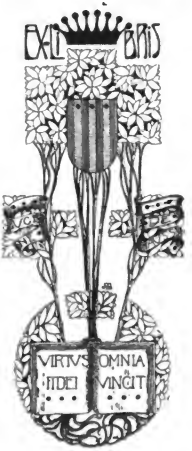

[I, n.° 747] J. Folch y Torres.-Barcelona

intensitat. ¿Què hi trobarà en el gran llibre de la vida la culta escriptora que ha començat a fullejarlo? Té coses tan peregrines la vida! ℂ El que senyalèm ab el número 747, es el que senyala els llibres de la biblioteca de M. Eugéne de Haussy. Les armes de son nobiliari: la corona, l'escut y la llegenda: *Virtus fidei omnia vincit* que acompanya al blasó, són el peu forçat d'aquest exlibris heràldich. L'artista, potser pecant d'infidel a

Digitized by Google

la ciencia heràldica, ha fugit de la pauta que aquesta li donava arranjant aquests elements a la seva manera. Y a fe que ho ha fet ab tal ayre que bé li poden perdonar els heraldistes, puig ab les formes de l'art modern ab que ha vestit els vells pergamins de l'aristòcrata francès, aquests han resucitat a la vida, demostrant que si van nèixer al calor de les batalles, saben viure en la tebior de la cosa artística. Efectivament, M. de Haussy, el proprietari d'aquest exlibris, honora avuy els pergamins que'ls seus avantpassats li deixaren posantlos al servey de la causa de la cultura en pro de la qual avuy batallen els pobles grans.

Exlibris d'En Lluís Faraudo

(Planxa n.° 14 [I, n.° 748])

EN un dels fulls suplementaris qui acompanyen aquest quadern, publiquèm l'exlibris que pera la biblioteca del conegut bibliòfil don Lluís Faraudo de Sain-Bermam, ha compost el jove y distingit dibuixant En Modest de Casademunt. Aquest artista ha volgut representarnos un interior de biblioteca dels derrers temps del període gòtich quan ja'l gloriós Gutenberg havía llençat als quatre vents el grandiós invent de la imprenta, cosa que ho fa crere la munió de volums, verament extraordinaria pera una biblioteca particular del temps dels manuscrits. El conjunt es atractiu, y les tintes vermella y negra en que ha sigut reproduhit l'original acaben de formar en l'exemplar aquests ayres de cosa arcaica que tant pel tema com pel procediment, ha volgut donarli l'artista.

Bibliografía

ESSAI DE RÉPERTOIRE DES EXLIBRIS ET FERS DE RELIURE DES BIBLIOPHILES LORRAINS, PAR LE C^TE ANTOINE DE MAIHUET & EDMOND DE ROBERT. [1] — Si para muchos constituye un *sport* exclusivamente la recolección de antiguas marcas de biblioteca, obedeciendo á la necesidad frecuentemente sentida por el hombre culto de ocupar el espíritu en la grata tarea de formar un museo ó colección de obras de arte (pues tan obra de arte puede ser en su género una pequeña etiqueta grabada, como en otros géneros lo sean un cuadro ó una escultura) es para unos pocos serio motivo de estudio y fuente de utilísimas investigaciones históricas y arqueológicas esa misma reunión de ejempla-

(1) Un volumen de 384 páginas.—Nancy; Librairie Sidot frères, MCMVI.

Digitized by Google

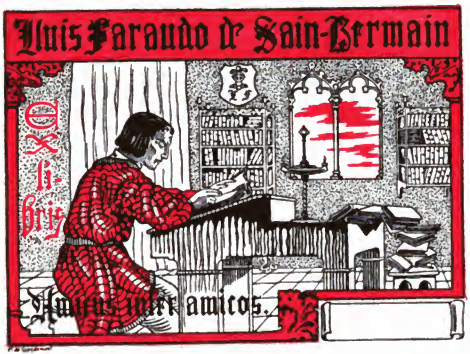

Exlibris d'En Lluis Faraudo de Sain-Germain

per MODEST DE CASADEMUNT

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
Barcelona 1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.º 14

Digitized by Google

res, conseguida tras largos esfuerzos y pacientes pesquisas. ¶ Obra de verdadero mérito como fruto de la colaboración inteligente de dos coleccionistas de exlibris, es el libro que tenemos á la vista y cuyo título encabeza estas líneas. Sus autores, el Conde Antoine de Mahuet y el señor Edmond des Robert, han dado con la publicación del mismo una nueva prueba de lo útiles que para las ciencias históricas pueden resultar las investigaciones realizadas sobre los exlibris antiguos: de la vieja Lorena hablan muchos de los documentos aportados en su obra por los señores de Mahuet y des Robert; y aun para los que desconocemos cual sea en la actualidad el espíritu de la región lorenesa, resulta evidente la significación propia de aquel interesante país á través de los diversos acontecimientos políticos porque ha debido pasar, gracias á su situación en la confluencia de dos razas y dos culturas, opuestas por muchos conceptos. ¶ Estos antecedentes nos han parecido oportunos aquí para precaver la extrañeza con que alguien podría considerar la aparición de un libro de tal importancia, sin el pie de imprenta de París, y circunscrito por su asunto á una *provincia* de esa Francia gloriosamente centralista; extrañeza parecida á la que podrá causar en muchos extranjeros cualquier manifestación de la cultura hispánica, por ejemplo, que no les llegue de Madrid directamente, y refrendada con las armas oficiales del Estado español. Aunque los motivos no tienen nada de común seguramente, el hecho es que la descentralización en el orden de la actividad intelectual podrá ser un hecho, en Francia como en España, mucho antes de que en el orden político surta efecto en cada país. Y que nos perdonen los ilustrados autores del libro que nos ocupa si hemos querido por un momento considerar su obra desde un punto de vista en que tal vez ellos no pensaron jamás colocarse. ¶ Entrando de lleno en la parte doctrinal de la obra, hemos de hacer notar el espíritu profundamente analítico de toda ella: el dato, la noticia, la afirmación documentada constituyen sus materiales; su plan, es el más científico y el que mejor ha de prestarse á la consulta. Con referencia á éste parece por demás innecesario decir que se ha seguido el orden alfabético de los nombres de los poseedores ó titulares de las marcas. De este modo la consulta en el cuerpo del libro habrá de ser facilísima cuando sea conocido el nombre de la persona para quien fué compuesto un exlibris, ó grabado un hierro para la encuadernación; y para cuando ese dato falte, existen al final del volúmen una *tabla heráldica* y otra de *monogramas y divisas,* amen de un completísimo índice de *nombres propios.* ¶ Y en fin, para que el *Ensayo de repertorio de los Exlibris y Hierros para encuadernación de los bibliófilos loreneses* acabe de resultar una obra interesante, los editores la han publicado con verdadero lujo tipográfico y con esplendidez en la ilustración. Más de cien reproducciones de antiguos ejemplares exlibrísticos figuran intercalados en el texto, además de quince hermosas láminas aparte en que se reproducen encuadernaciones y exlibris artísticos modernos. ¶ Debemos felicitar calurosamente

Digitized by Google

desde la REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS á los señores Conde de Mahuet y E. des Robert por la aparición de su notable obra, la cual les hace verdadero honor, como igualmente al país que ha visto producirla; aparte de contribuir con ella á que los exlibris y sus colecciones sean cada vez más apreciados como fuente inagotable de estudios.

R. MIQUEL Y PLANAS

BIBLIOTHEQUE INTERNATIONALE DES EXLIBRIS; BENJAMIN LINNIG: BIBLIOTHEQUES & EXLIBRIS D'AMATEURS BELGES AUX XVIIE, XVIIIE ET XIXE SIECLES (1). — Acertar en la dosis de amenidad que puede añadirse á un libro, sin peligro para la ciencia de que trata, es ya cosa difícil, y si en esta ciencia concurren todas las arideces que la bibliología posee, el vencer aquel peligro resulta un mérito que los lectores nunca agradecerán bastante. ¶ El señor Linnig es autor del estudio sobre bibliofilía belga cuyo título encabeza estas líneas, y, sin pretensiones de apurar la materia, ni de hacer un tratado, ha llegado á reunir en un libro agradable una porción de datos que atraen al lector, ilustrándolos con setenta y siete reproducciones, tres planchas aparte en aguafuerte y una reproducción, en los colores del original, del primer exlibris belga, en el cual por cierto, luce el blasón español sus cuarteles, junto con los de Hungría, Bohemia y Silesia, por haber pertenecido á la dama varonil Doña María de Austria, gobernadora de los Países Bajos á nombre de su señor hermano Don Carlos, á la sazón Emperador romano y Rey de España. ¶ Otras bibliotecas importantes reseñadas pertenecieron á Juan Bautista Verdussen, impresor de libros españoles y sobre todo del *Quijote;* á Alberto de Lique d'Arembergh, poderoso gobernador y caballero del Toisón de oro; á Felipe de Mèrode, Príncipe de Rubempré, las armas de esta familia llaman la atención á nuestros compatriotas si las ven en algún monumento al visitar los Países Bajos por ser idénticas á los rojos palos catalanes, pero en el exlibris del noble Don Felipe sólo figuran las armas de Rubempré. ¶ Pero sin duda el bibliófilo más interesante es Lauwers, que fué bibliotecario municipal de Amberes á fines del siglo XIX, reuniendo además una biblioteca propia de libros raros y preciosos, con encuadernaciones espléndidas, escogiendo además las tiradas con los mejores papeles y de mayores márgenes. Después de 16 años de ocupar su cargo, fué desposeído en virtud de una orden de la Regencia y careciendo de fortuna propia, llevó desde entonces una vida miserable, al lado de aquellos inmensos tesoros bibliográficos, que le hubieran valido buenos florines de haber sido puestos en venta. ¶ Pasó mucho tiempo en la dura dieta inquisitorial del pan y del agua, hasta que, por fin, la inanición devoró sus carnes y sus energías y vino á quedar á tal extremo débil y postrado que un esfuerzo que hizo (para abrir la puerta á los vecinos alarmados de verla tanto tiempo cerrada) le puso á las puertas de la muerte. Entonces se quiso acudir con toda suerte de re-

(1) Un volumen de 190 páginas.—H. Daragón, Editor. — París, 1906. — 20 francos.

Digitized by Google

medios y alimentos, pero era demasiado tarde y el pobre bibliomano murió, víctima de su manía. Su escasa fortuna le había impedido confeccionarse un exlibris, pero el señor Van Hultem, de menos exageradas manías, suplió esta deficiencia *post mortem*. Ahí tiene el amigo Boselli argumento para otra *novela de un exlibris*. ℂ El libro del señor Linnig, bien provisto de índices y de referencias heráldicas y bibliográficas, tiene además una notita sobre los grabadores belgas de exlibris, entre los cuales citaremos á Harrewyr hijo, á quien se deben varios exlibris portugueses y que visitó la nación lusitana. ℂ Esperamos haber llamado la atención, como merece, sobre la interesante obrita del señor Linnig, que ha venido á enriquecer la bibliología exlibrística.

VÍCTOR OLIVA

BIBLIOGRAFIE DES EXLIBRIS (1). — El Comte Emile de Budan es més que un coleccionista, es un filosop de l'art de l'exlibris; el senyor de Budan estudía la manifestació actual baix tots els ordres de vista que admet la seva naturalesa, y això li ha permès poder aplegar una extensa bibliografía de exlibris, extensa però no lo nodrida que podría ésser, ja que a cop de vista n'hi hem trobat en manca. ℂ Per altra part, el llibre està ben presentat, si bé per la seva naturalesa hauría calgut donar altres mostres d'aquest art que, en quan a bellesa, res té d'envejar a les altres branques de l'art.

LL. F.

(1) Un volumen de 68 páginas. — Leipzig. — Karl W Hiersemann. — 1906.

Necrología

Joseph Miquel y Planas

(1876-1906)

DEMANÉM a la imbècil vacuitat dels mots la expressió d'un sentiment d'indefinible engunia. En la nostra colla, entre'ls companys d'afició, entre'ls amichs més íntims, la mort s'ha endut a En Joseph Miquel y aquesta mort ens ha deixat corpresos perque sembla una menaça y una advertencia, es un avís de que no devèm oblidar a la negra segadora. ℂ La REVISTA plora'l buyt insustituhible en la seva múltiple paternitat. En Miquel fou un dels fundadors, un entusiasta dels primers díes, un trevallador de sempre, a ell se degué, en les presses inicials, la organisació y l'ordre; ab vigilancia y paciencia incansables dirigí, ignorat, aquelles feynes de montatge, entrega y repartició, obstacles insuperables ab que's troben els intelectuals després que les llurs tasques han sigut coronades ab el triomf de l'èxit. Lo que la REVISTA li dèu sols pot pagarse ab aquell agrahiment coral que venç a la mort y's converteix en afectuosa recordança. ℂ En la nostra colla, en el grupet que forma y sosté la

Digitized by Google

identitat de maníes y gustos, en Miquel havía produhit més d'un *coup de foudre de l'amitié*, frase intraduhible qui expressa perfectament la manera com ens hem anat coneixent y fent amichs quasi tots els exlibristes. ℂ La malaltía de cor que va acabar ab ell després de ferlo sofrir quasi tota la vida, li deixà en els últims moments tota la claretat del seu cap. Ab plena conciencia del moment que s'apropava, anà despedintse de tots, prodigant els consells sobre la feyna y, donant exemple de virilitat, morí serenament. ℂ Al seu germà en Ramón, nostre amich de cor, qui trobava en ell la millor *doublure*, a la seva bona mare, a la esposa desgraciada y als fillets encara en la infantesa, envièm la expressió de nostre més viu y sincer condol y demanèm un pensament afectuós dels qui no tingueren la sòrt de tractarlo.

La Redacció

EL ARTE EN EL LIBRO [1]

El "Primer Llibre d'Exlibris d'En Triadó" [2]

S un volúm de format extravagant: 35 sobre 18 centímetres que si per tal circumstancia desperta en la memoria la mida dels "dietaris" del comerç, el seu toch y el primer cop d'ull mostren tot seguit la distinció y exquisitat d'un llibre amorosament concebut y portat a bon terme, y al instant d'ésser obert, la disposició de ses planes justifica la mida, la qual dóna motiu a fer un conjunt original, sense rebuscaments y ple de solta.—La coberta es de groixut paper de fil, tintat de la cara externa, y unicament té'l títul y un motiu ornamental al peu estampats en tinta roja-bruna, formant un tot seriós y harmònich que inclina bé l'esperit a fullejar el volum, les planes del qual tirades a dues tintes, són principalment decoratives.

(1) En esta sección nos ocuparemos de todas aquellas publicaciones que, llegando á nuestro conocimiento, con facilidades para su estudio, sean dignas por sus condiciones especiales de edición, de ser tratadas desde el punto de vista artístico.

(2) Text d'En Ramón Miquel y Planas. Tirada de 300 exemplars d'un sol paper, editada per la present Revista. — Preu, 16 ptes. 16 fr. — Barcelona, 1906.

Digitized by Google

¶ La factura del llibre, de sabor germànich més que no pas llatí, es característica y tota personal; encara que'l colofó callés que per En Triadó *era estat compost, seguint son plan decoratiu y concepció bibliogràfica,* prou ho endavinaríen els qui hagin parat ment en els trevalls de l'autor. Es un model en la puresa d'istil; puig està exempte de negligencies y d'incorreccions, obehint al criteri del nostre temps, qual gust transportarà a l'esdevenir. ¶ Dos són els components de la obra: text y gravats; haventse atemperat abdós autors, Triadó y Miquel y Planas, alsent d'equilibrar eixos elements, logrant que l'exlibris reproduhit tingués sempre igual importancia, escayentse en un meteix lloch, el més preferent, o sía en la meytat superior de les planes senàs, ocupant el text l'espay just de la pauta senyalada per l'artista, conduhent a bastir les planes, portant l'atenció envers l'exlibris respectiu. ¶ Després de la portada, soperba y seriosa, model de domini epigràfich — com no'n veyèm may en les obres

Motiu ornamental del *Primer llibre d'Exlibris d'En Triadó*

dels dibuixants, — segueix al darrera la justificació del tiratge; en la tercera plana hi ha una salutació, encapsada ab un exlibris universal y derrera d'ella, en dues planes pariones d'un notable efecte visual, lograt sense recursos estrafalaris, s'hi llegeix una amorosa, sentida y oportuna dedicatoria, a continuació de la qual, en girant full, sorprèn la vista una hermosa fototipia de la figura d'En Triadó, que prou valía la pena d'ésser firmada per la casa Samsot y Missé, ahont s'es estampada, a fí d'evitar que algún malpensat la prengui per obra estrangera. Les dues planes següents porten: la primera'l repertori de lo contengut en el llibre, y en la segona, sots la rúbrica de *Rahons previes,* segueix el pròleg, ocupant tres planes, y comença'l cos del llibre, format pel catàleg dels primers vinticinch exlibris dibuixats per l'artista, y són els de la "Compañía de Tabacos de Filipinas", el d'En Victorí Bisbal, de don Armengol Miralles, de don Julià Valon, de don Antoni García Llansó, d'En Jaume Pahissa, de

Digitized by Google

la Biblioteca - Museu Balaguer, d'En Pere Mayol Torné, d'En Marc Jesús Bertràn, de don Climent Miralles de Imperial, de N'Ildefons Suñol, d'En Manuel Rodríguez Codolà, de don Adolf Ruiz, de don Manuel Conrotte, d'En Joseph Pella y Forgas, de don Isidro Bonsoms, d'En Pau Font de Rubinat, d'En Joseph Triadó, d'En Gustau Gili, de Na "Víctor Català", y de N'Agustina Triadó Mayol, el qual tanca la serie; haventhi d'alguns d'ells variants de composició o bé models distints.—Les planes 62 a 71 porten la traducció francesa dels comentaris o text ilustratiu, y en la plana 72, qu'es la derrera, hi ha'l colofó, atès també, com tot lo altre. ℂ El llibre d'En Triadó presenta resolt traçudament el problema de caracterisar un conjunt format per composicions distintes de forma, de mida, d'intenció y gayrebé en llur istil; puig un acoblament tal que porta en sí meteix tanta de varietat, corre'l perill de resultar un catàlegs mostruari, de jayent comercial, molt més que no pas un llibre artístich. Emperò En Triadó ha conseguida la unitat agermanant totes les composicions dintre un meteix patró de planes de format llonch, en les quals s'hi troba bellament contrapesada la importancia de tots els seus elements que's fusionen en un de sol: el dibuix de l'exlibris, el text explicatiu, la ornamentació que ho enquadra; ab la particularitat de trobar-hi la tipografía—la mà d'obra del caixista, que sol estar en discordança ab la del dibuixant,—agermanada com si l'hagués composta'l meteix Triadó, la voluntat del qual, emperò, ha sigut la impulsora y directora *in totum*. ℂ La decoració característica del llibre, que harmonisa y lliga'l conjunt heterogeni dels exlibris, està formada ab sobrietat, composta tota ella per un sol motiu que's repeteix, orlant d'extrém a extrém el marge qu'enquadra totes les planes y també omple l'espay sobrer ahont hi campejen les inicials; motiu floral, imprès en tinta de color roig esblaymat. Les cap-lletres, de pur istil y manera tipogràfichs, són de dos ordres: capitals les unes y secundaries les altres. Les primeres, molt grans, tenen el pal de la lletra ple y en negre; y en les segones, més petites, es blanch, contornejat no més, ressaltant damunt de l'atapahiment de les flors rojes. ℂ Ab tan pochs elements y ab una pauta rigorista com la esmentada, se fa estrany que no hi hagi pobresa artística en cap indret del llibre, ni monotonía en son conjunt. Pera sortirne ayrós, es precís possehir solidesa de coneixements y ben fermes conviccions en la estètica de les arts del llibre. ℂ Obrint el volúm per qualsevol indret, sempre resulten planes que's confronten y completen en lo visual y en llur objecte, essent totes virils, macisses, totes distintes, encisant algunes per la delicadesa y novetat, sense ésser may capritxoses o d'originalitat rebuscada. Vèginse, per exemple, les de text sol en el començ y al final del llibre, senzilles, noves; dignes d'ésser preses per model. ℂ Ara correspondría tractar de les composicions artístiques o sía del dibuix dels exlibris, y ho creyèm sobrer, gayrebé impertinent, pera estamparse en la Revista Ibérica de Exlibris, quals soscriptors coneixen bé prou la traça y la obra de l'actual director de la meteixa. ℂ Esmentarèm solament que'l nos-

Digitized by Google

Digitized by Google

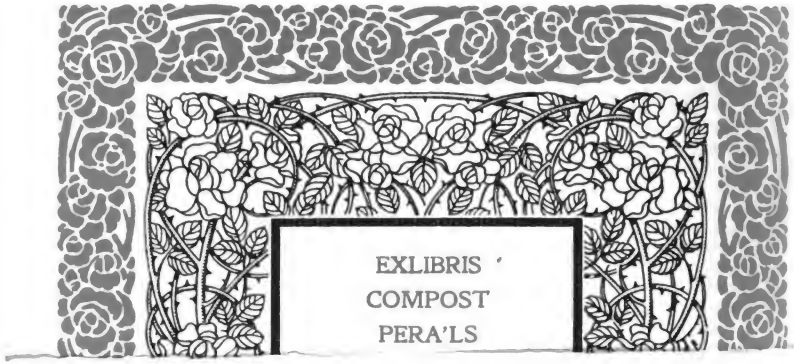

Digitized by Google

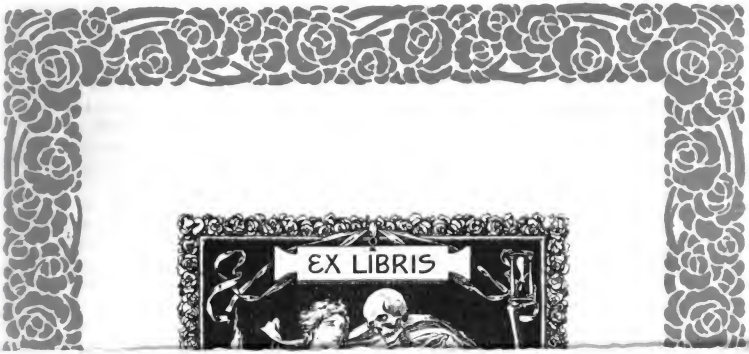

DE EXLIBRIS 1906
- PLANXA N.° 15 -

Digitized by Google

DOBLE PÁGINA
DEL
PRIMER LLIBRE
D'EXLIBRIS D'EN
TRIADÓ

ESTAMPACIÓ TIPOGRÁFICA
DE LA IMPRENTA ELZEVIRIA-
NA DE BORRÁS Y MESTRES

Digitized by Google

tre artista treu partit fins del no-res, quan no hi ha tema en què basar la composició. Una figura geomètrica, unes inicials, l'enquadrament d'un escut; qualsevulga cosa li dóna peu o es suficienta pera ferne derivar una composició fluida, naturalment portada, magistral tot sovint; quan no es possible recorre a empreses filosòfiques, simbòliques o emblemàtiques, que sabportar a bon terme lo propi que quan tracta motius ornamentals, sempre ab el meteix lluhiment en la forma y ab la meteixa solta de la composició, així síen els temes d'ordre objectiu com subjectius; sempre sondesenrotllats d'una manera clara y concreta. ¶ En Triadó es qui a Espanya ha introduhit o ressucitat modernament el gran art en les marques de possessió dels llibres, y n'es el propagador més ferm y convençut. Coneix y domina, com ningú més aquí, la epigrafía; branca de l'Art, sempre preterida dels artistes, ab tot y ésser la manifestació gràfica més divulgada; aqueixa branca de l'Art no amparada en cap escòla ni en cap càtedra, ab tot y tenir lleys fonamentals conegudes y dignes d'ensenyança. No cal dir, donchs, si dominarà aquelles altres branques de l'Art que són de cartell en els cursos de la ensenyança acadèmica. ¶ Mentres hi ha artista qui té una facultat poderosa, ja sía en el conreu de la figura humana, en el de la fauna, de la flora, o bé en el coneixement dels istils — lo qual fa de l'home un especialista, qui sovint esdevé incomplert per la manca d'educació de les altres facultats, subjugades a la predominant; — en l'obra d'En Triadó s'hi troven, per lo contrari, totes les qualitats dels especialistes; emperò ab l'aventatge de tenir el seu intelecte polit en més d'un cayrell. Així ell, en l'Art, pot empéndres tota mena de trevall sense por de mostrar feblesa en el saber ni de tenir de fer giragonces pera dissimular la poquedat d'aptituts menys desenrotllades; puig domina per un igual tots els aspectes que fan de l'home un artista complert y són necessaris a la expansió de l'art que practica; donchs li són tant fàcils la decoració geometral y la floral com la dels éssers animats y el paisatge, sense que se li nòtin descuyts ni negligencies. A lo qual s'hi suma una gran varietat de recursos, en els temes, motius y formes, avalorats per la reflexió y el ple coneixement de les coses. ¶ En aquest punt, lo propi qu'en la sobrietat y correcció del dibuix podèm senyalar a En Triadó com a un mestre, malgrat la seva jovenesa; puig pensa y executa sciensudament y ab complert domini de la tècnica; podentse dir ab tota justicia que ja de bell principi s'es manifestat ab la traça y l'enginy propis no més de l'home vident quan està bregat per la experiencia. ¶ Altrament, el llibre d'En Triadó interessa pla bé a la Bibliografía, tant com a l'Art. Es una novella serie, la de les obres d'exlibris, qui ve a posarse frech a frech de la bio y de la topo-bibliografía; un complement de les meteixes en lo que pugan tenir d'obra de consulta, més interessant cada día que passi per damunt d'elles. Aqueixa branca, nascuda suara, ja té manifestades dues menes d'estudis y són: els de caràcter general o d'aspecte històrich-cronològich, qui cataloguen les marques de possessió usades en les coleccions d'altres temps, en un o

Digitized by Google

més paisos; y les series monogràfiques o d'artistes determinats, antichs o moderns, comprenent les produccions similars d'un meteix home. ℂ Aqueixes etiquetes avuy són el comprovant de la possessió respectiva y demà seràn l'autèntica de la provinença dels llibres—ho seríen, sobretot, si's generalisava la costúm de respectar els exlibris dels possessors anteriors, cosa convenient y piadosa—ab lo qual se donaría valor a certs exemplars, al transcurs del temps. Molt hi hauría a escatir en aquest propòsit, y com això'ns desviaría la ploma, ho passarèm per alt. No sense remarcar abans l'interès que'ns despertaría avuy el tenir coneixement de la provinença y curs de molts llibres esdevinguts notables en la Bibliografía, y de la importancia que revestiría en casos determinats el poder comprovar alguns antecedents de possessió relacionats ab estudis de valor literari y fins d'importancia històrica. ℂ D'aquí's desprèn el servey o utilitat que tindràn els llibres d'exlibris com a material de consulta pera l'estudiós y pera'l coleccionista o bibliòfil. Sovint ens passa que volèm interpretar un exlibris qual empresa heràldica, monograma o simbolisme'ns es inconegut, un superlibro d'enquadernació artística qual data y país cal averiguar, y la manca d'aqueix novell element bibliogràfich—les coleccions manuals o estudis d'exlibris—ens dificulta tal comprovació. Estèm ara, en aqueix punt, de la meteixa manera que pera esbrinar els antichs textes y les edicions primitives devíen trovarse'ls estudiosos dues centuries enrera, quan tot just s'anaven formant les primeres bibliografíes. ℂ Té, per lo tant, dos aspectes dignes d'estima tota obra com la d'En Triadó: l'artístich, que facilita l'estudi y coneixement de la personalitat d'un autor, y el servey que pot prestar com obra de consulta. ℂ Desitjèm, donchs, que prompte puguí estamparse'l Segón Llibre, esperant que la colecció duri força.

Eudald Canibell

Motiu ornamental del *Primer llibre d'Exlibris d'En Triadó*

Digitized by Google

"Los Cuatrocentistas Catalanes" (1)

UN ímprobo trabajo de búsqueda documental, y un trabajo no menor de clasificación representa ese libro. Se podrá con el tiempo, á medida que nuevas investigaciones históricas y nuevos hallazgos de obras permitan ir iluminando con claridad suficiente, para desvanecer dudas, el vastísimo campo, aun no trillado por entero, de nuestra pintura regional, y en el período á que se ciñe el autor, rectificar atribuciones y señalar otros puntos de vista á la consideración de eruditos y técnicos; pero lo que

(1) *Historia de la Pintura en Cataluña en el siglo XV*, por S. Sanpere y Miquel. — Obra premiada por la Junta Municipal de Bellas Artes de Barcelona. Dos volúmenes de 23o sobre 16o milímetros, de VIII, 32o y 284, CIV páginas, con 18o y 2o5 reproducciones en fotograbado.—Tipografía *L'Avenç*.—Barcelona, 1906.

Luis Dalmau: Retablo de los Concelleres

Digitized by Google

será imposible negar es la importancia que reviste el haber reunido caudal tan nutrido de noticias y el haber dado con fuentes de informa=

Cruz procesional de Vich

ción de donde poder extraer materialengrado suficiente para escribir un estudio de tanto interés como el que encierra tal libro; el cual servirá de punto de partida para otras investigaciones, facilitando, ade=

Digitized by Google

más, la depuración para llegar algún día — sabido es que con dificultad pueden darse por definitivos trabajos de esa naturaleza — á sentar en argumentos incontrovertibles, basados en datos que no dejen

Frontal del Abad Villalba

lugar á dudas de ningún género, la verdadera paternidad de las obras, y á marcar de modo justo el valor estético de las mismas y la jerarquía entre ellas. ¶ Cierto que el señor Sanpere y Miquel, siempre

Digitized by Google

que puede, acumula cuantos pormenores le ha sido posible proporcionarse en favor del criterio con que apoya las clasificaciones que hace y el juicio que le merecen los autores ó sus producciones, muchas

Luis Borrassá: La Virgen de la gloria. (Retablo de Todos los Santos)

Digitized by Google

de las cuales están minuciosamente descritas. Por esto á esa obra habrán de acudir en adelante cuantos traten de buscar antecedentes sobre el estado de la pintura en Cataluña durante el siglo XV, aunque se disienta respecto de varias de las afirmaciones del autor, demasiado categóricas, tal vez, en extremos no esclarecidos todavía del

Benito Martorell: Jesús platicando con sus discípulos

Digitized by Google

todo, por lo que imponíase en ocasiones prudente reserva, dejando que el tiempo fuese el encargado de poner en claro lo que en el día

Juan Cabrera: Santa Clara y Santa Catalina

aun no lo está debidamente. ◐ Esto aparte, lo que no puede negarse es que el señor Sanpere, avezado á la indagación constante, ha realizado una labor digna de consideración, husmeando en donde ha creído podía

Digitized by Google

dar con rastros pertinentes al trabajo que se impuso. Y como no abundan, por desgracia, quienes con tanto ahinco y entusiasmo se entreguen á estudios del género del libro que motiva estas líneas, fuerza es señalar el mérito contraído por el autor al desbrozar, tanto

Jaime Huguet: San Abdón y San Senén

como ha podido, gran trecho del camino para el conocimiento de la pintura catalana en el siglo XV. El esfuerzo hecho por el señor Sanpere y el tiempo empleado en tal estudio bien se comprueban leyendo el libro, que no es hijo de una cultura improvisada, sino pro-

Digitized by Google

ducto de quien con tenacidad va re= volviendo en los archivos y reunien= do, á través de los años, apuntes y documentos que le sirvan de base á

Pablo Vergós: La Adoración de los Reyes

sus estudios. ¶ En el de que se trata, queda no obstante por justificar ple= namente el cómo y el por qué se llegó á la hermosa floración de nuestra pintura indígena en la épo= ca indicada, con lo cual se demos=

Digitized by Google

traría su abolengo secular y cómo venía aquélla preparándose mediante una labor anterior, de singular interés. Quizá estos antecedentes hubieran explicado el desdoble de las personalidades que brillaron en el siglo XV, los Borrassá, los Vergos, los Dalmau, los

Alfonso: Martirio de San Medir

Martorell, los Cabrera, los Huguet, y se hubieran, á la par, explicado enlaces y concordancias que pusieran de manifiesto el eslabón que une á las obras de la susodicha época con las precedentes, y no semejara arte nacido espontáneamente, y espontáneamente llegado al adelanto sin preparación anterior, sin tradición justificadora. ¶ Pero

Digitized by Google

dejando aparte eso que resulta un aislamiento en la cima del monte en que llegó nuestra pintura en el siglo XV, y sin hablar tampoco de lo que fijado anteriormente queda respecto á ciertas afirmaciones del

Bartolomé Bermejo: La piedad de Villeneuve-les-Avignon

autor, la obra del señor Sanpere y Miquel es un caudal de documentos gráficos que por sí solo merece la consideración de cuantos por el arte de los siglos de oro de Cataluña se preocupan. ℭ El señor San

Digitized by Google

pere peregrinando por el poco tri- llado camino de estas investigacio- nes, ha recorrido Cataluña entera de una á otra parte de los Pirineos, para llevar á su obra el testimonio gráfico que con toda su elocuencia

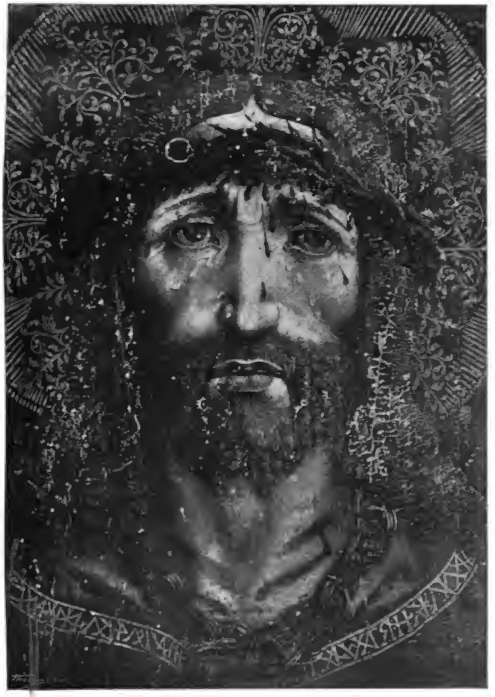

Bartolomé Bermejo: Santa Faz

declara la importancia del arte ca- talán. Pero aun más riqueza gráfi- ca-documental ha llevado el inves- tigador á su obra: ora buscando influencias ó semblanzas; ora vol- viendo en espíritu á la patria, las obras que de ella salieron, ha acom- pañado las reproducciones de las

Digitized by Google

Jaime Vergós II: Los Angeles confortando á San Vicente

Digitized by Google

obras que nos quedan, de las que en tiempos más desgraciados emigraron á cambio de unas viles pesetas. Mas un consuelo nos queda; y es ver

Pablo Vergós: San Antonio Abad

como en el Museo del Louvre de París, figura y es honrada la tabla de *La Piedad* que Bartolomé Bermejo pintó para Villeneuve-les-Avignon, que publicamos en la página 70, y como entre las hermosas

Digitized by Google

tablas flamencas del Prado de Madrid se destaca la que D. M. Dvoerak atribuye á nuestro pintor Luis Dalmau, y que reproducimos en la página 76 acompañando estas líneas. ¶ De lo que queda en territorio catalán casi todo figura en el libro del señor Sanpere ilustrando

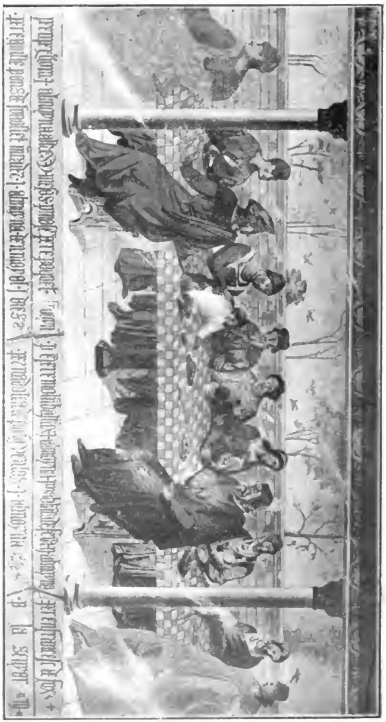

Fresco de la Pia Almoyna

su texto. Una muestra es lo que publicamos en este cuaderno de la REVISTA, pero lo cual hemos procurado reproducir, aunque fuere al azar, diferentes testimonios de otros tantos monumentos y variedades de nuestra pintura en el siglo XV. Para ello, desde la idea que compendia

Digitized by Google

nuestras artes en el siglo XIV, atestiguada por la *Cruz procesional* de la Catedral de Vich, labrada por el orfebre Juan Carbonell en el año 1394,

Pedro Alemany: Santa Tecla y San Sebastián

hasta la modalidad de la pintura al fresco, representada en la obra que nos ocupa, por la reproducción de la que figuraba en la casa de la "Pía Almoyna" de Barcelona, nuestra REVISTA se avalora hoy con esos testi

Digitized by Google

monios del arte de la Edad Media. Y así, como una evocación de nuestras pasadas glorias artísticas, vemos desfilar por esas páginas la sombra de las obras de los Borrassá, Martorell, Dalmau, Cabrera, Huguet, Vergós, Alfonso, Bermejo, Alemany y Guardia, apareciendo entre ellas el facsímil del notable frontal del Abad Villalba de la Colegiata de San Juan de las Abadesas, que hoy se conserva en el Museo Episcopal de Vich. ¶ Para terminar lo repetimos, aunque sólo fuese para dar motivo á la recopilación metódica de tan bellas obras como aun hoy, por fortuna, guarda nuestra tierra, sería meritoria la obra del señor Sanpere y Miquel.

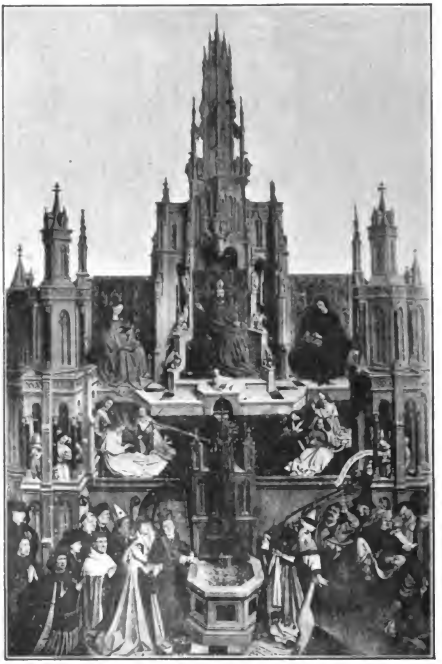

Luis Dalmau (según M. Dvoerak): Fuente de la vida; Museo del Prado, Madrid

Digitized by Google

Istoria de Jacob Xalabín [1]

UNA novela catalana primitiva, ab la circumstancia d'ésser rigurosament històrica, permaneixía inèdita fins molts sigles després d'haver sigut escrita, y a la Societat Catalana de Bibliòfils li ha escaygut l'honor de trèurela a llum. ℂ Es una ingenua narració de les aventures romàntiques del jove príncep turch Jakub, fill de Murad Bey y germà del famós Bajazet, terror dels cristians, descrites ab un color de realitat y una precisió geogràfica que demostren haver begut l'autor de fonts molt directes. Ja en altres noveles catalanes de l'època cavalleresca, com el *Curial* y *Tirant lo Blanch,* s'hi nota quelcòm més qu'en les d'altres nacions, y això es una major influencia de la realitat, sens exageracions d'imaginació xavacana o truculenta, però aquesta major excelencia es notable sobre tot en el *Xalabín,* que ab pochs retochs se podría publicar ara com a producció contemporania. ℂ Se conservà molt temps manuscrita aquesta obreta en un codi de la Biblioteca Colombina, de Sevilla, d'allí fou robat y passà, molt mutilat, a la Biblioteca Nacional de París, allà s'ha copiat baix la direcció de M. R. Foulché-Delbosc, qui s'ha encarregat també de corretgirne la primera edició. Aquell manuscrit contenía ademés la *Istoria de la filla del Emperador Contastí,* ja més coneguda per haverla publicada la revista *Romania* en 1901, y per estar anunciada en el *Recull de textes catalans antichs.* ℂ La portada de la *Istoria de Jacob Xalabín* es d'aquell istil tan ben batejat de moro-gòtich per En Joseph Font y Gumà, al descobrirlo en algunes de les rejoles de sa colecció. Representa, en la part superior, una escena de caça, que recorda alguns nielats d'armes dels alarbs perses, y, abaix, hi ha, en lletres moresques vocalisades, molt decoratives, el nom del protagonista: Jahakub Xalabín:

يعقعب شلبين

En un dels ànguls del requadro figura una O, que revela a l'amich Víctor Oliva com autor d'aquest pacientissim y artístich trevall, pera'l que ha begut, ab molt acert, la inspiració en la portada de la edició de *Tirant lo Blanch* feta pel Spindeler valencià en 1490. ℂ La part tipogràfica es excelent, es notable sobre tot la edició especial a grans marges en que les cap-lletres negres de la tirada ordinaria han sigut sustituhides per unes magnífiques monacals en vermell que imiten les que's pintaven a mà en els requadros blanchs deixats a començament de capítol en tants llibres del començament de la imprenta. Suposèm també aquestos dibuixos de mà de Víctor Oliva. ℂ El conjunt fa honor a l'impressor vilanoví, llàstima tant sols que s'hagi posat la portada després del pròleg.

DR. SCHULZE

(1) *Istoria de Jacob Xalabín: fill del Amorat Senyor de la Turquia.* Un vol. in-16.° de 120 planes, estampat en lletra gòtica per Joan Oliva y Milà, de Vilanova y Geltrú.

Digitized by Google

Portada de la "ISTORIA DE JACOB XALABÍN", per Víctor Oliva

"Lo Cavaller" (1)

PERA'ls qui han acusat el caràcter català de sedentari, mercantilisat, plebey y poch amant d'aventures, es aquest tractat cavalleresch d'En Ponç de Menaguerra, junt ab la *Batalla a ultransa* d'En Pere Joan Ferrer y ab el *Libre del orde de Cavayleria* de Ramón Lull, un desmentiment formal. En la nostra terra, "d'hidalguía y de lealtat", hi arrelaren les institucions cavalleresques que veníen a ésser

(1) *Recull de textes catalans antichs.* — Volúm III. 200 sobre 137 millimetres, de XIV folls. — Barcelona, any MCMVI.—Imprès en la estampa *La Acadèmica*, de Serra germans y Russell.

Digitized by Google

una protesta contra la banalitat de la vida, ab tot y son caràcter brutal y sanguinari, y donaren son reflexe a la literatura, produhint joyetes com la publicada en el recull. ¶ Aquesta novíssima edició, la quarta si no menten els bibliògrafs, es feta en paper de fil, en caràcters gòtichs, a dos colors, y ab les reproduccions de gravats de l'època alusius a l'argument, ademés hi ha la portada de la edició valenciana de 1532 y l'escut heràldich dels Menaguerra. La portada d'aquesta ve constituhida a base d'una gran L molt decorada, que recorda les del llibre francès *Le mer des histoyres*. ¶ Esperèm veure ben aviat els demés textes catalans de totes èpoques, inèdits o introbables que'ls editors del "*Recull*" tenen anunciats. ¶ Y la gran llargada de la llista d'obres que tenen en cartera'ls diligents editors *amateurs*, ens fa pensar en la conveniencia de qu'existís una bibliografía complerta d'aquesta classe d'obres a Catalunya, lo que ajudaría molt als estudiosos de l'antiga llengua, que ara han de fer esforços titànichs pera trobar tot lo que'ls falta, y qu'està molt disseminat.

VÍCTOR OLIVA

Fidel Giró, impresor. Calle Valencia, 283.—Barcelona

"RECULL DE TEXTES CATALANS ANTICHS". Portada del volùm III

Digitized by Google

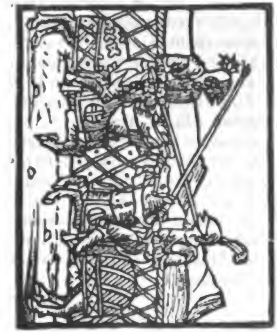

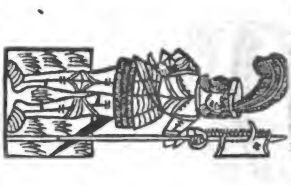

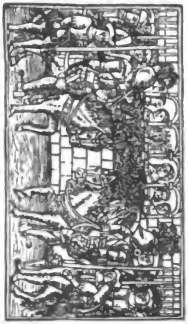

Ilustracions del llibre "Lo CAVALLER"

Digitized by Google

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS

Digitized by Google

REVISTA IBÉRICA D'EXLIBRIS

VOL. IV

1906

BARCELONA

Digitized by Google

Se han impreso de este cuarto volumen de la "Revista Ibérica de Exlibris": 300 ejemplares en papel de hilo Guarro y 10 ejemplares en papel de las Manufacturas Imperiales del Japón. ◆ ◆ ◆

Redacción: Consejo de Ciento, 343, 1.° - Administración: Mallorca, 236, 3.° Barcelona.

Digitized by Google

ÍNDICE DE ARTÍCULOS

Canibell (Eudald)	El «Primer llibre d'Exlibris d'En Triadó»	56
Folch y Torres (Lluís M.)	«Cançons d'infants»	37
	Els cartells de la V Exposició Internacional d'Art	42
	Bibliographie des Exlibris (Bibliografía)	55
González Muñoz (P.)	Concurso de cartel para el baile de Máscaras del Círculo de Bellas Artes	22
	El Círculo de Estudios gráficos (Varia)	24
	Exposición Nacional de Bellas Artes	50
Institut Català de les Arts del Llibre	Convocatoria (Sig. 3*)	
Janer (Ignacio de)	Els Exlibris del Marqués de Santa Cruz	9
	L'exlibris del Comte de Santa Clara	33
Miquel y Planas (R.)	Un nou «Recull de textes catalans antichs»	17
	Dos incunables catalans de la «Art de bé morir»	18
	El exlibris de don Manuel Ramos Cobos	33
	Essai de répertoire des Exlibris et fers de reliure des bibliophiles lorrains (Bibliografía)	52
Oliva (Víctor)	«Lo fill del Seneschal de Egipte»	36
	Valter y Griselda; La filla del Rey d'Hongría; Paris y Viana	39
	Bibliothèque internationale des Exlibris (Bibliografía)	54
	«Lo Cavaller»	78
Redacción (La)	1906	1
	L'exlibris d'En Frederich Miracle	9
	Exposició del Círcul Artístich	12
	«Gent»	12
	Concurs de capçaleres pera «L'amich del Poble Català»	22
	Exposició d'Arts Decoratives	25
	Gumersindo Molina y Colomer	35
	«Aplech de sonets»	40
	Fotografíes artístiques	42
	La Exposició de «La Académica»	44
	Escola professional	45
	Exlibris catalans a l'estranger	51

Digitized by Google

	Exlibris d'En Lluís Faraudo	52
	Joseph Miquel y Planas	55
	«Los Cuatrocentistas Catalanes»	61
	Exlibris modernos	81
	El exlibris del profesor P. Pich	84
	Exposició de les modernes Arts y Lletres catalanes	85
	Exposició bibliogràfica de la Llengua Catalana	86
	«Sant Pere de Roda»	89
	Un Album pera S. M. el rey Don Alfons XIII	91
	Concurs de diplomes pera la «Asociación de Corredores de la Industria y Comercio» de Barcelona	92
	Varia. La prensa profesional y nuestra "Revista"	24
Schulze (Doctor)	«Rajolas valencianas y catalanas»	13
	Exlibris modernos	27
	Exlibris americanos	47
	«Istoria de Jacob Xalabín»	77
	Cançoner dels Comtes d'Urgell	90
Teixeira de Carvalho (Joaquim Martins)	Exlibris da Bibliotheca da Universidade de Coimbra	2
Coleccionistas de Exlibris que admiten cambio		93

ÍNDICE DE GRABADOS

EXLIBRIS

	[I, n.º]	Autor	Pág.
Bertrand, E.	741	Bertrand	47
Biblioteca Universitatis Conimbrig	729		8
Biblioteca Universitatis Conimbrig	730		8
Biblioteca da Universidade	728		8
Bisbal, Victorí	60	Triadó	31
Brusi, María	744	Bertrand	48
Cunill, J.	750	Barba	82
Exposició Bibliogràfica	755	Canibell	86
González Rothvoss	720	Riquer	29
Haussy, Eugène de	747	Folch	51
Haussy, Euphrasie de	746	Folch	51
Insignia Universitatis Conimbriceusis	722		4
Insignia Universitatis Conimbriceusis	723		5
(Janer, Ignaci de)	749	Riquer	81
Josefina	737	Muñoz	30
Josefina	752	Muñoz	83
Livraria da Universidade	724		6
Livraria da Universidade	725		6
Livraria da Universidade	107		7
Livraria da Universidade	726		7
Livraria da Universidade	727		7
Menéndez Cayo, Antonio	742	Bertrand	48
Miralles, Hermenegildo	63	Triadó	32
Pahissa, Jaume	266	Triadó	83

Digitized by Google

	[I, n.º]	Autor	Pág.
Pellicer, A.	745	Bertrand	49
Prats, Manel	734	Casademunt	27
Querol y de Bofarull, Ferràn de	738	P. Font de R.	32
Riquer, A. de	65	Riquer	83
(Santa Clara, Comte de)	740		34
(Santa Cruz, Marqués de)	732		10
(Santa Cruz, Marqués de)	733		11
T. de M., Mercè	735	Moyá	28
Uriach, P.	751	Barba	82
Vega Bertrand, Carmen de la	743	Bertrand	49
Vila, María	736	Vila	36
Vila Pujol, Joan	765	Vila	84

SUPLEMENTOS

N.º 1—Exlibris d'En Frederich J. Miracle, fototipia original de Enrich Moyá 8
N.º 2—Coberta del llibre "Gent", original de Ricart Opisso 12
N.º 3—Azulejos con los escudos de Cataluña y de Barcelona, obrados por Onofre Spelta en 1559, en la obra "Rajolas valencianas y catalanas" 14
N.º 4—"Recull de textes Catalans Antichs". Portada del volúm I, original de E. Canibell 17
N.º 5—Concurs de capçaleres pera'l periòdich "L'Amich del Poble Català". Primer premi, original de F. Labarta 22
N.º 6—Exlibris de don Manuel Ramos Cobos, zincografía original de J. Diéguez, colorida por P. Torrella 32
N.º 7—Portada del primer volúm de la "Edició dels Vinticinch", decoració de Eudald Canibell 38
N.º 8—Decoració de la coberta del llibre "Aplech de sonets", original de A. de Riquer 40
N.º 9—"Photographies artistiques" de la serie Mystiques, per P. Casas Abarca 42
N.º 10—"Photographies artistiques" de la serie Mystiques, per P. Casas Abarca 42
N.º 11—"Photographies artistiques" de la serie Fantaisies, per P. Casas Abarca 42
N.º 12—"Photographies artistiques" de la serie Orientales, per P. Casas Abarca 42
N.º 13—Portada d'un Programa de Festes Religioses, original de E. Canibell 44
N.º 14—Exlibris d'En Lluís Faraudo de Sain-Germain, original de Modest de Casademunt 52
N.º 15—Doble página del "Primer llibre d'Exlibris d'En Triadó" 58
N.º 16—Exlibris del profesor P. Pich, original de Enrich Moyá 84
N.º 17—Aspecte de la Exposició Bibliogràfica de la Llengua Catalana en el Palau de Belles Arts, instalació dirigida per J. Triadó 86
N.º 18—Capitells procedents del Claustre de Sant Pere de Roda 89
N.º 19—Portada del "Cançoner dels Comtes d'Urgell", original de Pau Font de Rubinat 90
N.º 20—Concurso de diplomas para la "Asociación de Corredores de la Industria y Comercio" de Barcelona, primer premio original de F. Labarta 92
N.º 21—Concurso de diplomas para la "Asociación de Corredores de la Industria y Comercio" de Barcelona, segundo y tercer premios originales de J. Triadó y E. Badía 92

ILUSTRACIONES

Portada (Figura)	Riquer	III
Portada (Letra)	Triadó	III
Registro de tiraje (Monograma)	Triadó	IV
Indice (Friso)	Triadó	V

Digitized by Google

Cabecera de la "Revista"	Triadó	1
Azulejo del retablo de Santa Tecla, en el claustro de la Catedral de Barcelona		14
Azulejo procedente de una casa de Valencia		14
Azulejo de la cripta de San Antonio Abad, Barcelona		15
Azulejo del Campanario de la Catedral en Toledo		15
Azulejo de Manises		16
Azulejo de las Salas Borgia, en el Vaticano		16
Foli *b. vij.* de la "Art de bé morir", edició de Valencia 1491 (?)		19
Foli *b. viij. verso* de la "Art de bé morir", edició de Valencia 1491 (?)		20
Gravat del *Capítol X* de la "Art de bé morir", edició de Valencia (Nicolau Spindeler) 1497		21
Primer premio en el Concurso de Cartel para el baile de Máscaras del Círculo de Bellas Artes	Verger	23
Retrato y autógrafo de Gumersindo Molina y Colomer		35
"Recull de textes Catalans Antichs", portada del volúm II		36
Ilustració de la cançó "Pobre mestre"	Torné Esquius	37
Ilustració de la cançó "Els petits estudiants"	Torné Esquius	38
Decoració de la portada del llibre "Aplech de sonets"	Riquer	40
Decoració de la portada del *Poema d'Amor* en el llibre "Aplech de sonets"	Riquer	41
Retrat de Joseph Miquel y Planas		56
Motiu ornamental del "Primer llibre d'Exlibris d'En Triadó"		57
Motiu ornamental del "Primer llibre d'Exlibris d'En Triadó"		60
Retablo de los Concelleres	Luis Dalmau	61
Cruz procesional de Vich		62
Frontal del Abad Villalba		63
La Virgen de la Gloria (Retablo de Todos los Santos)	Luis Borrassá	64
Jesús platicando con sus discípulos	Benito Martorell	65
Santa Clara y Santa Catalina	Juan Cabrera	66
San Abdón y San Senén	Jaume Huguet	67
La Adoración de los Reyes	Pablo Vergós	68
Martirio de San Medir	Alfonso	69
La Piedad de Villeneuve-les-Avignon	Bartolomé Bermejo	70
Santa Faz	Bartolomé Bermejo	71
Los Angeles confortando á San Vicente	Jaime Vergós II	72
San Antonio Abad	Pablo Vergós	73
Fresco de la Pía Almoyna		74
Santa Tecla y San Sebastián	Pedro Alemany	75
Fuente de la vida; Museo del Prado; Madrid (Según Dvoerak)	Luis Dalmau	76
Portada de la "Istoria de Jacob Xalabín"	Oliva	78
"Recull de textes Catalans Antichs", portada del volúm III		79
Sis ilustracions del llibre "Lo Cavaller"		80
Planta de la Exposició Bibliogràfica de la Llengua Catalana		87
Tapes de l'album dedicat a S. M. Don Alfons XIII, progecte de A. de Riquer		91
Marca de l'impressor Fidel Giró	Triadó	94

SUPLEMENTOS ANUNCIADORES

(AL FINAL DEL VOLUMEN)

N.º 1—Exposició Bibliogràfica de la Llengua Catalana	Triadó
N.º 2—Arte Decorativo; Renart & C.ª	Renart
N.º 3—J. Furnells; clichés tipográficos	Triadó
N.º 4—Sobiranía	Juncada
N.º 5—Imp. Elzeviriana de Borràs y Mestres	Triadó

Digitized by Google

AÑO IV BARCELONA, 1906 NÚM. 4

Exlibris modernos

EL mercado no se agota. Cada día nuevas producciones vienen á nutrirlo, y á la cantidad no le va la calidad en zaga. Esa vida, constantemente renovada en el arte del Exlibris, es la mejor prueba de que, la manifestación que con tanto empeño nos preocupa, no es una moda voluble y caprichosa de pasajera influencia é importancia relativa, sino que cada día toma raíces más hondas, imponiéndose por su valor absoluto. ¶ Hoy dos nuevos adeptos en el arte del Exlibris nos dan ocasión para atestiguarlo; Salvador Barba y Juan Vila son dos artistas que tienen un alto sentimiento del valor ornamental de la forma. Delicados los dos, aunque Barba más bien minucioso, reunen todas las condiciones apetecidas para el cultivador de ese arte íntimo, cuyas producciones son guardadas cariñosamente entre las tapas de los libros queridos. ¶ De Vila es el atractivo original del exlibris que publicamos con el número 753; todo en él respira elegancia y un refinado gusto. El tema es sencillo y atrayente: una dama de los tiempos del neoclasicismo fran-

[I, n.º 749]
A. de Riquer.-Barcelona

Digitized by Google

[I, n.º 750] S. Barba.-Barcelona

cés está, al son del agua cristalina que vierte una fuente que se levanta á su dorso, ensimismada en la lectura de su libro favorito. Entre la elegante dama y la sonora fuente se levanta, formando esbelta arcatura, un macizo de bojes, la tan querida planta de la Corte de los Luises. Del intradós del arco pende, sostenido por una guirnalda de laurel, un airoso medallón con la cifra de su autor y propietario. ℂ De Salvador Barba son originales los dos exlibris propiedad de don J. Cunill y don P. Uriach que señalamos con los números 750 y 751. A la vista de estos ejemplares es que hemos atribuído á su autor el carácter minucioso. Más que obra de un dibujante moderno, formado entre la febril agitación de nuestro tiempo, la de Barba parece fruto de aquellos ignorados miniaturistas que en la paz de la celda pasaban su vida policromando los antiguos códices ó copiando las obras del *Beato*. Pero éste, que podríamos llamar exceso de mecanismo, si bien apaga el valor de los contrastes, no quita en cambio nada del valor de la idea concebida. En el exlibris del conocido tipógrafo señor Cunill, el tema primordial en la concepción del artista resulta asimismo en su obra; el sucesor de aquel gran hombre que con su trascendental invento trajo la más grande revolución que se haya operado en el mundo intelectual, puede estar satisfecho de la obra que confió al artista señor Barba. ℂ El que

[I, n.º 751] S. Barba.-Barcelona

Digitized by Google

ese artista compuso para la biblio= teca de don P. Uriach, es de marca= da discreción. Las dos alegorías de la Justicia y de la Fe tienen en ella la debida importancia. La idea, por otra parte, es afortunada para lema de un exlibris; con fe en el porvenir y justicia en las obras, mucho se tiene conseguido para el bienestar en la vía por este mundo. ¶ De Riquer publicamos dos bellos ejem= plares; son los señalados con los nú= meros 749 y 65. El primero, que per=

[I, n.º 65] A. de Riquer.-Barcelona

tenece á la biblioteca del bibliófilo señor de Janer, es de una elegancia y una sencillez exquisitas. Pertene= ce al grupo de los heráldicos: una arrogante águila explayada cobija bajo sus alas el blasón de familia, que, por fortuna, para la idea que concibió el artista es sobrio. Al pie se destaca el lema del blasón: *Ut Vincat;* Para que gane. ¶ El otro exlibris que publicamos hoy de Riquer es uno de los que figuran en su biblioteca. Al calor del fuego de la inspiración salen depuradas de

[I, n.º 265] J. Triadó.-Barcelona

la retorta cerebral las ideas precon= cebidas por el artista. Esto es lo que nos viene á decir Riquer en su composición, y usando de elementos

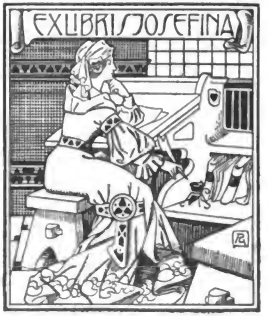

[I, n.º 752] P. G. Muñoz.-Madrid

Digitized by Google

que parece nada tienen que ver con el arte, nos ha dado una obra digna de su talento. ¶ La reproducción número 265 es uno de los más bellos ejemplares de exlibris salidos de la pluma de Triadó. Bien se ve que el tal exlibris va destinado á la biblioteca de un poeta: es para la del notable compositor señor Pahissa. Esta obra es una afortunada *trouvaille;* todo en ella es distinción y poesía; el gótico ventanal separa al trovador amante de su enamorada, mas ello no priva que la mano de ésta, al través de un fragante lirio de pureza, pueda descansar entre las del poeta. La factura no puede ser más ajustada al pensamiento del autor, como tampoco éste podía caer más bien al artista que ha de poseerlo. ¶ Destinado á una biblioteca femenina es el exlibris que reproducimos con el número 752. Es original del artista señor Muñoz, y tanto por su factura como por el tema, su autor ha querido resucitar en el presente exlibris la manera de los primitivos bojistas.

[I, n.º 753] J. Vila.-Barcelona

El exlibris del profesor P. Pich

(Plancha n.º 16 [I, n.º 754])

CON el presente cuaderno repartimos á nuestros abonados, estampado aparte, el exlibris propiedad del profesor veterinario don P. Pich. Es un exlibris original y sobrio. Su composición se reduce á la representación del tipo caballar presentado en su anatomía muscular y rodeado de los vegetales con que se nutre. ¶ El conjunto de ese exlibris de Moyá es atractivo por su sencillez y originalidad.

Digitized by Google

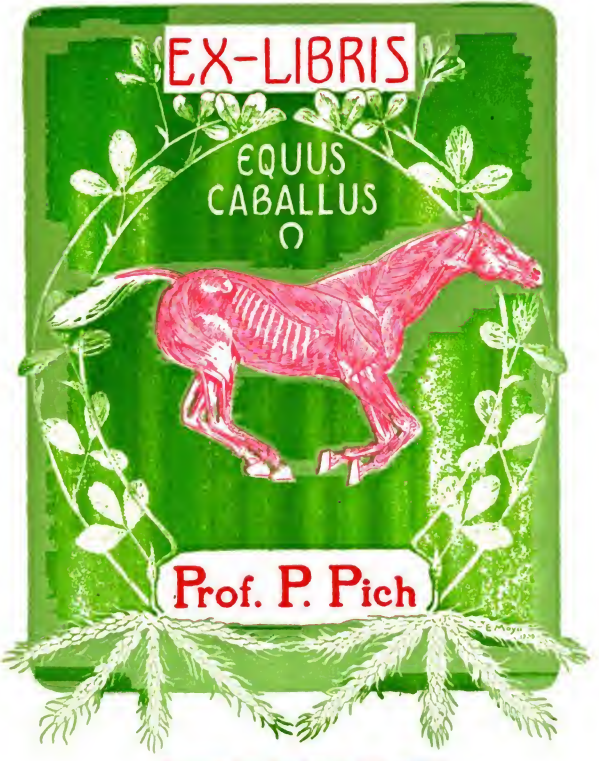

Exlibris del Profesor "P. Pich"

per ENRICH MOYÁ

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
Barcelona - 1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.º 16

Digitized by Google

Exposició de les modernes Arts y Lletres catalanes

DURANT la segona quinzena del mes de maig, y pera que'ls ilustres hostes de Catalunya en les festes de l'Homenatge de Solidaritat Catalana poguessin tenir una idea del moviment artístich y intelectual català, la Lliga Regionalista va transformar sos salons en esplèndida exposició de les modernes Arts y Lletres catalanes. ℂ Y aquesta manifestació fou tant més arrodonida, per quant respongueren a la crida de la Comisió executiva, formada per distingits artistes catalans, els més notables artistes y literats y quasibé tots els editors catalans qu'en alguna de ses edicions s'havíen preocupat de donalshi sabor artístich. La llàstima fou qu'en la secció anomenada de les Lletres catalanes s'hi involucressin les Arts del Llibre; puig aquest acoblament heterogeni tancà la porta a soperbes manifestacions de l'Art del Llibre que, per ésser escrit son text en parla castellana, no pogueren figurar en la exposició. ℂ La direcció artística fou confiada a persones tan enteses en l'art de lo bell com són els artistes senyors Utrillo, M. Más y Fondevila, Riquer, Tamburini, Puig y Cadafalch, Masriera (Ll.) y al cultissim crítich d'art En Raymón Casellas, per lo que no cal dir còm resultà la seva presentació, que fou la més esplèndida y adequada a l'obgecte que hem vist a Barcelona. Al conegut llibreter senyor Puig y Alfonso li fou encarregada, junt ab el senyor Riquer, la secció del Llibre, de la que'n saberen treure gran partit. ℂ En una exposició del caràcter d'aquesta no podía mancarhi la manifestació de l'art Decoratiu, qu'en els nostres temps s'ha posat a una altura força envejable, ni l'art de l'exlibris, que també entre nosaltres ha lograt la consideració deguda a tan culte conreu. ℂ D'art Decoratiu, a dir la veritat, n'hi hauríem volgut veure una representació més nodrida, puig la exposició de la Lliga no donava pas la idea d'aquesta branca tan important de les nostres arts. Llevat de les dues obres d'En Riquer: *En el país de Leda* y *Tríptich;* el *Sant Jordi* progravat d'En J. Vidal, y alguna altra cosa decorativa, però ab tendencia a l'art lliberal, com l'*Alegoría del Dant* d'En Xiró, poca cosa més podèm apuntar. A haverhi més lloch y més temps pera prepararho, s'hauría pogut presentar pels nostres artistes decoradors una eloqüent instalació d'aquest art tan important a Catalunya. ℂ Tampoch el moviment exlibrista hi estava representat íntegrament, puig si bé per la calitat feya un bon paper en la exposició, sols tres artistes hi concorregueren: En Triadó ab els exlibris de la nena María Isabel Nolla, Ildefons Suñol, Joseph Monsalvatje, Jaume Pahissa y el de l'autor; En Moyà ab els dos seus, y En Cornet ab dos de caricatura. Però, en cambi, en la secció del Llibre, la personalitat dels dos primers exlibristes catalans quedà ben sentada

Digitized by Google

ab les artístiques edicions que dels exlibris dibuixats per ells n'han fetes En Riquer y En Triadó. ¶ En aquesta derrera secció, que ocupa una espayosa sala, el bibliòfil s'hi troba bé de debò, y per poch observador que se sía, se nota tot seguit la tendencia dels catalans a fer bellesa en el llibre; puig desde la edició més senzilla y econòmica a la més rica y costosa, en totes s'hi nota la preocupació de l'art. Raro es el llibre que no porti el *cachet* de l'amor a l'art, encara que no més sía en la composició del títol, en un senzill filet ben colocat, en l'harmonía del color del paper y la composició, etc., en tot s'hi veu la preocupació de lo bell. ¶ Y no dirèm res de les soperbes edicions colocades a la vitrina central, puig en la REVISTA prou ocasió hem tingut de parlarne. Allí hi havía les hermoses y cuidades edicions de la Societat Catalana de Bibliòfils, REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS, *Pèl & Ploma, Forma, Cançoner Popular,* les arcaiques del *Recull de textes catalans antichs* que editen els senyors Moliné, Janer y Faraudo, y les edicions particulars dels senyors Riquer, Pin y Soler, Triadó, Pompeu Gener, Font y Gumà, Costa y Llobera, Rusiñol, Massó y Torrents, Güell, Miquel y Planas, etc., etc., les quals eren l'admiració dels visitants, per molts dels quals era desconeguda la esplèndida volada que l'art del Llibre ha pres en els nostres díes. ¶ Aquesta manifestació de l'Art y les Lletres catalanes, a l'ensemps que honra a Catalunya devant d'hostes forasters, en honor dels quals fou feta, honra també a la entitat guiadora de la resurrecció de l'esperit català que ab tant desprendiment l'ha portada a cap.

Exposició bibliogràfica de la Llengua Catalana

A B motiu del primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana va celebrarse al gran *hall* central del Palau de Belles Arts de Barcelona una Exposició del Llibre Català, que va cridar poderosament l'atenció, no sols dels estrangers que ab motiu del Congrés van venir a Barcelona, sinó dels meteixos catalans que no's podíen fer càrrech de lo molt que s'havía publicat en llengua catalana. ¶ Però no es baix el punt de vista literari el que correspòn a la nostra REVISTA estudiar aquesta manifestació. La seva manera d'ésser fa qu'en la referida Exposició nosaltres hi veyèm quelcòm més que la densitat de literatura catalana, nosaltres en la ordenada estesa per les vitrines del Saló de Belles Arts hi veyèm la historia de la renaixença de les nostres Arts del Llibre. Y això es lo que cal observar. ¶ Per l'adjunt plano que donèm de la disposició de les vitrines, el lector pot ferse càrrech de l'ordenament que presidía en la Exposició. Com se veu, hi havía diferentes

[I, n.º 755]
E. Canibell.-Barn.

Digitized by Google

Aspecte de la Exposició Bibliográfica de la Llengua Catalana en el Palau de Belles Arts

Instalació dirigida per J. TRIADÓ

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
Barcelona-1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.° 17

Digitized by Google

menes de classificacions; una era l'agrupació per períodes de semblanta producció literaria; una altra era l'agrupament de publicacions comarcals; una altra pel caràcter de les publicacions, y finalment, les inscripcions particulars de determinats autors, biblioteques, associacions, y fins per genres. ◐ Començant per les primeres vitrines, que abarquen les publicacions desde'l 1803 al 1865, període caòtich de la nostra renaixença, veyèm qu'en poch o en res intervé l'Art en la confecció de les publicacions, fet que succeheix en els períodes següents fins al 1885, en que ja's nota alguna preocupació per la forma de presentar els textes, però

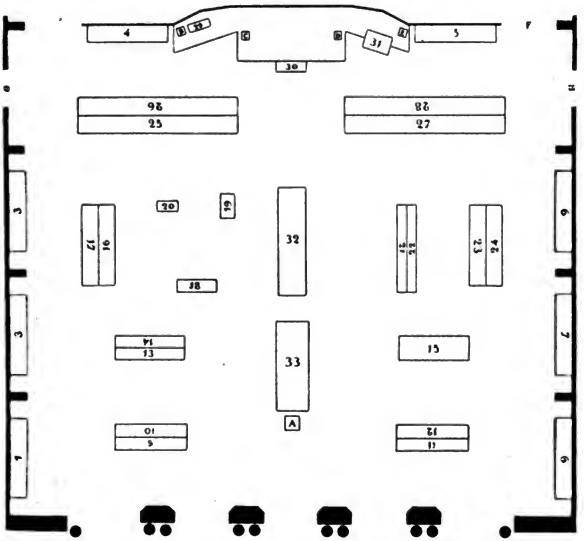

Planta de la Exposició Bibliogràfica de la Llengua Catalana

N.º 1. Llibres dels anys 1803 a 1865. — N.º 2. Dels anys 1866 a 1874. — N.º 3. Dels anys 1875 a 1879. — N.º 4. Dels anys 1880 a 1885. — N.º 5. Dels anys 1886 a 1891. — N.º 6. Dels anys 1892 a 1897. — N.º 7. Dels anys 1898 a 1902. — N.º 8. Dels anys 1903 a 1906 — N.º 9. Jochs Florals. — N.º 10. Folk-Lore. — N.º 11. Autors catalans morts. — N.º 12. Publicacions catalanes d'Amèrica. — N.º 13. Orfeó Català. — N.º 14. Música. — N.º 15. Colecció Verdaguerianа. — N.º 16. Associació Wagneriana. — Revista Ibérica de Exlibris. — Joventut. — N.º 17. Centre Excursionista. — Associació Artístich-Arqueològica. — N.º 18. Filologia. — N.º 19. Ilustració Catalana. — N.º 20. Centre Excursionista. — N.º 21. Valencia y Rosselló. — N.º 22. Traduccions y literatura popular. — N.º 23. Textes antichs. — N.º 24. Religió. — N.º 25. Víctor Balaguer. — Vilanova y Geltrú. — N.º 26. L'Avenç. — Tarragona. — Girona. — N.º 27. Manresa y Pla de Bages. — N.º 28. Vich. — N.º 29. Teatre Català. — N.º 30. Societat Catalana de Bibliòfils. — N.º 31. Tipografia «La Acadèmica». — N.º 32. Periodisme. — N.º 33. Balears. — A. Bust d'En Anselm Clavé. — B. Bust d'En Joaquim Rubió y Ors. — C. Bust d'En Manel Milà y Fontanals. — D. Bust d'En Marian Aguiló. — E. Bust de Mossèn Jacinto Verdaguer. — F. Pas a la Estafeta de Correus. — G. Pas a la Secció Literaria del Congrés. — H. Pas a la Secció Filològica del Congrés.

Digitized by Google

aquesta, per excepció, se troba sols en la iniciativa privada y en alguna quealtra edició extraordinaria; però l'element impressor, el professional, no creu que hagi, encara, de fer altra cosa que deixar més o menys marge, filetejar les planes y ponderar la composició de les tapes, seguint sempre la més estricta simetría, per'acreditarse de bon gust en el seu Art. ℂ Però aquesta mica de preocupació per l'Art del Llibre, y qu'encara sols se nota ab bona voluntat en l'observador, s'accentúa en el següent període, que comprèn fins l'any 1891, que va sentir la sotregada qu'en tots els ordres de l'activitat va produhir la Exposició Universal de Barcelona de l'any 1888. ℂ Desde allavors les Arts del Llibre ja van portar bona empenta; y si bé encara aquella necessitat de lo bell en el llibre era subvinguda ab els elements tipogràfichs antichs y ab el talent dels artistes acreditats, però formats en els motllos de meytat de sigle, ben aviat les relacions exteriors que'ns va portar el benefactor certamen, ens van fer mirar cap a enfora, y la nova orientació per les formes artístiques que començava a escamparse per Europa va tenir en nosaltres bona acullida, y en el ple de la febre de fer cosa nova—potser més nova que bella — vâm inocularnos d'aquell sentir exòtich encara, y extravagant alguns cops. ℂ Però tot era acceptat ab tal de que fos nou; s'havía operat una reacció, una mena d'odi contra l'art dels sigles baixos de la Edat Moderna. Què hi feya qu'en les composicions colorides l'harmonía clamés al cel per la ofensa que se li feya; què se'n hi endonava a la gent que l'arranjament no tingués la serenitat, la ponderació, la claretat de que tant necessita la forma bella. ℂ Era *modernista*. Aquesta paraula, lo meteix queuna escusa pera disculpar la lletgesa de moltes coses, era a l'ensemps un elogi pera les meteixes, y ab les quals s'havía de creure si no's volía passar per atrassat. ℂ Però ben aviat, per sòrt, va venir la reacció. Els inteligents, els estudiosos y els honrats que creyen en aquella revolució artística que s'operava en tota la vella Europa, van veure arribada l'hora d'aprofitarsen pera encaminarla; y en ple imperi de l'anarquía de l'art, quan se renegava de tota lley, de tota traba, de tot lligàm, van sortir a la llum del día, se van aixecar en mitj d'aquelles turbes de crisdayres oportunistes, ab lo més arcaich, ablo més vell, ab lo més passat de moda de les Arts del Llibre: van presentarse devant del desenfrè de les arts tipogràfiques aixecant enlayre'ls primitius textes gòtichs, els dels primers anys del gust del renaixement y fins els estampats en plena època del barroquisme. Y aquells textes vells, aquells textes que feyen olor de romàtich, van ésser acceptats y aclamats com a cosa nova, y van venir les imitacions, les reproduccions y les aplicacions, ab loque's va estudiar l'ànima d'aquells venerables primitius, y ab l'empelt d'aquella sava vigorosa, la renaixença de les nostres arts del Llibre fou vigorosa y positiva. ℂ Els benemèrits de la *Societat Catalana de Bibliòfils*, aquells inflexibles varons en l'amor al Llibre avuy reunits en la esmentada societat, eren també a la exposició en lloch preferent, al peu de la estrada. ℂ Dintre arcaica caixa de nuvia, com el present fet en les noces celebrades entre lo primitiu

Digitized by Google

Capitells procedents del Claustre de Sant Pere de Roda
Avuy en el Castell del Comte de Perelada

Ilustracions de la Monografía "Sant Pere de Roda" d'En ANTONI DE PALGUERA

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
Barcelona-1906

Digitized by Google

y lo naixent, hi havía les esplèndides edicions de la benemèrita entitat: *Cançoner dels Comtes d'Urgell, Poesies d'En Cerveri de Girona, Historia de Jacob Xalabín. Llibre de Santa María* y altres no menys notables y pulcrament editats. ¶ Passat el período revolucionari, la opinió encarrilada en les noves orientacions torna a empendre'l camí; y allavors veyèm en els grupus desde'l 1898 ençà que a cada período s'avença un pas de gegant; que les oficines tipogràfiques y de relligar són tant tallers d'artistes com de *métiers,* y per això *La Académica,* per exemple, pot exposar tan bella instalació qu'envejaríen els seus companys de les terres directores. ¶ Y no són sols centres professionals; les entitats culturals també's preocupen de la bellesa en llurs obres estampades, y així veyèm les instalacions de la Wagneriana y la de l'Orfeó Català; y la prempsa, juntantse a n'aquest moviment ja devingut popular, se mira tant en el *fons* de la seva obra com en el modo de presentarla, y veyèm a JOVENTUT ab ses artístiques edicions econòmiques y a la REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS condensant en sí el gust dominant per les arts de la publicació periòdica y alambicant encara aquest gust en les obres editades per ella meteixa. ¶ Era una excursió agradable per lo plena d'emocions la que's feya per la Exposició Bibliogràfica Catalana; y nosaltres, desde la derrera vitrina, després de donar tota la volta al saló, trobantnos vis a vis de la primera, no varem podernos estar de dir: "Salut, llibres de l'any vuyt, vosaltres sóu l'Adàm de la nostra renaixença bibliogràfica"; y girantnos cap a la testera del saló d'hont presidía l'escut de la confederació, afegirem: "Salut, implacables y puristes bibliòfils; vosaltres heu sigut el Noè de la humanitat del Llibre". ❧ La part artística de la Exposició va ésser dirigida pel notable artista senyor Triadó, que va saber treure un partit com no era d'esperar de les pèssimes condicions de l'*hall* de Belles Arts. Aquell salonàs tan gran, tan desfregat, va tornarse recullit y de calenta entonació en les mans del mestre Triadó.

EL ARTE EN EL LIBRO

"Sant Pere de Roda" (1)

EN un fascicle presentat ab exquisit gust, el distingit arquitecte don Antoni de Falguera ha publicat el seu estudi sobre'l monastir de Sant Pere de Roda, antich Priorat del sigle IX, avuy fet una desolació de runes més per la mà sacrílega de l'home que per la implacabilitat del temps. ¶ Però no es l'objecte de la nostra REVISTA'l tractar d'aquestes qüestions, y si ens ha mogut la voluntat el parlar del llibre del senyor Falguera, ha sigut sols per

(1) Per Antoni de Falguera, Arquitecte, ab un pròleg de D. Joseph Puig y Cadafalch.—Un fascicle de 34 pàgines de 233 sobre 157 millimetres.—Imprès per la tipografia *L'Avenç*, Ronda de la Universitat, 20, Barcelona.—1906.

Digitized by Google

l'amor que aquest ha demostrat en la edició, fent un llibre artístich dintre la seva senzillesa y ausencia de pretensions; pel sentit pràctich en aquesta mena de publicacions, el senyor Falguera ha procurat que'l gravat hi tingués una importancia decissiva, y una mostra d'aquests, pel caràcter de composició decorativa que tenen, es el que publiquèm en un dels suplements d'aquest quadern. ℂ El senyor Falguera ha demostrat, en la publicació d'aquest modest llibre, ésser artista, ja que la seva sensibilitat no li ha permès despreciar la petita ocasió que se li ofería pera contribuhir ab el seu gust en el moviment artístich del Llibre.

Cançoner dels Comtes d'Urgell [1]

QUEST magnífich cançoner pertanyía als barons d'Escriche, nobilíssima familia terolana, que ha donat a la Historia de Catalunya més d'un home ilustre. Fou encarregat En Gabriel Llabrés, el distingit mallorquí catedràtich de l'Institut de 2.ª Ensenyança d'Osca, de formar un catàleg de la biblioteca d'aquesta casa, en que s'havíen anat acumulant, a través de set o vuyt sigles, grans preciositats. y en pagament de la seva feyna li fou ofert el manuscrit en qüestió, que comprà després la Biblioteca Nacional, salvantlo així molt encertadament dels possibles danys a que estava exposat en les mans d'un particular. ℂ En Gabriel Llabrés retingué, no obstant, copia minuciosa d'aquell text, y ara li ha publicat la Societat Catalana de Bibliòfils en una edició magnífica. ℂ L'original es un manuscrit en paper de fil, groixut, ceptí, sens cap marca d'aygua. Consta 114 fulles de 22 × 24 centímetres escrites ab lletra clara y en molt bon estat de conservació. La relligadura es de pell vermella ab dues files d'escudets en que s'alternen les armes d'Aragó ab les d'Urgell. ℂ El contingut del llibre es molt interessant: Hi ha uns mil dos cents versos de proverbis d'En Guillèm de Cervera, guerrer, conceller del Rey En Jacme y després frare; a seguit unes poesíes d'En Cerverí de Girona: mal dit ben dit; el sermó que feu sobre les paraules que li proposà un frare: *surgens Jhesus mane;* la oració de tot día, la faula del rossinyol y el testament d'En Cerverí; y per fí la faula d'En Guillèm Torrella o Torroella. Tots ells en distints metres y variades longituts. ℂ Ab tot, la pericia de l'estampador ha sabut donar aspecte de conjunt y unitat de presentació a elements tan variats. Els exemplars especials dels 32 tenen de color alternat els calderons que precedeixen cada punt y apart, produhint tot un efecte de riquesa esplèndit. ℂ La portada, dibuix d'En Font de Rubinat, representa, dins d'una corona d'istil del Renaixement, l'escut d'Urgell: *dos pals de burell sobre or partit d'escachs negres y or.* ℂ Ha de completar aquest llibre un estudi detingut dels

(1) Un vol. de 31 sobre 23 centímetres, de 156 pagines, lletra gòtica, tirat a tres tintes.—Imprès per Joan Oliva, de Vilanova y Geltrú.—Editat per la *Societat Catalana de Bibliòfils*, de Barcelona.—1906.

Digitized by Google

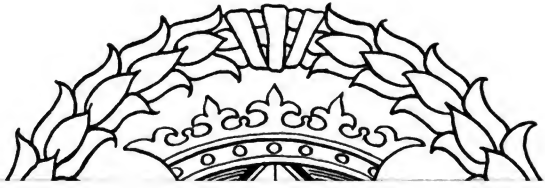

Estampació Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
Barcelona-1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Planxa n.° 19

Digitized by Google

Digitized by Google

aspectes històrich y literari, fet pel meteix Llabrés. ¶ Es digna de felicitacions la Societat Catalana de Bibliòfils per aquesta nova riquesa afegida a nostre tresor literari, el senyor Llabrés pels seus erudits trevalls y el senyor Oliva per les polideses de la estampació.

DR. SCHULZE

MISCELANEA GRÁFICA

Un album pera S. M. el rey D. Alfons XIII

AB motiu de les noces del Rey d'Espanya Don Alfons XIII, els monàrquichs de Barcelona li van fer ofrena d'un album format pels artistes barcelonins. La direcció general va anar a càrrech del senyor Riquer, el qual va procurar unificar la heterogenia obra dels artistes, y del qual es el projecte de tapa qu'estotxa tan escullida ofrena. ¶ La concepció d'en Riquer

Tapes de l'album dedicat a S. M. D. Alfons XIII.—Progecte de A. de Riquer

Digitized by Google

es d'una sobrietat gran, però aquesta no priva qu'en les esmentades tapes hi ressalti el gust del notable artista. Tant el relligat com el montatge de les tapes ha sigut fet als tallers del senyor Miralles, y per aquestes, els germans Carreras, acreditats orfebres de Barcelona, han cizellat un superb medalló que omple tot el requadro de la tapa anterior y les cantoneres que capcen els angles. ℂ El medalló propriament dit es una placa circolar en la que hi apareix el monograma del Monarca, orlat d'una bella composició cruciforme sostinguda per la flor del lliri, símbol de la casa de Borbó y capçada ab la reyal corona. ℂ En la composició, les formes y masses estàn tan ben arranjades, y el trevall dels artífex es tan primorós, que fan de la ofrena dels monàrquichs barcelonins una veritable joya de les Arts del Llibre.

Concurs de diplomes pera la "Asociación de Corredores de la Industria y Comercio" de Barcelona

EL jurat nomenat per l'Associació de Corredors de la Industria y el Comerç ha donat ja'l seu fallo en el concurs obert pera premiar el millor projecte de diploma de l'Associació. ℂ Entre'ls trevalls presentats n'hi havía de veritable mèrit; així es que'l jurat se va veure en compromís pera escullir d'entre ells el que s'havía d'emportar el premi. Y a fe que'n va sortir ayrós en la elecció; puig tant el projecte premiat com els dos que'l segueixen en mèrit, a judici del jurat, són ben dignes de figurar com a document oficial de la més important entitat. ℂ El jove dibuixant En Francesch Labarta ha sigut el guanyador del premi pel seu diploma en el qu'en correcte dibuix alegorisa'l comerç y la industria enrondant l'escut de Barcelona. Els símbols de la pau y de la victoria, representats per la oliivera y el llorer, acaben d'arrodonir l'obra del jove dibuixant. ℂ El senyor Triadó es l'autor del projecte premiat en segón lloch, y a fe que tant la idea com la composició en que's desenrotlla la meteixa, són una troballa. Una hermosa garlanda de brancatge, unida en la part inferior per l'escut de Barcelona, enronda'l camp en el que s'hi desenrotlla la composició formada per una multitut que, guiada per Mercuri, corre adelerada en busca de la fortuna. Un ben tacat agrupament de fàbriques serveix de fons al tema principal de la composició. ℂ En tercer lloch ha sigut premiat el projecte de don Enrich Badía, en el que representa al comerç figurat per traficants fenicis y la industria simbolisada per la química, la cerrellería, les puntes y la esculptura. ℂ Aquests són els tres projectes premiats que repartím ab aquest fascicle als nostres lectors y que una vegada més demostren els progresos artístichs de nostra joventut en aquestes lluytes nobles y civilizadores.

Fidel Giró, impresor. Calle Valencia, 233.—Barcelona

Digitized by Google

Concurso de diplomas

para la Asociación de Corredores de la Industria y Comercio de Barcelona

Primer premio original de D. FRANCISCO LABARTA

Estampación Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
Barcelona-1906

Digitized by Google

Digitized by Google

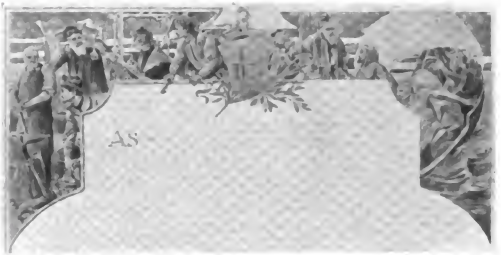

Concurso de diplomas

para la Asociación de Corredores de la Industria y Comercio de Barcelona

Segundo y tercer premios originales de D. JOSÉ TRIADÓ y D. ENRIQUE BADÍA

Estampación Tipográfica
de la Imprenta Elzeviriana
Barcelona-1906

REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS
Plancha n.° 21

Digitized by Google

Coleccionistas de Exlibris que admiten cambio

Mr. Aufg Adamüs; Wien IV.-Brahms=platz, 4, (Austria).

Mr Franz Anderle; II Kaiser Josefstrasse, 35.-Wien, (Austria).

Mr. Lorenz Aschenbreuner; kgl General Dir Inspektor; Schwabingerlandstr, 51.-München, (Alemania).

Mr. Fritz Amberger; Sihlhofgasse, 12.-Zürich, (Suisse).

Mr. Hugo Bruckhaus; Schweizerstr, 40.-Duisburg, (Alemania).

Mr. Joh Bramberger; Wien VIII/1.-Kochgasse, 13, (Austria).

Miss M. B. Brittan; Hotel Pleasanton.-S. Francisco de California, (U. S. A.).

Dr. G. Burckhard; Würzburg.-Eichhornstr, 7.

Frau Amely Bender; Mannheim, (Alemania).

Dr. Georg Burchard; Klosestr, 10.-Hiedelberg, (Alemania).

Dr. phil. Georg Burchard; Karlsruhe.-Stephanienstr, 64.

Mr. Rudolf Bleistein; Genthinerstr, 3.-Berlin W., 35, (Alemania).

Frau. Alice Beusheimer; Mannheim L., 12, 18, (Alemania).

Cav. Giuseppe Cavalieri; 165, Giovecca.-Ferrara, (Italia).

Mr. Walter Curt Behreudt; Wilmersdorferstr, 12.-Charlottemburg.

Mr. Pierre Dor; Arcole, 3.-Marseille.

Mr. Gustav Drobner; Gutenbergstrasse, 6.-Leipzig.

Mrs. Engelmann & Mühlberg; Leipzig.

Dr. jur. Hanns H. Ewers; 22, Immermannstrasse.-Düsseldorf, (Alemania).

Mr. Albert Fischer Edler von Zichnoveff; Gross Lichterfelde bei Berlin.-Bellvuestrasse, 10, (Alemania).

Frau. Else Franke; Berlin W. 30.-Luitpoldstrasse, 38.

Dr. Forrer; Rosheimerstrasse.-Strasburg in Elssas.

Mr. Karl Friedlaender; Bülowstrasse, 15, 16.-Berlin W., (Alemania).

Mr. Eugen Faesch; Basel.-Spalenthorweg, 18, (Suisse).

Mr. Franz Fleischmann; Beichstr 8/I, München, 23, (Alemania).

Mr. Frank R. Fraprie; 473, Walnut St.-Fall River, Mass., (U. S. A.).

Mr. Moritz von Gruenewaldt; Russland, Livland, Riga.-Weidendamm, 6.

D. Miguel Gorgas; Paseo de Isabel II, 4, 3.º-Barcelona, (España).

Mr. Emil Gärtner; Kersterstrs, 43.-Hamburg, (Alemania).

Mr. Arnold Guilleaume; 73, Sachsen Riug Cöln au Rheim.

Mr. A. Golikoff; Batoum, (Russie). Rue Morskaya, maison Dodine.

Hauptmann und Flügeladjutant; Victor Graf Schlieuffen.-Weimar.

Mr. Georg, Hüseyeuberg; Berlin W., 30.-Martin Lutterstrasse, 8, (Alemania).

Mr. Ad Holzmann; Museum vis-a-vis der Fleischhalle.-Zürich.

Mr. Otto Haysel; Burgemeister in Ludwigslust, Mecklemburg.

Mr. Georges Hachl; Robertsau bei Strassburg, Elsass.

Mr. Von Isselstein; Villa Mary.-Iburgstasse, 11.-Badeu Badeu.

Mr. Hugo Jacobsohn; Buchändler, Breslau V, Tauentzienstrasse, 5.

Mr. Otto Jacobsohn; Breslau VII.-Sadowastrasse, 60, II.

Mr. Freiherr Franz von Koenig Fachsenfeld.-Kernerstrasse, 38.-Stuttgard.

Dr. J. Küber; Maximiliansplatz, 2.-Erlangen, (Bayern).

Mr. Georg Kreyenberg; Berlin W. 30.-Martin Lutherstrasse, 8, (Alemania).

Mr. Auguste Kichler; 28, Waldstrasse.-Darmstadt.

Mr. Birger Lundell; Stockolm.

Mr. Eduard Liesen; Grossberenstrasse, 4.-Leipzig.

Mr. Lucien Layus; 1, Rue de la Planche.-Paris, (VII.e).

Digitized by Google

Mr Oskar Leuschner; Grosse Neugasse, 12-II Wien IV, (Austria).
D. Geroni de Moragas; Gignás, 39.-Barcelona, (España).
Mr. Paul Meyer; Mathildenstr, 96.-Bremen.
D. Fidel de Moragas; Valls.-Cataluña (España).
Mr. Georg Mader; F., 407.-Augsburg, (Bayern).
Mr. P. Sebastian Mayr; Kremsmünster.
D. Federico J. Miracle; Mallorca, 236, 3.º-Barcelona, (España).
D. Demetri Oliva; 27, Rambla Ventosa.-Vilanova y Geltrú.-Barcelona, (España).
Mr. Emile Olive; Grand Rue, 16.- Carcassonne, (Francia).
Fraulein Julie von Poschinger; Buchenau; Niederbayern, (Alemania).
Mr. H. Pieper; Alicestr, 13.-Darmstadt.
Mr. Wolfgang Quincke; Klettenbergstrasse, 12.-Frankfurt a M., (Alemania).
Mr. S. Ross; IX/1 Bergasse, 18.-Wien, (Austria).
Mr. Carl von Rothschild'sche öffenliche Bibliothek.-Frankfurt a M., (Alemania).
Mr. Ed Reichner; maler, Rosstrasse, 292, Krefeld.
Mr. Ed Reichner; 1, Bücherwart.-Schützenstrasse, 4, Berlin, S. W., 12.
Schloss Fachsenfeld; O. A. Aalen, Württemberg.
Mr. Franz Sylvester Weber; Gimnasiallehrer, Ried, Oberösterreigh.
Fr. Philipp Szepessi; VIII Népszinház-utca, 27.-Budapest.
Mr. Georg Starke; Görlitz i Schl.
Mr. Ludwig Saeng; Kirchstrasse, 20.-Darmstadt.
Rittmeister Schreiber; Spandan, Exlibris des frain Bataillon nº 3.-Berlin.
Major Schloss Hauptmann Ll. L. von Cranach.-Wartburg-Thüringe.
Mr. Paul Scharff; Gleiwitz, (Alemania).
Mr. Fritz Schlesier; Strassburg in Elsass, (Alemania).
Mr. Emanuel Stickelberger; Schauzenstrasse, 20.-Bâle, (Suisse).
Diethelm Frhr, v. Salis-Soglio; Rambla de Cataluña, 120, 1.º, 1.ª.-Barcelona, (España).
Mr. Botho Schmidt; Steindorfstr, 4.-II München, (Bayern).
D. J. Triadó M.; Consejo de Ciento, 343, 1.º.-Barcelona, (España).
Mr. J. Treuthardt; Laupenstr, 8.-Bern.
Mr. P. Voigt; Yorkotr, 75.-Berlin S. W., (Alemania).
Mr. J. F. Verster; 7, Tesselschadestraat.-Amsterdam.
Mr. St. Verena; Apotheke, (Dr. H. Göldlin), Grosse Bäder.-Baden.
Mr Hugo Wessely; Czermaksgarten, 12, III.-Leipzig.
Mr. Director Carl Wolbrand; Westwall, 127.-Krefeld, (Alemania).
Mr. Walther Witting; Teutoburgstr, 1, II.-Dresden A., 19.
Mr. Adolf Weigel; Wintergartenstrasse, 4.-Leipzig.

La precedente LISTA DE CAMBIOS ha sido formada por la reunión de las dos parciales que, provisionalmente, han ido apareciendo en las cubiertas de los números de la REVISTA IBÉRICA DE EXLIBRIS, listas formadas á su vez por las solicitudes de inscripción recibidas en nuestra Redacción.

Digitized by Google

El present volúm, quart de la
«Revista Ibérica de Exlibris»
publicada a Barcelona per iniciativa dels senyors
Manuel Conrotte, Pau Font de Rubinat, Joan Furnells, Ramón
y Joseph ÷ Miquel y Planas, Frederich J. Miracle,
Víctor Oliva, Eduard Puig
y Valls y Joseph Triadó,
fou estampat per
En Fidel Giró
de Barcelona
l'any
MCMVII

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

E.R.D.cc

Digitized by Google

Princeton University Library
32101 063801995

Digitized by Google

Digitized by Google